

Úvod do exercicií

O čem budou tyto exercicie? Určitým mottem těchto exercicií by mohl být Boží povzdech (Oz 6,6): „Chci lásku, a ne oběť, poznání Boha chci víc než celopaly.“ Přednášky se dotýkají různých témat, ale každá je tak trochu snahou očistit jedno okénko v mozaice naší osobní víry. Byl bych šťastný, kdybyste po každé přednášce pocítili více světla, kdyby se vaše představa Boha stala hodnější Lásky.

Filozofie nás poučuje o tom, že Bůh je Nestvořené bytí, židé říkají Nadskutečno. On je cosi Jiné, než to co můžeme poznat ve stvořených věcech. Zjevení nám říká, že Boží bytí je Lásky - Vztah. Bůh je nejen Nadskutečno ale i Nadosobno. Věříme v Boha Trojjediného. Tajemství Nejsvětější Trojice tvoří ústřední tajemství naší víry a to až v takové míře, že naše náboženství ve srovnání s jinými monoteistickými náboženstvími můžeme velmi přílehavě nazvat „trojičným“. Věříme sice v Jednoho a Jediného Boha, ale na základě Kristových slov, učíme, že jsou v něm Tři Osoby. Věříme: „V Trojici jedné podstaty“. Boží osoby si nedělí jediné Božství, ale každá z nich je Bůh. Tajemství Nejsvětější Trojice nám chce zvěstovat, že u Boha je Lásky podstatou jeho bytí.

Bůh není samotář v sobě samém uzavřený, ale tento jediný Bůh je více než Osoba. Bůh se zjevuje jako Společenství, jako Živý a Osobní Vztah. Toto Společenství a tato Jednota nejsou dodatečně vytvořené ale jsou Prapůvodní a Prvotní. Boha lze zažít a poznat ve vztahu. „Kdo miluje, poznal Boha“, říká apoštol Jan. Bůh je Jeden a přece Mnohý, je Sám a přece Společenství, je Sám pro sebe subjektem i objektem. Nemá nikoho, kdo by mu byl podobný a přece není Sám. Je Nehybný a přece je svou podstatou Tancem. Existuje mimo prostor a přesto všechno, co existuje, existuje v něm. Je absolutně jednoduchým bytím a zároveň je základem pro všechno složené. Bůh nesedí na svém trůnu jako tvrdý diamant, studený jako křišťál. Bůh je Život. „Otec“, „Syn“, „Duch Svatý“, nejsou jednoduchá jména, která označují způsoby Božího bytí; mezi sebou se navzájem reálně liší.

Tím, že se řečí víry označuje Bůh jménem „Otec“, naznačují se především dva aspekty: Bůh je prvopočátkem všeho a transcendentní autoritou a současně milující dobrotivostí a péčí o všechny své děti. Tato rodičovská Boží něžnost se může vyjádřit také obrazem mateřské péče, což poukazuje na osobní spojení mezi Bohem a jeho stvořením. Řeč víry čerpá z lidské zkušenosti rodičů, kteří jsou do jisté míry pro člověka prvními představiteli Boha. Bůh překračuje lidské rozlišování pohlaví. On není ani muž, ani žena, on je Bůh. Přesahuje tedy lidské chápání otcovství i mateřství, přičemž on je počátkem a mírou všeho: nikdo není otcem ani matkou v míře, jak je jím Bůh. Samotná víra v Nejsvětější Trojici je již evangeliem o Bohu – Lásky.

Bůh je Věčná Blaženost, Nesmrtelný Život, Světlo bez soumraku, Dobro bez háčku a chce se svobodně, sám od sebe, podělit se slávou svého blaženého života. Takové je Jeho „dobrotivé rozhodnutí“, kterým nás ještě před stvořením světa předurčil ve svém milovaném Synu, „abychom skrze Ježíše Krista stali jeho adoptovanými Syny“ (Ef 1,4-5), abychom se „stali podobnými obrazu jeho Syna“ (Řím 8,29). Tento úmysl je „milost, kterou jsme dostali před věčnými časy“ (2 Tim 1,9-10) a ta pochází bezprostředně z Trojiční lásky. Rozvíjí se v díle stvoření, v celé historii spásy po pádu, v poslání Syna a Ducha, které pokračují v poslání církve.

Celá Boží ekonomie je společným dílem tří božských osob. Neboť tak, jak má Trojice jen jednu a tutéž podstatu, má jen jedno a totéž konání. Otec, Syn a Duch svatý nejsou tři principy stvoření, ale pouze jediný princip. Ale každá Božská osoba provádí společné dílo podle své osobní svébytnosti. Takto církve podle Nového zákona vyznává: „jednoho Boha Otce z něhož jsou všechny věci, jednoho Pána Ježíše Krista, pro kterého je všechno, jednoho Ducha Svatého, ve kterém jsou všechny věci“. Jsou to především Boží poslání - Vtělení Syna a Dar Ducha Svatého, které zjevují vlastnosti Božích osob.

Teologie se stále snaží dovědět a objevit něco víc o tomto životě, ze kterého se my všichni rodíme. Teologové si stále kladli otázku: „Co tyto tři Božské Osoby v jednom Bohu dělají?“ V definici trinitární dogmy, pocházející z koncilu ve Florencii (1442), která rozvíjí princip vzájemného přebývání Osob Nejsvětější Trojice, se toto vnitřní přebývání označuje řeckým slovem perichoresis. A právě toto řecké slovo: perichoresis (peri (řecky) = kolem, v blízkosti; khoreia - chorální = společný tanec) znamená: tančit, nebo tanec. Tři Osoby v jednom Bohu tančí obrazně řečeno „ve vzájemném objetí“, Otec a Syn v Duchu Svatém, těší se jeden z druhého, těší se z plnosti svého Života. Tanec je zde vyjádřením radosti z bytí a z Lásky.

Pokud je toto pravda a pokud my jsme boží děti, pak by to mělo platit i o nás. Pokud to je pravda, pak tanec musí být jádrem Boží kultury. Možná se nám to zdá bláznivé, protože už nejsme malé děti. A to je ale naše největší chyba. V africké Keni má toto tušení speciální význam. Jistý Afričan se vyjádřil, že jádrem africké kultury je tanec. Ne tanec kolem něčeho, ale tanec, ve kterém se muži a ženy, staří a mladí, těší a tančí a slaví své životy spolu v klidu, ve Společenství bez vzájemného strachu, nemyslí ustavičně jen na sebe samé. Na to, abychom byli schopni žít takový život, abychom byli schopni tančit na takovou hudbu, na to musíme být jako Trojice, Otec a Syn v Duchu Svatém, beze strachu jeden z druhého. Slovo a Duch jsou zasazeny do každého z nás jako stopy Trojice a oni jednoho dne jistě vzklíčí a my se vydáme na cestu, my občané Božího království, účastníci na Božím životě, bratři a sestry, kteří jsme se narodili, abychom spolu tancovali.

Zjevení nám říká, že Boží bytí je Lásky, Vztah, Věčný Zákon, Milosrdenství, Pravda, Krása. Mohli bychom postupně jmenovat všechny pozitivní vlastnosti a zjistili bychom, že v Bohu jsou všechny Jedno. Bůh je Podstatou všeho Dobra. On není dobrý, On je Dobro samo, On je Krása, Lásky, Pravda... V něm není rozdíl mezi Krásou a Zákonem, Spravedlností a Láskou. Bůh je Krása právě proto, že je současně Věčný Zákon Lásky. Stává se naší Blažeností natolik, nakolik ho milujeme. Blažeností, která se nedá oddělit od Pravdy, Spravedlnosti, Lásky a Zákona.

Člověk, který miluje a koná Dobro, opouští svůj egoismus, začíná Boha prožívat ve svém vlastním svědomí jako Radost, těší se z této Krásné Pravdy a Lásky, z tohoto Milosrdného Věčného Zákona. Naopak člověk, který zůstal z vlastní vůle uvězněn ve svém egoismu a má zálibu ve zlém, je z Boha nešťastný. Bůh miluje všechno, co stvořil a přece svou podstatou je Spásou i Soudem, Odměnou i Trestem a přece je to stále tentýž a neměnitelně Krásný Bůh.

Sám jsem prošel formací hnutí Světla a Život - „Oázy“. Mnohá témata jsou tím ovlivněna, protože byla pro mě, jako mladého kněze, čímsi novým a objevným. Během těchto duchovních cvičení obrátím vaši pozornost na základní křesťanské a zároveň i evangelizační pravdy, tedy pravdy, které máme sami přijmout a dokonce o nich svědčit ve svém životě. Naše přednášky se budou točit okolo čtyřech evangelizačních zákonech:

1. „Bůh tě miluje a má pro tvůj život nádherný plán spásy!“
2. „Člověk zhřešil a jeho kontakt s Bohem je přerušovaný!“
3. „Ježíš Kristus je jedinou Boží odpovědí na hříchy člověka!“
4. „Každý člověk je pozván přijmout Ježíše jako svého osobního Spasitele!“

Budeme si všimnout teologie sv. Františka i církevních otců Východních i Západních a někde i rabínskou moudrost. Protože jste Bohu zasvěcení, chci zaměřit váš pohled na Pannu Marii, jako první a vzorovou křesťanku, ženu zcela zasvěcenou a odevzdanou Bohu, Nevěstu Ducha Svatého, jak zvykl Pannu Marii nazývat sv. František z Assisi. Budeme ji sledovat v jednotlivých krocích jejího požehnaného života v homilii ve mši.

P. Hilarín Felder v knize „Ideály sv. Františka“, popisuje vztah sv. Františka k P. Marii: „S Kristem a pro Krista uctíval Nejblahoslavenější Pannu“. Odpradávná ho pronikala vroucí zbožnost k Nejdobrotivější Matce. K Matce Kristově projevoval nesmírnou úctu, protože, jak říkával: „udělala Pána Slávy naším bratrem“.

„Těšil se jako dítě z každé pocty, která se jí prokazovala. Říkal: „Právem se vzdává nejblahoslavenější Marii velká úcta, protože nosila Pána pod svým srdcem“. Proto také, zcela zvláštním způsobem, zasvětil sebe a svůj řád Matce Boží a Matce chudých, Panně Marii.“ Mariánská úcta, v spiritualitě sv. Františka, tedy zabírá významné místo. Zkusíme si i v těchto přednáškách říct, proč?

Duchovní otcové říkají, že Krista nemáme napodobovat, Krista máme žít, Kristus je Život. Abychom ho mohli žít, musíme a máme napodobovat P. Marii. Proč nemáme Krista napodobovat? Neboť kdyby šlo jen o vnější napodobování, stali bychom se pokrytci a právě toto Ježíš vyčítal farizeům. Krista máme přijmout, jak ho přijala Marie, přijmout ho jako svůj Život, neboť On je Život a dovolit mu přetvářet svou bytost. A Marii máme napodobovat v jednotlivých krocích jejího požehnaného života, jehož plodem je Ježíš, Vtělené Boží Slovo. Panna Maria nás v tajemstvích radostného růžence, které představují hlavní pravdy naší víry, chce naučit, jako i my můžeme počít Boží Slovo z Ducha Svatého a tak se stát matkami Ježíše Krista. To je nejdůležitější, aby se i v nás počal živý Ježíš. „Každá duše, která věří, počíná a rodí Boží Slovo. Pokud podle těla je jen jedna Boží Matka, tak podle víry rodí Krista všichni, kdo přijímají Boží Slovo a praktikují ho.“ Sv. Maxim Vyznavač říká: „Kristus se ustavičně tajemně rodí v duši, neboť si bere tělo z těch, kteří jsou spaseni a duši, která ho rodí, dělá panenskou matkou.“

Od souhlasu, který Panna Maria dala s vírou při Zvěstování a bez váhání zachovala pod křížem „se její mateřství rozšiřuje i na bratry a sestry jejího Syna, kteří ještě putují a nacházejí se v nebezpečích a obtížích“. Ježíš jediný Prostředník, je cesta naší modlitby; Maria jeho a naše Matka, ho nechává úplně prosvítat: ona „ukazuje cestu“ (řecky Hodegetria) a podle tradiční, východní i západní ikonografie je jejím „znakem“.

Sv. Jan Eudes ve svém pojednání o „O Ježíšově království“ učí: „Tímto způsobem Boží Syn ustanovil, že v nás uskuteční a naplní celý svůj život a všechna svá tajemství. Chce v nás uskutečnit tajemství svého Vtělení, Narození i Skrytého života, když se v nás utváří a znovu se rodí v naší duši svatými svátostmi křtu a božské eucharistie a působí, že vedeme duchovní a vnitřní život, jenž je s ním skrytý v Bohu. Chce v nás také uskutečnit tajemství svého utrpení, své smrti a svého vzkříšení, neboť působí, že s ním a v něm trpíme, umíráme a vstáváme z mrtvých. A jednou nás chce přivést do stavu plnosti života ve slávě a nesmrtelnosti, až nám dá žít spolu s ním a v něm slavný a věčný život v nebi. Tak chce v nás i ve své církvi uskutečnit a naplnit svůj ostatní život a svá ostatní tajemství, poněvadž je s námi chce sdílet a dát nám na nich účast a chce, aby v nás pokračovaly a rozvíjely se.“

Duchovní život to není jen modlitba ráno, v poledne a večer. Duchovní život to je chození s Kristem, anebo existence v Kristu. Modlitba nespočívá jen v tom, že se ráno, v poledne a večer pomodlíme Liturgické hodinky. Když se modlíme, tak si musíme uvědomit, že mluvíme k Bohu, který nás miluje a který nám dokonale rozumí. Bůh chce slyšet naše srdce. On chce s námi sdílet naše starosti a náš zápas s hříchem, protože když On nebude s námi, určitě prohrájeme. Hřích je tak silnou skutečností, že bez Boha si s ním neporadíme. Celá slabost našeho křesťanství je v tom, že Boha nevzýváme a nezveme do všech oblastí svého života. Bůh - Láska chce vstoupit do nás a do našich vztahů. Bůh nám chce pomoc svým Vtělením.

Sv. Tereza od Dítěte Ježíše nám odevzdává svou zkušenost: „Když někdy čtu jisté duchovní spisy, kde se dokonalost popisuje jako zdolávání množství překážek a je ověněna spoustou iluzí, můj ubohý mozeček se rychle unaví, zavřu tu určitou knížku, nad kterou si lámou hlavu a která mi zatvrzuje srdce, a vezmu si Písmo svaté. A všechno se mi osvětlí, jediné slovo otevře mé duši nekonečné obzory, dokonalost se mi zdá lehká, vidím, že stačí poznat svou nicotu a odevzdat se jako dítě do Božího náručí“ (Listy, TL 226, s. 318).

Na závěr této úvodní přednáška se pomodleme spolu se svatým Františkem modlitbu, kterou on, po setkání s Kristem v San Damianu, vyjádřil touhu po obrácení: „Nejvyšší, slavný Bože, osviť temnoty mého srdce a dej mi pravou víru, pevnou naději a dokonalou lásku, moudrost (cit) a poznání, Pane, abych plnil tvůj svatý a věrný příkaz.“ (ModUK)

01. Stvoření člověka a jeho cíl

Bůh se z nesmírné dobroty rozhodl dát účast na svém Blaženém Bytí zcela jinému, tomu co nebylo - stvoření (ne Bohu), které povolává k bytí. Plození Božího Slova vychází z nesmírné Plnosti Boha a nese atributy této Plnosti, Boží Slovo je Bůh z Boha. Stvoření má základ v nicotě, i když se tajemně opírá o Boží plnost. Ve srovnání s Bohem se stvoření jeví jako nedokonalé, i když právě tato nedokonalost je z druhé strany možností naší existence.

V knize Moudrosti nacházíme výrok: „Miluješ všecko, co je, a neošklivíš si nic z toho, co jsi učinil, vždyť bys ani nemohl připravit něco, co bys měl v nenávisti.“ (Mudr 11,24) Bůh miluje všechno, co stvořil. Bůh je Láska a nemá jiný důvod pro stvoření jako dát nám poznat Seba Samého - Lásku. Smyslem Stvoření je Boží Zjevení a Spása stvoření. Bůh netvoří z nutnosti ale svobodně. Když je Bůh Láska, tak jeho Slovo, skrze které je vše stvořené, je Vyznáním Lásky. Stvoření je pozváním k Lásce. Bůh nepotřebuje svět ke svému štěstí, protože je dokonale Blažený Sám ze Sebe. Proto pohnutkou jeho stvořitelské aktivity může být jedině Láska. Bůh chce stvoření a nikdy to neodvolá, neboť Boží Slovo je nezrušitelné. Láska je klíčem k pochopení tajemství stvořeného bytí. Je velmi důležité zabudovat tuto pravdu o Boží Lásce hluboko do svého srdce, neboť ona nám zjevuje jakou máme cenu v Božích očích. Pokud bychom nebyli Bohem milovaní, jaký smysl by měl potom Příkaz lásky k Bohu a náš zápas o přiblížení se k Němu. Vědomí Boží Lásky nám dává vědomí vlastní ceny.

Písmo svaté nám zjevuje, že nejsme dílem náhody, ale rozumného záměru Tvůrce a v každém okamžiku jsme předmětem jeho výchovy. Po stvoření Bůh neponechal tvorstvo jeho osudu, ale v každé chvíli mu uchovává bytí, dává mu schopnost konat a vede ho k jeho cíli. Uznat tuto úplnou závislost na Stvořiteli je zdrojem moudrosti, svobody, radosti a důvěry. Stvoření má vlastní dobrotu a dokonalost, ale nevyšlo z rukou Stvořitele úplně dokončeno, je stvořeno tak, že je „na cestě“ (In statu via) ke konečné dokonalosti k jaké ho Bůh určil: tu však má postupně dosáhnout. Bůh je svrchovaným Pánem svého plánu, avšak k jeho uskutečnění používá spolupráci tvorů. To není známka slabosti, ale projev velikosti a dobroty Všemohoucího Boha. Vždyť Bůh nedává svým tvorům jen existenci, ale i důstojnost samostatného a vlastního konání, aby se jedni staly příčinou a počátkem druhých a tak, aby spolupracovaly na splnění jeho plánu. Bůh dal lidem možnost, aby byly rozumnou a svobodnou příčinou k dokončení díla stvoření tím, že budou zdokonalovat jeho soulad k vlastnímu dobru i k dobru svých bližních. Lidé mohou jako spolupracovníci s Boží vůlí svobodně vstoupit do Božího plánu svými skutky, modlitbami, ale i utrpením. Sv. Lev Velký nás vyzývá: „Milování, stále je zem plná Pánovy milosti a sama příroda, která nás obklopuje je pro každého věřícího školou úcty vůči Bohu. Vždyť nebe i zemi, moře a všechno, co je v něm, ohlašují dobrotu a všemocnost svého Původce. A obdivuhodná krása živlů, které mu slouží, vyžaduje od rozumného stvoření spravedlivé díků vzdávání.“ (Sermo 6 de Quadragesimo)

Když si přečteme biblickou zprávu o stvoření, zjistíme, že při stvoření člověka se ukazuje jakýsi zvláštní Boží příklon, který je vyjádřen několika skutečnostmi. Ostatní živočichy vydává moře a zem na Boží rozkaz, ale s člověkem se Bůh hraje jako umělec ze svým dílem. Slyšíme: „Učiňme člověka ...“ Bůh na člověku bezprostředně pracuje. Při pohledu na sebe musíme konstatovat, že jsme geniální zkonstruování, ale sami jsme se nezkonstruovali. Každá buňka lidského těla je nesrovnatelně lépe sestrojena, než ten nejmodernější počítač. Každá buňka má v úžasně malém prostoru, v setině nebo dokonce v tisícině mm³ paměť, knihovnu, programy, procesor a dokonce vstupní i výstupní zařízení, které nejenže dokáže vytvářet a posílat kopie souborů a programů, ale dokonce dokáže pracovat na vytvoření své vlastní kopie a ji i vytvořit. Tedy je jako PC se schopností reprodukce. A v lidském těle jsou tyto „buňky“ – „počítače“ navzájem propojeny sítí složitější než internet. Buňky mezi sebou komunikují prostřednictvím nervů ale i hormonů.

Můžeme říci spolu se žalmistou: „Tys to byl, kdo utvořil mé ledví, v životě mé matky jsi mě utkal.“ (Ž 139,13) Jsme tak fantastický „utkaný“, jak říká žalmista! A toto je třeba domyslet. Někdo si dal strašně na nás záležet a nebyly to naši rodiče. Oni dali jen prvotní souhlas, impuls k naší tvorbě, ale celou dřinu našeho skládání vedla Boží ruka.

Bůh při stvoření člověka: „... vdech do jeho chřipí dech života. Tak se stal člověk živou bytostí.“ (Gen 2,7) Bůh vdechl to, čím On sám žije. Toto Boží vdechnutí můžeme bez nadsázky nazvat Božím polibkem na uvítání člověka. V Adamově srdci byla rozlitá Boží Láska. Zem se stává živou planetou prostřednictvím člověka, ale člověk se stává skutečně živou bytostí, až oživujícím Duchem Božím, neboť až na této úrovni jsme vsutku živí a to tím způsobem, jak od nás očekává náš Stvořitel.

Při stvoření člověka Bůh říká: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem (na náš obraz) podle naší podoby.“ (Gen 1,26). Hebrejščina zde užívá slovo Panim = tvář, obličej, to, co je nyní nezakryté a obrácené ke mně. Být stvořen „k obrazu Božímu“ (Gen 1,26) tedy znamená „být obrácen tváří k Bohu“, „dívat se Bohu do očí“ a reprezentovat, zjevovat, zpřítomňovat Boha ve stvořeném světě. (M. Balabán: Hebrejské člověkosloví str. 22) Český ekumenický text překládá toto místo: „aby byl naším obrazem“. Být Božím obrazem je určení člověka. Bůh se chce stát „viditelný“ a „pochoptelný“ světu prostřednictvím člověka. Bůh je Láska a proto být Božím obrazem znamená žít Lásku, která se nám zjevuje v Božím Slově.

Ze všech viditelných stvoření jedině člověk je schopen „poznat a milovat svého Stvořitele“, je „jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého“, on jediný je povolán, aby měl poznáním a láskou účast na Božím životě. Člověk je milostí a svým předurčením povolán do společenství se svým Stvořitelem, aby mu odpověděl svou vírou, nadějí a láskou a to za něj nemůže udělat nikdo. Bůh vše stvořil pro člověka, ale člověk byl stvořen, aby sloužil Bohu a miloval Ho a Jemu obětoval celé stvoření. Sv. František z Assisi vyzývá: „Uvažuj člověče k jaké důstojnosti tě povznesl Bůh, když tě podle těla stvořil k obrazu svého milovaného Syna a podle Ducha ke své vlastní podobě.“

Podle sv. Františka „být stvořen k Božímu obrazu a podobě“ znamená být stvořen podle osoby Krista – Bohočlověka, podle jediného a pravého obrazu Neviditelného Otce.“ (Srov. Kol 1,15-19) „Většina východních otců, komentujících biblický verš Gen 1,26 rozlišuje mezi obrazem a podobou. Podle nich je Boží obraz v člověku počáteční Boží stopou, která je vlastní každému člověku a patří k jeho podstatě a proto není zničena ani hříchem. Naproti tomu, plná podobnost s Kristem, je něco, co má člověk dosáhnout postupem času a k čemu je nutná askeze. V této linii píše Diadochos z Fotiky: „Každý člověk je stvořen podle Božího obrazu. Dosáhnout podobnost s Bohem je dáno tomu, kdo v lásce podřídil svou svobodu Bohu. Nepatříme už sami sobě, když jsme připodobněni tomu, který nás skrze lásku smířil s Bohem.“ Proto se člověk má stát Láskou prostřednictvím Ducha Svatého.“ (Srov. Katařina Lachmanová: Terezie z Lisieux a Silván z Athosu str. 176 -177)

O našem absolutním předurčení čteme v listu sv. Pavla Ef 1,6: „Bůh nás svým dobrotivým rozhodnutím předurčil, abychom skrze Ježíše Krista stali jeho dětmi (měli tutéž přirozenost) na chválu a slávu jeho milosti, kterou nás obdařil ve svém milovaném Synu.“

„První lidé byli stvořeni s posvěcující milostí, byli vybaveni oním vnitřním, nadpřirozeným nadáním, které člověka před Bohem ospravedlňuje a činí ho účastným Božské přirozenosti a zaměřuje ho k nahlížení Boha a k lásce, která z toho nazírání vyplývá. Člověk jako takový, je stvořen pro věčný život v bezprostředním vlastnění Boha. U člověka nikdy neexistoval „stav pouhé přirozenosti“. Proto jsou celé dějiny lidstva od počátku dějinami zápasu mezi přijetím a odmítnutím tohoto nadpřirozeného Božího plánu s člověkem a to natolik, že se této otázce nelze nijak vyhnout. Bůh i dnes vyžaduje od člověka, co člověk v Adamovi ztratil. Původní lidská přirozenost je přirozenost Bohočlověka.

Každé pochopení člověka, kterým se on sám chce uzavřít do pouhé lidskosti, se prohřešuje proti konkrétnímu prvotnímu určení člověka Bohem. Člověk proto správně chápe své přirozené bytí pouze tehdy, když ho chápe jako otevřené pro Boží disponování, které přesahuje toto bytí a je pro člověka rozhodující, protože v něm spočívá Spása. Pokud tedy zaměření člověka na bezprostřední vlastnění Boha patří k prvotnímu uspořádání člověka a zůstává i po pádu Adamově, musí toto zaměření pocházet od Boha s ohledem na Bohočlověka, musí být milostí Ježíše Krista. Rád Adamov musel už být řádem Ježíše Krista, který ho jako Ukřižovaný znovu obnovil." (K. Rahner)

Řeční otcové mluvili často o tom, že se Syn Boží stal člověkem na zemi, aby člověk mohl vstoupit do Boží sféry. Výpověď „Bůh se stal člověkem, aby se člověk mohl stát Bohem“ patřila ve své době k nejúčinnějším vyjádřením křesťanského poselství. Sv. Bazil to skutečně vyjadřuje jako běžné přesvědčení svých současníků takto: „Vrchol všeho, co si jen můžeme přát: stát se Bohem.“

V čem ale spočívá zbožštění? Maxim Vyznavač nejzřetelněji určuje obsah našeho zbožštění: „Vše, co Bůh má (je?), kromě identity bytí, přijímá ten, který je milostí zbožštěn.“ Vše by se mohlo jevit jako řečnické přehánění. Nicméně celá západní i východní tradice chce vyjádřit právě toto, když mluví o milosti zbožštění: ten, kdo je hoden zbožšťující milosti, nedostane od Boha „částku“ nebo „něco“, ale skutečně Jeho Samého. Ještě Abramovi Bůh říká: „Nic se neboj, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna.“ (Gen 15,1; Bible 21)

Otcové chápali účast na Božím životě jako cíl našeho bytí. Člověk se může stát vším, čím je Bůh, kromě identity bytí, neboť vzhledem k takovému sdílení byl stvořen. Být stvořen k Božímu obrazu a podobě Boží znamená být „vržen“ do stále dokonalejšího připodobnění s Bohem. Zbožštění milostí v žádném případě nenaznačuje rozplynutí naší přirozenosti, ale její nejvnitřnější uskutečnění.

Stát se vším, co je Bůh, milostí, a ne skrze přirozenost, podle slov Jana Damašského konkrétně naznačuje: „Účastí v Bohu se člověk stane milostí tím, co je Kristus svou přirozeností.“ Křesťanské zbožštění není ničím abstraktním, anonymním, ale je ve své konkrétní realizaci tím, co Pavel nazývá „účastí na adopci“. „Kristus nepřišel, aby lidskou přirozenost změnil nebo proměnil, ale proto, aby ji uvedl tam, kde byla před pádem, do nesmrtelnosti.“ Zbožštění není tedy ničím jiným než pravým „polidštěním“, obnovením člověka v jeho původní důstojnosti. Zbožštění má své místo v obnovení padlého člověka k jeho vrozené důstojnosti. Zbožštění neruší dílo Stvořitele, ale dílo pokušitele. Zbožštěné lidství právě dospělo ke konečnému cíli svého stvoření.

Toto nové - protože obnovené a úplné realizované lidství - je lidstvím Slova, které se stalo člověkem, a v tomto lidství je podle Maxima zahrnut celý nový člověk. Na způsobu bytí Slova, které se stalo člověkem, je viditelné, co je zbožštěné lidství. Protože Kristus jako člověk, s lidskou vůlí, lidským srdcem, obdařen lidskými rukama (srov. Vat. II GS 22) uskutečnil Otcovo spasitelné rozhodnutí, zjevuje v sobě vlastních znameních svého lidského způsobu bytí tvář zbožštěného člověka.

Jediná cesta ke zbožštění spočívá v stále hlubším připodobnění Kristu. Stát se „syny v Synu“: v tom spočívá zbožštění. Podle velkého byzantského teologa Nikolaose Kabasila (+1363) se připodobnění naplňuje jen „životem v Kristu“, „vnitřním sjednocením s Kristem“. Podmínkou Spásy je přijetí Ježíše. Kristus, Vtělené Boží Slovo, je jakoby gén duchovního života. Bez něj duše neroste do podoby Božího dítěte. Bez tohoto láskyplného příklonu ke Kristu neexistuje láska a spojení s Bohem, čili Spása. Sv. Bernardýn Sienský tvrdí: „Jméno Ježíš je pevným základem víry, které utváří Boží syny. Víra katolického náboženství totiž spočívá na poznání Ježíše Krista a jeho světla. On je světlo pro duši, je branou do života a zárukou života ve věčné blaženosti.“

Jaké ale jsou přístupy, kterými dospíváme k tomuto životu? Kristovy svátosti, kterými se Kristu začínáme podobat. Ve svátostech napodobujeme Kristovo pohřbení a zvěstujeme jeho smrt. Tím se rodíme znovu a nadpřirozeným způsobem jsme podobný Spasiteli. Svátosti jsou „branami spravedlnosti“, přes které se k nám sklání samo nebe, Bůh nám přichází vstříc; v nich nachází křesťan svůj „životní prostor“: „Neboť v něm žijeme, pohybujeme se a jsme“ (Sk 17,28), jsme v Něk křtem, pohybujeme se skrze biřmování a žijeme eucharistií.“

Takový život ve svátostech formuje už nového člověka a dává vzniknout už zde na zemi smyslům, které umožňují božský život zakoušet a vychutnávat. Kabasilas nás upozorňuje na to, že kdybychom už v tomto pozemském životě neměli orgány a smysly, které jsou schopny postihnout skrytý Boží život v nás, nebyli bychom schopni mít na něm účast v budoucím životě. V lůně života nynějšího se rodí zbožštěný člověk.

Otcové směli zvěstovat toto neslýchané povolání člověka, protože věděli, že to je možné v rámci „záračné výměny“ mezi Bohem a člověkem, „polidštění“ Boha a „zbožštění“ člověka, výměny, kterou může uskutečnit pouze božská láska. Maxim to formuluje úžasným způsobem: „Říká se, že si Bůh a člověk byli vzorem: Bůh se pro člověka - prostřednictvím své lásky k němu - zlidštuje stejnou měrou, jak se člověk - posílený láskou - pro Boha zbožšťuje; člověk je Bohem v Duchu odtržen a vržen do neznáma natolik, jak svými ctnostmi zjevuje Boha, od přirozenosti neviditelného. „Maxim vidí v lásce sílu, která umožňuje, aby člověk inkaroval Boha v životě podle Krista. Cesta zbožštění je vtělování Boží lásky v našem životě.“ (Podle Christopa Schönborna - Vídeňského arcibiskupa) I sv. Bonaventura říká: „Silou Lásky budeš proměněn v Toho, kterého miluješ.“

02. Prvotní hřích

Když jsme mluvili o stvoření člověka, mluvili jsme také o Boží lásce, která nás drží v existenci. Prostorem pro naši existenci je Bůh - Láska a přece to tak neprožíváme. Co se stalo? Proč neprožíváme Boha jako Nesmírnou Blaženost? Boží zjevení říká, že člověk zhřešil a jeho kontakt s Bohem se přerušil. Bůh je Dobro a všechny jeho díla jsou dobré, všechno, co učinil, prohlásil za dobré a přece zlo evidentně existuje. Jsme stvořeni pro Dobro, proto ho ustavičně hledáme, ale odkud se tu vzalo zlo? Filozofie říká, že zlo je nedostatkem Dobra.

My jsme si už říkali, že Bůh se z nesmírné dobroty rozhodl dát účast na svém Bytí zcela jinému, tomu co nebylo - stvoření (ne Bohu), které povolává k bytí. Plození Božího Slova vychází z nesmírné Plnosti Boha a nese atributy této Plnosti, Boží Slovo je Bůh z Boha. Stvoření má základ v nicotě, i když se tajemně opírá o Boží plnost. Ve srovnání s Bohem se stvoření jeví jako nedokonalé, i když právě tato nedokonalost je z druhé strany možností naší existence. Nechci tím říci, že první hřích spáchal Bůh tím, že dal existenci něčemu nedokonalému, neboť nás stvořil z nesmírné lásky a pozval nás na cestu zbožštění, ale možnost hříchu leží právě na této cestě z nicoty k zbožštění. Spása stvořeného spočívá v pozvání milovat Boha. Láska má moc proměňovat milujícího v Milovaného. Pohled milujícího na Milovaného je oblažující a proměňující.

Na Boží Nádheru lze nahlížet (dívat se s Láskou), ale i zhlížet (dívat se se závistí). Stvoření namísto Lásky může zvolit závist. Závist je překroucením Lásky. I v Lásce i v závisti je touha po objektu, ale v závisti je to nesprávný, nemocný vztah, který chce vše pro sebe a kvůli sobě. Láska zapomíná na sebe, závist je vrcholně soustředěna na sebe. Láska se stravuje, vydává, obětuje, závist se šíří. Láska je jako Slunce, které rozjasní všechno, kam se dostanou jeho paprsky. Závist je jako černá díra, která pohltí vše, co se dostane do její blízkosti a dokonce nevyzáří ani světlo. Jen Láska je řešením napětí mezi stvořením a Bohem. Sv. Augustin viděl v závisti „typický dábelický hřích“.

Církev učí: „Satan a ostatní zlí duchové byli Bohem stvořeni přirozeně dobří, ale sami ze sebe udělali zlé.“ (IV. Lateránský koncil). Jak se z dobré bytosti může stát bytost zlá? Absolutní Dobro, kterým je jedině Bůh, se nikdy nezvrhne na zlo, ale dobrota ostatních bytostí, je v každém okamžiku závislá na Bohu, tak jako světlo měsíce závisí na slunci. Jakmile se stvoření uzavírá před Bohem, ztrácí svou dobrotu. Satan a jeho andělé si odřízly životodárné spojení, kterým je poslušnost Božímu Slovu a tak ztratili spojení s živým Bohem.

„Andělé i lidé mají totéž poslání od Stvořitele: přijímat účast na jeho Božském Bytí na základě svobodné volby. Lásku, jejíž děkují za svou existenci, mají přiměřenou láskou opětovat a tak ve výměně lásky mohou mít účast na Božím Bytí a Životě, kterým je Láska. V listě Kolosanům čteme, že Ježíš je „obraz Boha neviditelného, prvorozený všeho stvoření, neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi – svět viditelný i neviditelný; jak nebeské trůny, tak i panstva, vlády a mocnosti – a všechno je stvořeno skrze něho a pro něho.“ (Kol 1,15-16) Podle textu je člověk Ježíš a s ním celé lidstvo, smyslem a cílem celého kosmu. Smyslem kosmu je Vtělení a Zjevení Boha. Andělé byli postaveni do služby tohoto plánu Spásy.

Simeonovo prorocké slovo k P. Marii říká: „On je ustanoven na pád a na povstání mnohých v Izraeli a na znamení, kterému se bude odporovat. A tvou vlastní duši pronikne meč.“ (Lk 2,34-35) V tomto verši je řeč o protestu, který zasahuje lidstvo, ale ještě předtím svět andělů, až do nejvyšších hierarchií. Protest patří dítěti na ruku Matky. Jedním je na pád, jiným na povstání. V listě Židům je naznačeno, že andělé jsou vyzváni poklonit se vtělením Božímu Slovu. „A když chce uvést Prvorozeného do světa, praví opět: „Ať se mu pokloní všichni andělé Boží!“ (Žid 1,6)

Andělé ve svém poznání, vidí vše z nadhledu. A tak jim bylo dáno nahlédnout do plánu, jak se Bůh v Ježíši Kristu stane člověkem s nabídkou tohoto Boha uznat za svého Pána a za svou spásu. Z toho vyplývá, že kritériem možnosti mít účast na věčné Boží blaženosti je Ježíš, Vtělené Boží Slovo. Andělé prostřednictvím Krista mohli poznat: takový je Bůh, toto je Bůh, toto nepatrné dítě, tento muž, který svým učedníkům pokorně myje nohy, milující i nepřátele, tento bičovaný, pošklebovaný, oplivaný, tento na kříž přibitý. Poznali, že Bůh se zjevuje skrze člověka. A jak zareagovali andělé, když to viděli a nahlédli do Božích plánů, vědomi si při tom vlastní nesmírné převahy nad člověkem?

„Někteří se rozhodli pro svou přesilu a proti takovému Bohu a proti člověku, jako možnému „Zjevení Boha“. Vzbouřili se proti tichosti a pokoře Boží. Odvrat od Boha, od Lásky, která se kvůli člověku dává ukřižovat, se překrývá s jejich rozhodnutím: člověka vytrhnout jeho Stvořiteli a v bezedné nenávisti ho zničit, a tím zasáhnout samého Boha. (Zpracované podle „Dědičný hřích z biblického pohledu“, Heinrich Spaemann, Überlingen, Německo Geist und Leben, 1992/3)

Tak se vzbouřili proti principům Lásky, na kterých je vybudováno celé Nebe, aby silnější pomáhal a sloužil slabšímu, aby chytřejší pomáhal nezkušenému, aby ten, kdo chce být první, sloužil ostatním. Tímto způsobem sloužící spolupráce by andělé sami dosáhli své vlastní posvěcení a dokonalost. Satan a jeho andělé se staví proti Zbožštění člověka, proti Vtělení Lásky. Písmo sv. Říká: „Vždyť Bůh neušetřil ani anděly, kteří zhřešili, ale svrhl je do temné propasti podsvětí a dal je střežit, aby byli postaveni před soud.“ (2 Pt 2,4).

Pád andělů spočívá ve svobodném rozhodnutí radikálně odmítnout Boha, který se zjevuje v člověku Ježíši a jeho vládu. Jejich vzpoura je vzpourou proti Božímu charakteru a to je hřích proti Duchu Svatému. Satanova moc není neomezená i on je jen tvor, sice mocný vzhledem k nám, ale ne vzhledem k Bohu. Nemůže zmařit budování Božího království. I když působí ve světě z nenávisti vůči Bohu a jeho království, které je v Ježíši Kristu, a i když jeho činnost působí vážné škody duchovního i fyzického rázu, tuto činnost dopouští Boží prozřetelnost, která mocně a přitom nenásilně řídí dějiny. Proč Bůh dopouští tuto ďáblovu činnost je tajemstvím, nicméně víme, že „všechno napomáhá k dobru těm, kteří milují Boha!“ (Řím 8,28) Tato vzpoura andělů se odehrála dříve než na scénu vstoupil člověk.

Genesis říká: „A Hospodin Bůh vysadil zahradu (Ráj) v Edenu na východě a postavil tam člověka, kterého vytvořil.“ (Gen 2,8) Bez jakýchkoliv předchozích zásluh byl člověk umístěn do Ráje. Byl vyzván, aby ho obdělával a střežil. Adam dostal informace o všem, ale neměl osobní zkušenost. Právě toto bylo jedním z možných předpokladů ďáblova pokušení. Mezi poznáním a osobním přijetím poznání existuje prostor, který bychom mohli označit jako oblast víry. Adam teoreticky věděl, ale poznání si vírou nepřisvojil. Boží Slovo nezůstalo v jeho srdci, protože ho nepřijal s jistotou. Kdyby Adam uvěřil Bohu, bylo by mu to počítáno za spravedlnost a nezhřešil by. Do lidské naivity zaznívá Boží Slovo. Je třeba s jistotou uvěřit Bohu a bránit se ďáblu silou víry.

Druhým předpokladem pokušení byla Adamova touha po Bohu. Sám Bůh vložil do srdce člověka tuto touhu. Vždyť přikázání lásky k Bohu bylo Adamovi zřejmé od prvního setkání s Ním. Pokud byl člověk pokoušen „být jako Bůh“, nebyl hřích v tom, že „to chtěl“, ale v tom „jak to chtěl“. Sv. Maxim Vyznavač říká, že člověk byl stvořen ve stavu svatosti a určený k tomu, aby byl Bohem zcela „zbožštěn“ ve Slávě, sveden ďáblem chtěl být „jako Bůh“, avšak „bez Boha a před Bohem, ne podle Boha“. Chtěl Moc bez odpovědnosti Lásky. Bůh je Láska a Láska má tajemnou moc proměňovat milujícího do podoby milovaného.

V Ráji rostlo množství stromů, ale dva se zmiňují jmenovitě: „Strom života“ a „Strom poznání dobra a zla“. Je zajímavé, že i dnes „Stromem Života“ nazývají Židé válečky, na kterých je navinutý svitek Tóry. Strom života nám tedy představuje Boží zákon a požívání jeho ovoce cestu poslušnosti a víry a zároveň cestu Spásy.

Člověk byl stvořen ve stavu cesty, jako bytost na cestě k dokonalosti. Byl mu dán návod k dosažení plného Života, Boží zákon. Nepotřeboval žádné zásluhy, aby se do Ráje dostal, ale potřeboval ostražitost, aby o Ráj nepřišel. Tajemný strom, kterému se měli lidé ve vlastním zájmu vyhýbat nám zjevuje, že první lidé vstoupili do světa poznamenaného pádem andělů. Je zajímavé, že přímo uprostřed ráje sídlí pokušitel. Bůh člověku otevřeně říká o nebezpečí, které je spojeno s jedením ovoce tohoto stromu, ale ďáblu nezabraňuje v přístupu k člověku, i když člověka před tímto kontaktem varuje. Z toho vidíme, že pokušení jsou součástí našeho duchovního růstu. Sv. František říká, že každé přemožené pokušení je jako snubní prsten, kterým se Pán snoubí s duší svého služebníka. V každém pokušení je nám z Boží strany položena otázka: „Miluješ mě více než toto?“ Toto je jediná cesta zbožštění člověka.

Sv. Bazil říká, že první přikázání, které člověk dostal, bylo přikázání půstu: „Protože jsme se nepostili, byli jsme z Ráje vyhnáni. Budeme se postit, abychom se mohli do Ráje vrátit!“ Půst je zde chápán jako moudré „sebe omezení“ v zájmu „sebe zachování“. Strom poznání dobrého a zlého symbolický naznačuje nepřekročitelnou hranici, kterou člověk jako tvor musí v zájmu sebezachování uznávat a respektovat.

Člověk při stvoření dostal „návod k použití“ se „záruční lhůtou“. Tím návodem je Boží zákon a záruční lhůtou Věčný život. Jakmile se člověk rozhodl nerespektovat návod, byla mu odmítnuta i záruční lhůta. Člověk závisí na Stvořiteli, je podřízen zákonům stvoření a mravním normám, kterými je řízeno užívání jeho svobody. Bůh stvořil člověka ke svému obrazu a zahrnul ho svým přátelstvím. Člověk, jako oduševnělý tvor, však nemůže žít toto přátelství jinak, než poslušností Božím příkazům.

Strom „poznání dobrého a zlého“ nám představuje jinou alternativu než víru Bohu. Člověk byl pozván k tomu, aby vírou přijal Boží zákon jako návod pro svůj život. Boží zákon přesně vymezuje, co je dobře a co zlé a toto člověk nemůže změnit. Církev učí, že podstata prvotního hříchu, tkví právě v tom, že si člověk přisvojil dispoziční právo na svůj život. Sám chce rozhodovat o tom, co je dobré a co zlé a na to nemá právo, protože to je dáno Božím Slovem. Tímto rozhodnutím dal přednost sobě samému před Bohem a tím pohrdl Bohem, zvolil sám sebe proti Bohu. Jíst ze stromu poznání dobra a zla, tedy může znamenat pohrdnutí Božím Zákonem, snahu vzít si život do svých vlastních rukou a žít jen podlá vlastní představy, z vlastních sil a pro sebe. A to je opak víry. Tato svévole charakterizována postojem aktivní vzpoury nebo pasivního nezájmu, je důkazem toho, co bible nazývá hříchem.

Sv. Irenej zastával na rozdíl od tradičního judaismu názor, že Adam byl stvořen jako malé dítě. Jíst ze stromu měl zakázáno proto, že měl nejprve vyrůst. Adam byl netrpělivý; ve snaze urychlit svou dospělost předčasným uchvácením zakázaného ovoce proces svého skutečného zrání zmařil... Pád, podle Ireneje, je v podstatě nezvládnutá krize puberty. Výsledek je, že člověk může nyní řádně růst pouze zbavováním se své falešné dospělosti. Kvůli tomu „přišel Boží Syn mezi nás jako dítě“ - abychom se mohli nechat vést zpět do dětství a znovu růst, tentokrát už správně, dokud nedosáhneme zralosti a plné velikosti samotného Krista (srov. Ef 4,13). (Z DC PG Prievalského, OFM: <http://www.frantiskani.sk/patergabriel/doc/04.doc>)

Bůh dal lidem vše, co potřebovali k blaženému životu. Daroval jim bytí a daroval jim i prostředí potřebné pro jejich rozvoj. To vše byly znaky Lásky a člověk je měl rozluštit vírou. Bůh stvořil člověka, aby se stal Jeho obrazem a tím ho pozval na cestu zbožštění. Nicméně, jak rostoucí a sebe uskutečňující tvor měl i člověk pro tento stupeň podobnosti se Stvořitelem dozrát do uznání a rozeznávání hranice mezi Stvořitelem a tvorem, do poklony a úcty vůči svému Stvořiteli, do díky za své stvoření a za celé stvoření a dozrávat více a více do poznání, jak vše v přírodě navzájem souvisí. Tak by byl člověk dosáhl v rostoucí víře a lásce, plnou vnitřní moc a odpovědnou sílu jednat. Pak by bylo namístě v takové zralosti všechny dary a schopnosti, postavit do služby Lásky podle úmyslu Stvořitele. Člověk však na tuto zralost nečekal.

Apokalypsa říká hodně o andělech a démonech. Ke konci lidských dějin vystupuje odpůrce s číslem 6-6-6, třikrát tři šestky. Kdo není poznamenán tímto číslem, nemůže ani kupovat ani prodávat. Šest je deficitní počet před sedmičkou. Za šest dnů stvořil Bůh svět, sedmý den odpočinul si od díla, které provedl, a svým odpočinkem završil svět (Gen 2,1-3), ním vytvořil ve světě člověkem prožívaný transcendentní vztah - rajský Shalom. Stvoření bez tohoto vztahu, bez sedmého dne, je světem bez transcendentního Boha. Šest je číslo světa, který ještě není Stvořitelem dokonaný, a kdo nepřijme toto završení, programem se mu stane číslo světa bez – transcendentního završení.

V opozici stojí myšlenka sedmého dne, který má být dovršením stvořeného světa. Šabat je tedy časem posvátné svatby, duchovním prostorem pro intimní setkání mezi Bohem a jeho lidem a sdílením Boží svatosti. V určitém smyslu se svatba člověka s Bohem uskutečnila ve Vtělení Slova. Je to svět společenství s Bohem. Svět Boholidi. Zjevení se Synů Božích, které dychtivě očekává celá příroda. Jedině takový svět stojí za to, abychom v něm žili.

03. Důsledky prvotního hříchu

„Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromů v zahradě. Hospodin Bůh zavolal na člověka: „Kde jsi?“ On odpověděl: „Uslyšel jsem v zahradě tvůj hlas a bál jsem se. A protože jsem nahý, ukryl jsem se.“ (Gen 3,8-10) Bible ukazuje dramatické následky prvního hříchu, kterého se dopustili naši prarodiče. Teologie nás poučuje, že prvotní hřích není náš osobní hřích, ačkoli se každého až velmi osobně dotýká: „Co se dozvídáme z Božího zjevení, to se shoduje se zkušeností. Vždyť pokud zkoumá člověk své srdce, poznává, že je nakloněno i ke zlému a zapletené do mnoha špatnosti; to nemůže pocházet od dobrého Stvořitele.“ (GS 13) Církev vždy učila, že mnohé ubohosti, které lidstvo těží, a lidskou náklonnost ke zlu a ke smrti, nelze pochopit bez přihlédnutí ke skutečnosti, že Adam nám předal hřích, kterým jsme nakaženi od početí a který je „smrtí duše“.

Co způsobil prvotní hřích? První důsledek nacházíme v přečteném textu z knihy Genesis. Člověk začíná mít z Boha strach. Adam se před Bohem skrývá. Před hříchem mu byla přirozená důvěra a všeobjímající láska. Hřích v jeho duši zatemnil obraz Boha a namísto důvěry se začal v něm objevovat strach. Strach způsobuje, že se člověk stává bytostí opacněřovanou, uzavřenou. Sv. Augustin označuje hříšníka výstižným výrazem „homo incurvatus in se“, tedy „člověk zkroucený do sebe“. Namísto víry, která měla vést k lásce, ho formuje strach.

První lidé v ráji žili v řádu Bohočlověka, v milosti Kristovy. Měli v srdci Boží Slovo a žili v Duchu Svatém, svou neposlušností ztratili Boží přátelství, ale neztratili Boží Lásku. Přátelství můžeme definovat jako pohodu Lásky. Bůh nepřestává člověka milovat, jak nám to dokazují celé Dějiny Spásy, ale nemůže se projevit v něm bez jeho souhlasu, jako činná Láska, protože respektuje lidskou svobodu. Bez Boha člověk nemůže naplnit smysl své existence „stát se Božím obrazem – Bohu podobným“. Není v něm Dobrota, Moudrost, Spravedlnost a Svatost. Bez Boha je člověk bezmocný, vydán do područí svých pudů. Toto vyjadřuje řecké slovo HAMARTIA, které znamená tolik jako stav ztracené Spásy. V hříchu se konalo proti Bohu, po hříchu člověk existuje proti Bohu.

Sv. Pavel stav člověka po dědičném hříchu charakterizuje jako stav bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a z toho plynoucí morální bezmocnosti. Tato bezbožnost se týká všech. Je to stav nepřítomnosti Božího Ducha v našem srdci. My všichni, jako potomci Adama, se rodíme s touto duchovní prázdnotou v srdci. Nejsme bezbožní ve smyslu světonázoru, ale ve smyslu absence Boží dobroty a moci v našich srdcích. Problém není jen v tom, co konáme, nebo nečiníme, ale v tom, co po prvotním hříchu jsme. Dokážeme být slušní, ale bez Boha nemůžeme být skutečně dobří. Člověk se rodí jako bezmocný vůči ďáblu, stává se otrokem hříchu.

Člověk ztratil Ducha Svatého - bytostnou Dobrotu, Rajskou blaženost. Probudila se v něm žádostivost. Písmo říká, že se mu „otevřeli oči“. Krása těla se stala pro člověka velkým problémem. Člověk se už nedokázal na druhé dívat s nesobeckou láskou, která je z Boha, ale jen ze sobeckou žádostivostí. Tak, jak bezprostředně vyšel z božích rukou, tuto těžko zvládnutelnou situaci neznal. Proč? Neboť vnitřně byl spojen s mnohem větším pramenem štěstí, než je lidská sexualita. V jeho srdci byla ustavičná radost z Boha, neboť i v bližním nacházel Boží obraz. A proto, i když určitě i u prvních lidí existovalo sexuální touha, nebyla dominantní, ale byla hodnotou až po lásce k Bohu, zjevujícím se v člověku.

Před hříchem mohl člověk existovat ve své nahotě a nebyl to pro něj problém. Po hříchu se v něm objevila žádostivost. Člověk ustavičně touží po ztracené blaženosti. Všichni máme v sobě hluboko vepsanou vzpomínku na tuto prvotní blaženost, kterou jsme v Adamovi ztratili, a proto ji hledáme a ne vždy správným způsobem a na správných cestách. Bůh se slitoval nad člověkem a ušil mu koženou sukni. Naše šaty vydávají svědectví o tom, co se stalo.

Dalším důsledkem je skutečnost, že člověku se zatemnil rozum, ztratil Světlo poznání. Adamovi na počátku svítilo Světlo poznání, v němž věděl o sobě i o přírodě všechno. Jen takto víme pochopit určité stopy Prazjevení, které se zachovaly v některých starověkých kulturách. Po hříchu se rozum člověka zatemnil a vůle se naklonila ke zlu. I ten nejmenší brouček „ví“ ihned po svém vylíhnutí, co je pro něj dobré a co mu prospěje a člověk, vrchol stvoření, to neví. Nezná ani zákonitosti těla, ve kterém žije. Je paradox, že existujeme v těle, o kterém nevíme skoro nic a pokud něco víme, tak jen za cenu studia. Člověk se musí všechno učit.

Soulad, ve kterém žili první lidé, díky přátelství s Bohem, je zničen. Vlášta duchovních schopností duše nad tělem je podlomena, spojení muže a ženy je podrobena napětím, jejich vztahy jsou poznamenány žádostivostí a sklonem k panování. Lidé už netvoří přirozené společenství jako zvířata. A to všechno proto, že člověk ztratil svůj střed, kterým je Boží Slovo, které je základem pro stejné myšlení a chtění. Soulad s tvorstvem je rozbitý, stvoření se člověku odcizilo a stalo se mu nepřitelem. Vínou člověka je stvoření „podrobena nicotnosti“ (Řím 8,20). Jaké mohlo být krásné, žít v přirozenosti, která není narušena, která může to, co chce, protože nechce zlo. Jaké úžasné je mít Boží zákon vepsaný hluboko v srdci a poslouchat tento zákon, tak jako poslouchají zvířata zákony přírody. Toto Adam ztratil a spolu s ním my všichni.

Hřích je provinění proti rozumu, pravdě a svědomí: je to přestupek proti pravé lásce k Bohu a bližnímu způsobený zvráceným lpěním na určitých dobrech. Byl definován jako „slovo, skutek nebo touha proti věčnému zákonu“. Zmíním několik řeckých výrazů, kterými Písmo označuje hřích. Řecké slovo ADIKIA, vyjadřuje fakt, že každý hřích je nespravedlností vůči Bohu, popíráním Božího práva na člověka. Další slovo PSEUDOS vyjadřuje, že hřích je lži. Hříšník žije v poddanství lži, daleko od světla Pravdy. Řecké slovo ANOMIA vyjadřuje skutečnost, že každý hřích je porušením Božího zákona. Kdo se staví proti Božímu zákonu, stává se neposlušným samému Bohu. Hřích je něčím mnohem temnějším a hrozivějším, než si člověk dokáže představit. Hřích je sebeláskou až k pohrdání Bohem.

Vnitřní situaci, která se objevila v člověku po hříchu, výstižně popisuje sv. Pavel v listu Římanům: „Víme, že zákon je svatý – já však jsem hříšný, hříchu zaprodán. Nepoznávám se ve svých skutcích; vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávidím. Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli, pak souhlasím se zákonem a uznávám, že je dobrý. Pak to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně. Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci. Jestliže však činím to, co nechci, nedělám to já, ale hřích, který ve mně přebývá. Objevují tedy takový zákon: Když chci činit dobro, mám v dosahu jen zlo. Ve své nejvnitřnější bytosti s radostí souhlasím se zákonem Božím; když však mám jednat, pozorují, že jiný zákon vede boj proti zákonu, kterému se podřizuje má mysl, a činí mě zajatcem zákona hříchu, kterému se podřizují mé údy. Jak ubohý jsem to člověk! Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti? Jedině Bohu buď díky skrze Ježíše Krista, Pána našeho! – A tak tentýž já sloužím svou myslí zákonu Božímu, ale svým jednáním zákonu hříchu.“ (Řím 7,14-25)

Sv. Pavel nás poučuje: „Všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy (a chybí jim Boží sláva)“ (Řím 3,23) „Všichni jsou pod mocí hříchu“ (Řím 3,9). A jelikož platí toto Pavlovo tvrzení, člověk sám od sebe nedokáže vypovědět, co je to hřích a to proto, že je sám v hříchu a je tedy vůči němu zaujat. Jedině Boží Zjevení dokáže správně definovat hřích. Sv. Pavel, základní hřích, prvotní předmět Božího hněvu, vidí v bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a hned přesně vysvětluje jak se bezbožnost projevuje: v odmítnutí oslavovat Boha (gr. DOXAZEIN) a v nevděčnosti vůči Bohu (gr. Eucharistein). Jinými slovy, v odmítnutí uznat Boha v jeho Božství, nevzdávání mu patřičné úcty.

Bezbožnost spočívá v „ignorování“ Boha, svého Otce a Stvořitele. Ignorovat neznámá: „nevědět, že Bůh existuje“, ale chovat se tak, jakoby neexistoval. Možná nás zarazí, že apoštol prohlašuje všechen morální úpadek, za následek Božího hněvu. Boží hněv chápeme jako odstoupení Boha z lidského života. Člověk je bez Boha zcela ztracený ve svých neovládané podnětech a vášních. Hřích je současně trestem sám sobě. Sv. Augustin říká: „I když jsou tyto činy trestem, jsou sami o sobě hříchem, protože trestem za nečistotu je zase nečistota sama: Bůh trestá zlo a z jeho trestů pramení další hříchy.“ (De nat. Et grat. 22,24)

„Pán, Bůh .. vyhnal člověka a na východ od ráje Edenu postavil cheruby a s vytašeným ohňovým mečem, aby střežili cestu ke stromu života.“ (Gen 3,23-24) Žijeme ve „vyhnanství daleko od Pána“. Písmo svaté mluví o dvou skutečnostech, které ovládli lidskou realitu a od kterých se Bůh distancuje: je to hřích a smrt. Sv. Jan z Damašku k tomu říká: „Bůh nás stvořil k neporušitelnosti, a když jsme překročili jeho spasitelné přikázání, potrestal nás rozkladem - smrtí, aby se zlo nestalo nesmrtelným.“ Smrt ukončuje existenci zla v osobě konkrétního člověka.

První místo v Písmu, kde je „hřích“ přímo jmenován se nachází v Gen 4, kde se popisuje pokušení Kaina: „I řekl Hospodin Kainovi: „Proč jsi tak vzplanul? A proč máš tak sinalou tvář? Což nepřijmu i tebe, budeš-li konat dobro? Nebudeš-li konat dobro, hřích se uvelebí ve dveřích a bude po tobě dychtit; ty však máš nad ním vládnout.“ V hebrejském textu je užité totéž slovo, jako o ženě, která bude dychtit po muži. Hřích je zde představován jako démon, který chce člověka ovládnout. 1Pt 5,8 se říká, že jako hladový lev touží po kořisti, tak ďábel žádostí za člověkem, aby ho ovládl. Ale i nám je řečeno: „Ty však máš nad ním vládnout!“ Každým zlým skutkem se člověk otevírá démonům.

Sv. Antonín Velký výstižně vyjadřuje tuto pravdu: „Každý člověk, který se kochá v hříšných skrytých úmyslech, vinou svobodné vůle padá, když otročí - soucítí s tím, co do něj vkládají nepřátelé (démoni) a když si myslí, že se omluví pouze navenek provedenými skutky, přičemž jeho vnitřek je obydlím zlého ducha, který ho učí jakémukoliv zlu. Jeho tělo se naplňuje nechutnými hanebnostmi. neboť, kdo je už ráz takový, toho pak ovládají démonické vášně, které už ani od sebe neodhání. Démoni nemají viditelné tělo, ale my jim propůjčujeme své tělo. Když naše duše od nich přijímají temné skryté úmysly: neboť, jestliže přijímáme tyto skryté myšlenky, přijímáme samotné demony a zjevnými je děláme v těle.“ (List 6)

Tak jako po prvotním hříchu, kdy se Bůh ptá: „Adam, kde jsi?“ i po zavraždění Ábela se vyskytuje otázka s tázacím zájmenem „kde“: „Kde je tvůj bratr“. Lidský hřích způsobuje chaos? Byl zmařen lidský život a to znamená pronikavý zásah do Boží svrchovanosti. Prolita krev volá k Bohu o pomstu. Začarovaný kruh pomsty se stále šíří, dokud nepřijde ten, jehož krev volá o odpuštění a to je Pán Ježíš Kristus.

04. Zvěstování Páně

Na den 25. března, který podle starověké židovské tradice je i prvním dnem stvoření světa, připadá podle křesťanské tradice svátek Zvěstování Páně, jako dne Nového Stvoření, svátek Slova, které se stalo Tělem. V tento den se čte čtení ze 7. kapitoly proroka Izaiáše, kde se toto všechno přislubuje. Abychom dokázali pochopit toto čtení, musíme zkoumat, co předcházelo přislíbení Panenské Matky. Tato kapitola popisuje obléhání Jeruzaléma králi, z nichž má král Achaz strach. Zde může pomoci jedině Bůh. Ale král má pochybnost: „Stojí Bůh o mě a o můj národ?“

A právě do tohoto jeho strachu a obav zaznívá zvláštní Boží nabídka: „Vyžádej si znamení od Hospodina, svého Boha, ať hluboko v podsvětí, či nahoře na výšinách!“ Prorok jménem Božím nabízí znamení, které má posílit víru krále. Izaiáš neříká: „Vyžádej si znamení od **Boha!**“ Ani neříká: „Vyžádej si znamení od **mého Boha!**“, ale: „Vyžádej si znamení od **svého Boha!**“ Chce tím říct, že se zde nejedná o Boha, který nemá ke konkrétnímu člověku žádný osobní vztah, dokonce se v takových situacích nedá vystačit ani z prorokova vztahu k Bohu, ale Bůh **musí být tvým osobním Bohem, Bohem tvého života.**

Možná je v tom naznačena i jemná výčitka. Přestože chodíme do stejného kostela a jsme údy téže církve, členy téže kongregace a komunity, posloucháme totéž Boží Slovo. Přece náš bůh, bůh našich představ, nemusí být stejný. **Naše představa Boha je především tvarovaná zážitkem otce v rodině.** Pokud byl náš otec správný člověk, tak nemáme problémy s vírou a láskou vůči Bohu, ale pokud selhal jako otec, nedokážeme důvěřovat Bohu. Teprve poté se naše představa upravuje podle toho, co jsme se o Bohu učili v náboženství, nebo co jsme osobně studovali. A právě krizové situace prověřují naši představu, zda je náš Bůh skutečně Živý a Mocný, nebo se zhroutí pod velikostí problému. **Dokud neznáme Boha, jako svého osobního Boha, jako Boha s kterým sdílíme svůj život, jako Boha, který kráčí s námi a nese naše starosti, tak stále ještě nevím, co je to zbožnost a víra.**

Bůh sám prostřednictvím proroka Izaiáše vyzývá krále, aby si vyžádal znamení, aby nepochyboval o Boží lásce a solidaritě s člověkem. Aby nepochyboval, že **Bůh je stejně jeho osobním Bohem,** jako je Bohem Abrahama, Izáka a Jakuba. Toto nabídnuté znamení má posloužit, aby člověk uvěřil v Boží Lásku, osobní Boží Lásku k sobě samému. **Člověk se bojí tohoto znamení Lásky,** neboť poznání Lásky zavazuje. Bůh nechce tvé peníze, tvůj majetek, tvé zlato, ale chce tebe. Chce, abys mu na poznanou Lásku odpověděl láskou, **aby ses mu svobodně odevzdal.** My se spíše podobáme rodičům, kteří se pokoušejí utišit své plačící dítě hračkou, aby se mu nemuseli věnovat osobně. Ale Boha nemůžeme oklamat náhražkou naší pozornosti a lásky.

Achaz se bojí žádat znamení Lásky, neboť to zavazuje: „Nebudu žádat, nebudu pokoušet Hospodina.“ Navenek se nám tato odpověď může zdát správná. Vždyť i Pán Ježíš vytýká farizeům, že stále žádají znamení. Ale nezapomínejme, že tu sám Bůh nabízí Znamení, a proto je důstojně a správně ho přijmout. Prorok Izaiáš říká: „Slyšte dome Davidův! Což je vám málo zkoušet trpělivost lidí, že chcete zkoušet i trpělivost mého Boha?“ **Prorok prožívá Boha, jako svého Boha - Boha, ke kterému má osobní vztah.** Izaiáš mluví o Bohu podobně, jako zamilovaný, když řekne: „To je moje děvče!“ Izaiáš se nestydí za svého Boha. Položme si otázku na zamyšlení: prožívám Boha, jako svého Boha, nebo s ním nemám žádnou osobní zkušenost? Izaiáš obviňuje Izrael, že obtěžuje Boha. Jak a čím lze obtěžovat Boha? **Boha unavujeme svou nedůvěrou, svými nevěřícími postoji a svými falešnými představami o Něm.**

Jaká je Boží odpověď na strach a pokušení k beznaději krále a spolu s ním celého Božího lidu? „A proto vám Pán sám dá znamení: „Hle Panna počne a porodí syna a dá mu jméno Imanuel.“ Boží odpovědí je velké znamení: Panenská Matka a její dítě, které je Emanuel = Bůh uprostřed nás.

Možná se nám zdá tato Boží odpověď od věci, ale ve skutečnosti, Boží Vtělení, které je ohlášeno a přislíbeno tímto znamením, zjevuje velikost Božího zájmu o člověka a jeho svět a zároveň způsob Boží pomoci. Bůh nechce stát kdesi vedle nás, ale skrze své Vtělení, které má pokračovat v každém člověku, chce přímo v nás sdílet náš život a svou mocí nás vyzbrojovat k zápasu s hříchem. Panenská matka je zároveň poselstvím, že člověk nemůže počít Krista jen čistě svou silou. Kristus je Novým stvořením, které se uskutečnilo v Mariině panenském těle mocí Ducha Svatého a její vírou.

Čistě lidská náboženská snaha po prvotním hříchu nutně končí v lidské slušnosti. Vrcholem náboženského snažení člověka, který sice, z jedné strany souhlasí s Božím zákonem, ale na straně druhé, žije svůj duchovní život jen z vlastních sil, je farizeus. Takovým způsobem dokážeme vytvořit nanejvýš slušného, ale ne dobrého člověka. Největší hřích, který se s námi vleče od prvotního pádu, je naše domnělá soběstačnost. První lidé si vzali svůj život do vlastních rukou a rozhodli se, že si sami budou určovat, co je dobré a co špatné pro ně. Tato nezávislost na Bohu se promítla i do duchovního života, kdy si sami chceme utvářet svou duši a nechceme přijmout ten život, který nám Bůh nabízí a kterým je Ježíš.

Panna Maria, v tajemství Zvěstování, stojí před námi jako první křesťanka, protože křesťanství začíná právě osobním přijetím Ježíše. Toto je moment, od kterého můžeme mluvit o křesťanství, jako o náboženství, rozdílném od židovství. Sv. Jan v prologu svého evangelia říká: „Neboť Zákon byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista (milost a pravda přišly skrze Ježíše Krista).“ (Jan 1,17) Zákon byl schopen vychovat slušného člověka, který se navenek nedopouštěl hříchů, ale nedokázal změnit jeho hříšné srdce, jeho bezbožnost. To dokáže jen milost, která je v přijetí Ježíše Krista: „Těm pak, kteří ho přijali a věří v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi.“ (Jan 1,12)

Evangelium nám ukazuje na příkladu P. Marie, že se člověk může stát partnerem Boha v lásce, může počít Krista z Ducha Svatého, může jej v sobě nosit, může ho dokonce porodit svědectvím života i ohlašováním a tak se stát jeho matkou. P. Maria nás chce naučit, jak se i my můžeme stát matkami Ježíše Krista. Jde o to, aby se i v nás počal Ježíš. Sv. Maxim Vyznavač říká: „Kristus se ustavičně tajemně rodí v duši, neboť si bere tělo z těch, kteří jsou spaseni a duši, která ho rodí, dělá Panenskou Matkou. Každá duše, která věří, počíná a rodí Boží Slovo. Pokud podle těla existuje jen jedna Boží Matka, tak podle víry rodí Krista všichni, kteří přijímají Boží Slovo a uskutečňují ho.“

Slyšeli jsme: „Jméno panny bylo Maria.“ (Lk 1,27) Než přišel Ježíš do našeho světa, byla nám lidem dána Marie. Ona je neposkvrněná zem, na kterou sestoupil Bůh při svém vstupu do našich dějin. Cela pozornost andělů i lidí je soustředěna na toto jméno. V evangeliu jsme slyšeli přesnou adresu: Galilejské město Nazaret, panna zasnoubená muži jménem Josef, z rodu Davidova; a jméno panny Maria.“

Sv. František Xaverský píše z Indie: „Všiml jsem si, že lidé při našich setkáních protestují vždy, když zapomenou vedle kříže našeho Spasitele umístit obraz jeho Matky.“ Je zajímavé, že tito konvertité věděli velmi dobře, jak odlišit Ježíše od všech těch mytických vtělení, které byly součástí jejich kultury? Vtělení Ježíše Krista je jedinečné. Událo se na konkrétním místě a čase, v konkrétním městě, v lůně konkrétní ženy. Všechny tyto konkrétní věci dějiny znají. Oni pochopili, že Marie slouží Kristu svou konkrétností, svým tělem a svým mateřstvím, které zdůrazňují fakt, že Bůh se stal člověkem.“ (P. Bubák: Homilie o Bohorodičce)

Sv. Lukáš vysloveně podotýká, že toto mimořádně pozvání zaznělo k panně, která již byla zasnoubená muži. Zásnuby ještě nejsou manželstvím a dají se i zrušit, ale většinou je chápeme tak, že cosi hovoří o lidském rozhodnutí. Může Bůh takto vstoupit do lidských plánů, tak osobních jako je manželství? Láska, která nás Stvořila, má absolutní právo na nás.

Než člověk uzavře lidské manželství, je pozván, aby se vydal Bohu - Lásce, aby dovolil Bohu v sobě působit. Možnost manželství s Bohem je zde dřívě jako lidské manželství a bude i poté, když manželství s člověkem ztratí svůj smysl. Boží milost je lepší než život a také to nejlepší lidské manželství je jen slabým předobrazem Boží Lásky a školou, kde se člověk učí sobě odumírat. Lidské manželství nemá být uzavíráno navzdory tomuto Božskému, ale v něm a v moci Lásky, kterou dává Bůh.

Základní pravda našeho náboženství, kterou hlásá evangelium, zní: „Bůh nás miluje navzdory naší pobloudilosti a má pro nás připravený plán Spásy.“ Při Zvěstování jako bychom slyšeli ozvěnu slov, které zazněly v rozhovoru Ježíše s Nikodémem: „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3,16) Jak Bůh miloval svět? Tak, jak se to projevilo v životě Panny Marie. Pravda o Boží lásce je podstatou Zvěstování. Tato pravda musí hluboko zapadnout do našich srdcí. Každý člověk může přežít ve svém srdci okamžik podobný tomu, který nám vykresluje evangelium. Anděl ji zdraví: „Chaire Kecharitomene!“ Doslova je to výzva k radosti: „Raduj se plná milosti!“

Tato slova obsahují radostnou zvěst, která se má stát vlastnictvím všech. Ve Zvěstování Bůh mluví ke každému, neboť toto pozdravení bylo vysloveno pro všechny a my všichni, v daru tohoto právě počatého dítěte, můžeme nalézt milost u Boha. V Ježíši je možnost omilostnění vyhnanců. Podle apoštola Petra, po prvotním hříchu, „žijeme ve vyhnanství, daleko od Pána“, ale v tomto dítěti a v jeho přijetí se nám nabízí milost amnestie, možnost návratu k Otci. Každý, kdo ho přijímá, poznává Cestu, nachází Pravdu a dostává Život. Skrze přijetí Krista začíná naše duše růst do podoby, v níž má Otec své zalíbení. Pokud není v nás Kristus, tak se Bohu nelíbíme, nemáme s ním nic společného. Pokud nežijeme Kristovo Slovo, pokud nepřijímáme jeho Tělo a Krev, nejsme Boží děti, ale jsme dětmi zla.

Možná po tom všem, co jsme si řekli, vznikla v nás touha, mít tento život v sobě. Jakým způsobem však můžeme přijmout Krista do sebe. Podívejme se jak počala Panna Maria z Ducha Svatého? Nejprve k ní zaznívá Boží Slovo. Když mluvíme o Božím Slovu, musíme si uvědomit, že nemluvíme jen o psané informaci ale o Živé Osobě. Každá stvořená skutečnost povstává Božím Slovem a každá dokonalost je účastí na Božím Slově. Vtělené Boží Slovo, Ježíš Kristus, nám zjevuje Boží charakter, ale Duch Svatý nám ho dává, jestliže po něm toužíme. Bez lásky k Božímu Slovu není možné počít z Ducha Svatého.

Sv. Augustin nazývá Boží Slovo: „Sacramentum audibile“ - svátost slyšení. Posvěcujeme se poslechem Slova, pokud se s ním sjednocujeme ve vůli - v chtění, myšlení i konání. A sv. František říká, že „skrze Boží Slovo hluboko do nás proniká Vznešenost našeho Stvořitele.“. Nemůže počít z Ducha, kdo nemiluje Slovo. Boží Slovo máme přijmout s jistou vírou, ne jako slovo lidské, ale jako Boží. Boží Slovo však nemá zůstat jen v hlavě, neboť jeho pravé místo je srdce člověka. „Ale Maria zachovávala všechna tato slova ve svém srdci a přemýšlela o nich.“ (Lk 2,19)

Nejprve vírou přijala Boží Slovo, uvěřila v nesmírnou Boží Dobrotu a Moc, protože „Bohu nic není nemožné“ (Lk 1,37). Boží Slovo je živé a účinné. Pouze ve vztahu ke svobodným bytostem naráží na tajemství svobody a víry. Všimněme si odpověď P. Marie: „Ať se mi stane podle tvého Slova.“ (Lk 1,38) Její odevzdanost nesměruje k něčemu nevyzpytatelnému. Bůh přece zjevil svou vůli ve svém Slově. Proto se jí odevzdanost týká Božího Slova. Sv. Jeroným říká, že „kdo nezná Písmo, nezná Krista“. P. Maria ho dobře znala. Věděla k čemu říká „fiat“ a věděla Komu ho říká. Nestojí v pozici sebevědomého siláka, který říká: „Já to udělám“. Jde tu přece o Boží Slovo, které člověk nedokáže uskutečnit ani žít z vlastních sil. Na druhé straně však víme, že Bůh to od nás vyžaduje a že celý vesmír povstal Božím Slovem a že toto Slovo je Živé a Účinné, je Nezrušitelné a Všemohoucí.

Po určitých zkušenostech začínáme chápat, že navzdory svému nejlepšímu úsilí, jsme nevychovali z opice člověka. Zázrak vnitřní proměny se nedocílí drezúrou, ale milostí. Jedině Bůh je Dobrý a my se stáváme dobrými, když je On v nás. Naše modlitba má být, podle vzoru Panny Marie, především prostorem, v němž dovolíme Bohu v sobě konat, ochota lehnout si na operační stůl Božího Slova. A ta operace může i bolet. Sv. Augustin říká, že hříšnému člověku se Boží Slovo bude jevit, jako nepřítel jeho duše, dokud nepochopí, že je příčinou jeho Spásy. V naší modlitbě nejde o prosazování naší vůle a ani o snahu přesvědčit Boha o dobrotě našeho plánu, ale máme sjednotit svou vůli s Božím Slovem. Proto je důležité znát Boží Slovo, abychom pochopili, co chce Bůh od nás a na to je „důstojné a správné“ odpovědět: „Ať se mi stane podle tvého Slova!“

P. Maria je plná touhy po Bohu, Panagia - celá svatá. Svou ustavičnou touhou po Bohu a plněním jeho vůle, počala Krista duchovně, dříve než tělesně. Křesťanský východ skutečnost duchovního početí Krista vyjadřuje adventním pozdravem: „Kristus se rodí, oslavujte ho!“ Tento pozdrav zaznívá už několik týdnů před Vánocemi a to samo zdůrazňuje fakt duchovního početí Krista ještě před jeho narozením. Ani nám nikdo nebrání, abychom se touhou po Bohu, otevřel Ježíšovu Slovu a z Ducha počali Krista a staly se tak jeho matkou. Všechny svátosti Církve, všechno hlásání Božího Slova, slouží tomu, aby se v nás objevil Kristus. Kristus v nás je zároveň Nadějí naší Slávy. Sv. Augustin tvrdí: „Matka ho nosila v lůně, my ho nosíme v srdci. Panna otěhotněla, když se v ní Kristus vtělil, naše srdce ať otěhotní vírou v Krista.“

Sv. Bonaventura učí: „Duše oddaná Bohu, může z milosti Ducha a mocí Nejvyššího duchovně počít Požehnané Slovo a jednorozeného Syna Otcova, porodit ho, dát mu jméno, hledat ho a adorat spolu s mudrci a nakonec představit Otcí v chrámě ... Duše počíná Ježíše, když je nespokojená se životem, jaký vede, a pod vlivem svatých vnuknutí a zanícená svatým žářem se konečně rázně odtrhne od svých starých návyků a chyb, a je jakoby duchovně oplodněna milostí Ducha, dá si předsevzetí, že začne nový život. Tehdy došlo ke Kristovu početí. Když byl požehnaný Boží Syn počat, narodí se v srdci, ale jen tehdy, pokud duše vše rozumně uvážila ... a vzývala Boha o pomoc a ihned uskuteční ... to, co v ní už dávno zrálo, ale se to stále odkládalo z obavy, že není k tomu souca. Ale jedno musíme zdůraznit: Toto předsevzetí „začít nový život“ se musí ihned projevit něčím konkrétním. Pokud není předsevzetí uskutečněné, byl sice Ježíš počat, ale nebyl zrozen. Jde o duchovní potrat. Je to jeden z tolika odkladů, jimiž je protkán náš život a které jsou hlavním důvodem, proč je tak málo svatých.“

Maria dokázala přijmout Ježíše, protože byla celá svatá. Pro hříšného člověka to však není jednoduché. Často sejde z cesty odevzdanosti a hříšné sklony převládnu. Člověk má dvě možnosti. Může své hříšné a uzavřené srdce otevírat sám, to však jde těžko. Pokud se cítí slabý, může zkusit druhou možnost. Sv. Ambrož doporučuje: „Pokud chceš přijmout Krista do sebe, vyprošuj si nejprve něco z té krásné Mariiny duše.“ Její krása spočívá v radikální odevzdanosti. Duch Svatý spěchá do duše, v níž objeví svou Nevěstu a naplňuje ji a dává se jí v té míře v jaké tato duše jeho Nevěstu přijímá.

05. Navštívení Panny Marie

Panna Marie při Zvěstování slyšela úžasnou zvěst o tom, co chce Bůh udělat v jejím životě, a při tom jen jakoby mimochodem, slyší o své příbuzné: „I tvoje příbuzná Alžběta počala ve svém stáří syna. Už je v šestém měsíci. A mluvili o ní, že je neplodná!“ Tato zpráva má posloužit k růstu její víry. Anděl neříkal nic o tom, že by bylo dobré pomoci, věkem již starší, Alžbětě. Jí však stačí, že se o tom dověděla a už spěchá pomáhat. Podobně si počíná v Káně. A to vše nám odhaluje její lidskou zralost a velikost.

Někteří lidé a zvláště ženy, mají zvláštní charisma, leccos se „dovědí“. Někdy jsou to radostné zprávy, jindy jde o choulostivé problémy. Často si to vyčítají a považují za hříchy. I když platí, že se nemá zbytečně mluvit o chybách bližního, nemusí být každé povídání o druhém hříchem. Můžeme každou takovou informaci, podobně jako Panna Maria, přeměnit na dobro a to přímělnou modlitbou i praktickou pomocí, tehdy přestaneme mít špatný pocit z toho, že jsme se cosi dověděli.

V evangeliu jsme slyšeli: „V těch dnech se Maria vydala na cestu a spěchala do jistého judského města v hornatém kraji. Vešla do Zachariášova domu a pozdravila Alžbětu.“ Víme, že předtím žila v chrámu a při Zvěstování se nám jeví jako plně soustředěná na Boží Slovo a přesto vidíme, že se vydává na cestu. Koncentrace sice hraje důležitou roli v duchovním životě a přece se duchovní život nerovná koncentraci. Po početí z Ducha Svatého pocítila touhu podělit se se svou radostí.

V Marii v okamžiku Zvěstování se počíná Ježíš. A jelikož tu nejde o čistě biologický život, neboť Ježíš se počíná z Ducha Svatého a Duch Svatý je nutným předpokladem tohoto života, platí, že každý vědomý a dobrovolný hřích by mohl toto těhotenství zničit. Přesto nevidíme, že by se Marie s Ježíšem pod srdcem uzavírala před lidmi a dokonce se vydává na cestu. Uvědomme si, že v té době měla asi 14 let a odhodlala se na náročnou cestu přes hory. Pán Ježíš nevstupuje do nás proto, abychom se s ním skryly, i když pro nás, poznačené hříchem, je i toto třeba.

Evangelium popisuje Mariinu návštěvu u Alžběty, jsme v pokušení říci „všední událost“ z jejího života. Maria je požehnaná a plná milosti a tak vše, co dělá, dostává vyšší smysl. Naše setkání s jinými lidmi mohou být banální, nebo i katastrofální, ale Mariina návštěva dělá na nás jiný dojem. Stává se vzorem pro naše setkání. Prvotní apoštolát je bytostný apoštolát. Více působíme tím, co jsme, jako tím, co říkáme. Marie přináší svědectví o změněném bytí. Protože přijala Boha do své bytosti, stává se Požehnanou a přináší Požehnaní, stává se Prostřednicí milosti. Ona je těhotná Božím Slovem. Těhotenství mění organismus ženy a ji proměňuje Boží Slovo.

Alžběta „zvolala velikým hlasem: „Požehnaná jsi mezi ženami a požehnaný plod tvého života. Cím jsem si zasloužila, že matka mého Pána přichází ke mně?“ Alžběta nazývá Marii Matkou Pána. A slovo „Pan“ zde nahrazuje Boží jméno JHVH, které židé z převeliké úcty nevyslovovaly, ale nahrazovali slovem Adonai, co do řečtiny překládáme jako Kyrios = Pán ve smyslu JHVH.

Když evangelista Lukáš popisuje Zvěstování, používá pro zastínění Duchem Svatým při početí výraz, který Septuaginta používá pro oblačný sloup nad archou. A když popisuje setkání těhotné Alžběty s těhotnou Marií používá tentýž výraz pro Janův pohyb v těle matky, jako když se mluví o posvátném tanci krále Davida před Archou. Tedy v tomto případě nejde o běžný pohyb dítěte v těle matky, ale o jakýsi posvátný tanec vyznavače, kterým Jan, ještě v těle své matky, zvěstuje a vyznává přítomnost Boha v Marii. Maria je pro nás křesťany tím, čím byla Archa pro židy.

Slyšeli jsme jak Alžběta říká Marii: „Blahoslavená jsi, protože jsi uvěřila“. Slovo „věřit“ v jazyce, kterým mluvila P. Maria, má i takový smysl jako „nechat se vést“, „nechat se řídit“. Evangelium to vyjadřuje výrazy jako „zřeknutí se sebe vlastnění“. Člověk, který zažil cosi špatné, těžko věří v dobro. Vidíme to na Zachariášovi, který ztrácí schopnost mluvit, protože pochybuje. Marie plně uvěřila a proto mohla zpívat Magnificat, od okamžiku početí.

Maria, protože nebyla blokována ani dědičným hříchem, ani svými osobními hříchy, dokázala bezmezně důvěřovat Bohu. Alžběta nazývá Marii blahoslavenou pro její víru. Sv. Ambrož takto vykládá její slova: „Ale i vy jste blahoslavení, vy, co jste slyšeli a uvěřili, neboť každý, kdo uvěří, počne a porodí Boží Slovo a pochopí jeho účinky. Kéž by v každém člověku byla Mariina duše, aby velebil Pána; kéž by v každém byl Mariin duch, aby jásal v Bohu! Pokud má Kristus podle těla jednu matku, podle víry je Kristus plodem všech. Vždyť každá duše přijímá Boží Slovo samozřejmě pokud je neposkvrněná, bez hříchu a pokud si s nepokaženým citem chrání mravní čistotu. Tedy každá taková duše může velebit Pána, jak velebila Pána duše Mariina a její duch jásal v Bohu Spasiteli.“

Maria dokázala přijmout Ježíše, protože je celá svatá. Pro hříšného člověka to však vůbec není tak jednoduché. Často sejde z cesty odevzdanosti a jeho hříšné sklony převládnu. Otcové mluví o potřebě „přijmout Mariinu duši“. Mariina duše tvoří životní prostředí pro Ježíšovu bytost v nás. Člověk má v tomto směru dvě možnosti. Může své hříšné, uzavřené a zraněné srdce otevírat sám, svou silou. To však jde velmi těžko. Pokud se cítí maličký a slabý, může zkusit druhou možnost, kterou doporučuje sv. Ambrož: „Chceš-li přijmout Krista do sebe, vyprošuj si nejprve něco z té krásné Mariiny duše.“ Krása Mariiny duše spočívá v tom, že je radikální odevzdána Bohu a jeho službě. Duch Svatý spěchá do duše, v níž objeví svou Nevěstu a naplňuje ji a dává se jí v té míře v jaké tato duše jeho Nevěstu přijímá.“

Anděl přikazuje Josefovi: „Neboj se přijmout Marii, svou manželku.“ Velmi účinným prostředkem je zasvěcení P. Marii. Jako formuly zasvěcení můžeme použít různé modlitby svatých, ale neúčinnější modlitba je modlitba, kterou jsme zformulovali zcela spontánně. Nejde natolik o jednotlivá slova jako spíše o vnitřní postoj odevzdanosti. Nejde zde o nějakou zbožnou formulku, jde zde spíše o úkon srdce, který si nás vyžaduje celých. Zasvěcení se Bohu skrze Marii není jen odevzdáním srdce, ale otevřením všech oblastí života pro příchod Duchu Svatého, podrobení všech oblastí života Božímu Slovu v Mariině úkonu „Fiat!“. Zasvětit se Marii znamená přenechat Duchu Svatému nejen řízení našeho nitra ale i celý prostor každodenního života. V praxi to může znamenat postupné, velmi konkrétní kroky víry, naslouchání a spolupráce s Božím Duchem - ve škole Panny Marie.

Když se dobře podíváme na její zpěv, který zvykneme po latinsky nazývat Magnificat, zjistíme, že tu nejde modlitbu, neboť Marie v něm nemluví k Bohu, ale jde spíše o svědectví, neboť v něm mluví k nám a mluví o tom, jak velké věci jí učinil Bůh. Nechlubí se, že ona udělala něco velké pro Boha. Nelpí na svém bytí, ale docela se odevzdává Bohu a proto se v ní může tak hojně objevit ovoce milosti.

Mariino svědectví vyrůstá z víry, která si je jistá svým přesvědčením a především se týká změny bytí, skrze přijetí Ježíše Krista. Svědectví o tom, že Bůh žije v ní. Bůh i lidé si více než naše hlásání všimají naše bytí. Samozřejmě, že předpokladem správného bytí je správná nauka, jedno s druhým souvisí. Přijímám Boží Slovo s vírou, ale skrze Slovo přijímám Ducha a Ten rozhoduje o kvalitě bytí.

„Velebí má duše Pána a můj duch jása v Bohu, mém Spasiteli.“ Marie prožívá Boha jako svého osobního Spasitele. Jen tehdy bude i naším Spasitelem, když se mu úplně odevzdáme. I nám chce udělat velké věci, ale musíme to svojí odevzdaností umožnit. Marie v evangeliu vydává svědectví o Bohu Spasiteli, který už nyní chce být Spasitelem a začít v nás proces naší Spásy.

Spása není něco, co se týká pouze naší posmrtné existence. Bůh chce spasit celého člověka. Svátosti církve jsou prameny Spásy, vnější znamení, vnitřní milosti Boží. Od okamžiku Spasitelovy smrti na kříži se Spása stává objektivní skutečností a my můžeme čerpat z pramenů Spásy. Ve spolupráci s Bohem můžeme uskutečňovat svou Spásu. V čem spočívá Spása? Spása je v tom, že se chytne a sáhne po této podávané Boží ruce a On nás povede. Necháme se Bohu operovat. Dovolíme, aby Ježíš začal v nás žít svůj život. To je naše pokání, naše cesta k čistotě srdce.

Sv. Jan od Kříže ukazuje, kam vede čistota srdce: „Duše sjednocená s Bohem a přetvořena v něho dýchá v Bohu pro Boha jakýmsi nejhlubším dechem, podobným Božímu, kterým Bůh v ní přítomen dýchá sám v sobě jako její vzor. Duše stvořené na to, abyste kochali v těchto vynikajících darech, co děláte?! Kolem čeho se točí vaše touhy!“

Maria Boha velebí. Velebení Boha se v člověku objevuje, když konečně uzná Boha jako Boha, přijme jeho Moudrost, která se projevuje ve všem, uvolní trůn srdce Božímu Slovu. Velebení je plodem absolutní důvěry. Velebení vyjadřuje základní směr křesťanské modlitby. Modlitba velebení je odpovědí člověka na Boží požehnání. Nepřítomnost velebení může být důsledkem našeho povrchního života. Někdy je tento nedostatek způsoben i neznalostí Boha. Bůh, kterého máme velebit, je Otcem našeho Pána Ježíše Krista. Cesta poznání Boha vede skrze Ježíše Krista.

Mariin duch jásá v Bohu. Jásot je radost ducha. Tak jako tělesná radost pochází z tělesného uspokojení, tak radost ducha pochází z duchovního uspokojení. Jásot nepramení z této země a dokonce můžeme říci, že je nezávislý od životních okolností. Jásot je radost, která pramení z víry. Je nutné s jistotou uvěřit, abychom dokázali jásat i uprostřed složitých okolností života. Nazírání není smyslové poznání, ale schopnost duše znát Boha skrze jeho Slovo, proniknout za Slovo do oblasti Ducha.

Tajemství Navštívení nám chce říci, že pokud se má naše setkání s druhými stát požehnáním, i my musíme být těmi, kteří nepřinášejí sebe a své hříšné bytí ale Boží Slovo a z nichž vyzařuje Duch Svatý. Jen tehdy je naše návštěva požehnáním, pokud se odehrává v Duchu Svatém. Až i z nás bude vyzařovat Duch, budou lidé podobně jako Alžběta říkat: „odkud mám to štěstí, že si přišel, že přišla matka mého Pána“, protože my všichni se stáváme Božími matkami, pokud jsme se rozhodli žít Boží Slovo.

Papež Benedikt XVI. říká: „Jan Pavel II. nazval Marii eucharistickou ženou. A opravdu, Panna Maria, Matka Boží, nás učí, co to znamená vstupovat do společenství s Kristem. Ona nabídla Ježíšovi své vlastní tělo, vlastní krev a stala se živým stánkem Slova. Dovolila, aby její tělo i duch pronikla jeho přítomnost. Matka Boží putuje s Ježíšem. Návštěva Panny Marie u Alžběty byla jistým způsobem první eucharistickou procesí v historii lidstva. S Ježíšem, kterého právě přijala do svého klína, se Maria vydala na cestu a navštívila svou starší sestřenicí Alžbětu Pravá radost křesťanů spočívá v tom, že přijímají Ježíše a přinášejí ho jiným. Následujme Marii, tuto úžasně hlubokou eucharistickou duši a napodobujme ji, pak se i náš život stane svědectvím - Magnificatem.“

Vydávání svědectví vyplývá z pevné koncepce křesťanského života. Nelze pochybovat o tom, že musíme dnes znovu prohloubit úsilí o křesťanský život, aby se i pro nás stalo samozřejmostí, že na otázku o nejdůležitější věci ve svém životě, budeme mluvit o setkání s Kristem a o přijetí ho za svého Pána a Spasitele i o své touze, aby lidé, kterým přejeme dobro, udělali totéž. Bez poznání Krista a jeho přijetí nemůžeme vydávat svědectví.

Sv. Běda Ct. se takto vyjadřuje o církevním zvyku modlit se při Vesperách Magnificat: „A tak se v svaté církvi vžil velmi dobrý a spasitelný zvyk, že všichni každý den při večerních chválách zpívají vedle psalmódií její chvalozpěv, protože taková častá připomínka Pánova Vtělení rozněcuje ve věřících srdcích plamen zbožnosti a častěji uvažování o příkladu jeho matky upevňuje je v ctnosti. A vhodně se to děje večer, aby se naše mysl, unavená po dni a zaujatá všelijakými myšlenkami, před odpočinkem vnitřně soustředila.“

06. Víra

Vstupní branou do Božího Království je víra. Kdyby bylo Bohem stanoveno, že touto branou je nevinnost, nebo nějaká jiná ctnost, mohli bychom namítnout: „To není pro mě, protože nemám tuto požadovanou ctnost.“ Nám však je ohlašované: „Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen“.

Zatížení západním myšlením často chápeme víru pouze jako určitý rozumový úsudek o existenci Boha. Dá se mluvit o jakési filozofické víře, kterou bychom mohli vyjádřit takto: „Zkoumal jsem přírodní vědy a došel jsem k závěru, že něco musí být nad námi.“ Stopy Boha v přírodě nás vedou k přesvědčení o existenci Boha. Víra v Boha je především vírou v Rozumný a Vědomý základ všeho. Na počátku nestojí materiální a nevědomý chaos ale Vrcholně Rozumné a Osobní, dokonce můžeme říci Nadosobní, Vědomé Bytí. Často máme jakousi teologickou víru, kterou vyjádříme vyznáním teologických pravd (v Krédu), ale víra je cosi mnohem širší.

Víra je osobní, bytostné přilnutí celého člověka k Bohu, který se zjevuje. Víra vyžaduje, aby člověk rozumem i vůlí přijal Zjevení, které Bůh uskutečnil svými činy a svými slovy. „Věřit“ se proto vztahuje ke dvěma skutečnostem: k osobě a k pravdě: k pravdě kvůli důvěře, kterou má člověk k osobě, která ji dosvědčuje.

Katolická nauka o víře výrazně potvrzuje, že víra se ve své podstatě pojí s jistotou. Logické uvažování o procesu víry bychom mohli vyjádřit takto: „Bůh něco řekl. To, co řekl, je předmětem víry. Bůh je Svatý, proto nelže, je Vševědoucí, proto se nemýlí. Pokud víme o něčem, že to řekl Bůh, tak náš postoj vůči tomu se může projevit jenom vírou, která nepřipouští pochybnost. Kdybychom připustili pochybnost, odmítli bychom autoritu Boha. V tomto smyslu je pochybnost hříchem, neboť pochybujeme, zda Bůh své Slovo dodrží. Samozřejmě mohou existovat pochybnosti jiného druhu: „Či to opravdu Bůh řekl? Či jsem tomu dobře rozuměl?“

Vidíme tedy, že základem křesťanského života je víra, která si je jistá tím, čemu věří. Taková víra je Božím darem, který si můžeme vyprosít od Boha v modlitbě. Pokud se o takovou víru opřeme, staneme se svobodnými od nálad a citů a tak se nám podaří uniknout různým krizím, které pocházejí právě z našeho citového života. Svůj duchovní život začneme budovat na jistotě Božího Slova. Boží Slovo nám umožňuje se už teď a tady dívat na svět Božími očima.

Tento přístup můžeme uplatnit, když uvažujeme nad blahoslavenstvími. Blahoslavenství převrací hodnocení reality. Musíme si uvědomit, že ten, kdo je prohlašuje, je Syn Boží a nehlasá nějakou nedůvěryhodnou teorií o posunu hodnot v posmrtném životě, ale učí s jistotou to, co vidí u Otce. Blahoslavenství jen tehdy mohou v našem životě přinést úrodu, když je přijmeme s jistotou víry ne jako lidskou domněnku ale jako Slovo Boha. Vírou si můžeme i my přisvojit tento Boží pohled a v naději se těšit tam, kde svět nachází jen důvod k pláči.

Slovo „víra“ v jazyce, kterým mluvil Ježíš, má i takový význam, jako „nechat se vést“, „nechat se řídit“. Evangelium mluví o zřeknutí se sebe vlastnění, darování se Kristu. Je to opačný postoj jaký zaujal Adam v Ráji, kdy se jedením ze stromu poznání dobrého a zlého, vědomě rozhodl, že si sám určí, co je pro něj dobré a co zlé, že si bude žít jen podle sebe a pro sebe. Základní hřích Adamův byl v tom, že přestal důvěřovat Bohu, že uvěřil satanovi, který znesvětil Boží jméno. Naše základní spravedlnost začíná právě tam, kde Boha přestáváme podezřívát ze zla. O Abrahamovi slyšíme: „uvěřil Bohu a bylo mu to počítáno za spravedlnost“.

Naše pochybnosti se obvykle netýkají pravd víry. Pochybnosti se objevují v momentě, kdy máme dát odpověď na otázku: „Věříš tomu, že tě Bůh skutečně miluje, a tak moc tě miluje, že se za tebe obětoval a že ti je v každé chvíli ochoten odpustit hříchy, když se k němu s lítostí obrátíš?“ Můžeme si tuto základní otázku položit i jiným způsobem: „Věříš v Boha - Lásku?“ Hlavním problémem víry je uvěřit v Boží Lásku k sobě samému, uvěřit v Boží Lásku ke všem lidem, v Lásku, která způsobila, že se Bůh pro nás obětoval a spojil se s lidskou přirozeností.

Sv. Jan apoštol píše ve svém listě: „A my, čo sme uverili, spoznali sme lásku, akú má Boh k nám. Boh je láska; a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom.“ (1Jn 4,16 slovenský preklad). Boží láska je jako všudypřítomný vzduch kolem nás. Jeho blahodárný účinek nepocítíme, pokud se nenadechneme. Ale nádech předpokládá otevřenost. Víra to je otevřenost duše, to je nádech Boží lásky. Sv. Anton Paduánského říká, že Láska je duší víry. Bůh je láska a základní odpověď na Lásku je víra, uvěřit v Lásku. Dokud v ni neuvěříme, nebudeme se moci z ní těšit. Tak to platí mezi lidmi a takto to platí i mezi duší a Bohem. Víra je jako otevřená náruč duše, bez níž není možné přežít přiblížení Boha. Bez víry není přijetí a bez přijetí neexistuje objetí a zakoušení.

Avšak v křesťanské víře jde ještě o větší otevřenost jako je schopnost uvěřit Slovu. Jde o bytostnou otevřenost vůči Božímu Duchu. Jde o to, stát se průchozím, prostupným pro Boha. Přijmout do sebe Kristovu plnost. Jde o víru jako o přivlastnění si. Tak to píše sv. Pavel v listě Korintňanům: „Kristus se podlá vůle Boha stal naší moudrostí a spravedlností, posvěcením a vykoupením.“ (1Kor 1,30). Kdo vírou nepřijme Boží Slovo, nemůže přijmout ani Ducha Svatého. Svatost je Boží vlastnost, člověk může mít na ní účast, jen když se otevře Bohu jako Slovu a Duchu.

V evangeliu podle sv. Jana v 10. kapitole Pán Ježíš prohlašuje: „Já jsem brána. Kdo vejde skrze mne, bude spasen.“ Tento výrok hovoří o Spáse, dokonce můžeme říci o jistotě Spásky. V této souvislosti je třeba vyjasnit problém vyvolávající spory katolické a některých protestantských církví, a to problém jistoty Spásky. Někdy se setkáme u některých protestantských církví s otázkou, která pro nás katolíky zní velmi divně: „Jsi už spasen?“ I sv. Pavel jakoby nahrával tomuto tvrzení: „Milostí, jste spaseni a ne ze skutků.“

Karel Rahner ve svém „Teologickém slovníku“ píše: „Jistota spásky je pojem reformační teologie a označuje natolik pevnou víru v ospravedlnění, že tato víra již nepřipouští žádnou pochybnost o konečné Spáse člověka. Jistotu Spásky tohoto druhu označuje katolická teologie jako absolutní jistotu spásky. Takto chápaná jistota spásky byla zamítnuta Tridentským koncilem, neboť křesťanovi sice na jedné straně není dovoleno v žádném případě a tedy absolutně pochybovat o tom, co opravdu Bůh v Ježíši Kristu uskutečnil, a o všeobecné spasitelné Boží vůli, z druhé strany to však nevyklučuje pochybnost o vlastním stavu spásky.“

Příčinou sporů je nepřesně rozlišování pojmů: „Jistota víry, jistota Spásky z Boží a z lidské strany a milost vytrvání dokonce!“ Když chceme hovořit o Spáse, musíme rozlišovat: jistota je v tom, že Bůh chce spasit všechny lidi, jistota je v tom, co Bůh skrze Krista pro nás udělal. Ježíš přece na kříži závazně prohlašuje, že dílo Spásky člověka „Je dokonáno!“. Nejistota je jedině z naší strany. Sv. Augustin tvrdí: „Ten, který tě stvořil bez tebe, nespasí tě bez tebe.“ Bůh chce, abychom jako osoby obdařené rozumem a svobodnou vůlí vešli do skutečnosti Spásky, abychom vědomě a dobrovolně přijali to, co nám On nabízí. Můžeme to udělat v každé chvíli. Bůh totiž nikdy neodvolává své Slovo. Proto teologie svátosti potvrzuje, že svátosti působí „ex opere operato“, to znamená, že nepůsobí mocí lidské zásluhy a lidského úsilí ze strany vysluhovatele, ale mocí samotného spasitelného díla Kristova, které se aktualizuje ve svátostech. Od nás Bůh očekává vědomý a svobodný čin víry. Toto Boží očekávání můžeme splnit díky Duchu Svatému, který v nás působí, skrze naši svobodnou vůli.

Tedy pokud stojíme před Bohem a jeho Slovem a jsme povoláni k víře v nich, tak naší odpovědí může být jedině neochvějná víra, která si je jistá. Pán Ježíš říká: „Já jsem brána. Kdo vejde skrze mne, bude spasen!“ Kdyby se nás v této souvislosti sám Ježíš zeptal tak, jak se kdysi zeptal Lazarové sestry: „Kdo věří ve mne, nezemře navěky. Věříš tomu?“ (Jan 11,25-26), cože mám tehdy odpovědět? Možná je jen jedna správná odpověď: „Věřím!“ Jsi si jistý svou vírou? Nemohu jinak odpovědět jako: „Jsem si jistý?“ „Si si jistý svou Spásou?“ V této souvislosti - samozřejmě! Tedy abych to správně zformuloval: „Pokud půjdu cestou, kterou je Ježíš, budu spasen!“

Z Boží strany je Spása jistá, jako možnost a jako příslib, ale z lidské strany je možné selhání. Nemyslím teď na morální selhání jako projev slabosti člověka vůči hříchu, který v něm přebývá, ale myslím na selhání jako odpad od víry, jako odchod z odevzdanosti. Toto je problém „vytrvalosti do konce“. Pán Ježíš přece na jiném místě říká: „Kdo vytrvá do konce, ten bude spasen!“ Zde je těžiště sporu mezi námi a protestanty. Spása v Božím světě je skutečností, my ji však musíme dovolit v sobě uskutečnit a musíme v tom vytrvat až do konce pozemského života. Někteří protestanti se dopouštějí chyby, když opovážlivě říkají: „Už jsem spasen“. Ještě žijí ve vyhnanství, daleko od Pána a proto mohou selhat. Vidíme, že i Písmo zná takové případy, kdy kdosi uvěřil v Krista, ale odpadl od něho: apoštol Jidáš, Demas, kovář Alexander.

Nicméně chci upozornit, že i opačný extrém je blud a s tím se setkáváme spíše v našem katolickém prostředí. Často se stává, že lidé, kteří denně chodí do kostela, poslouchají a věří Božímu Slovu a snaží se ho i žít, často žijí tak, jak by v nic nemohli doufat. Např. stařenka, která se celý život snažila žít křesťanský, mi řekla, že neví, zda bude spasena nebo zatracená. A to není správná odpověď. Sv. Pavel učí, že „v naději jsme spaseni“ (Řím 8,24). Blud je žít bez očekávání blažené naděje, jak to nakonec v každé sv. mši vyznáváme aspoň v slovenčine: „Očakávam splnenie blaženej nádeje!“ V listu Filipánům píše sv. Pavel: „S bázní a chvěním pracujte na své Spáse.“ Existují určité znaky, které ukazují zda jdeme po cestě Spáasy. Jsou to znaky nového života, o kterých nacházíme zmínku na více místech Písma. Reálným znakem je ovoce Ducha Sv.: „Láska, radost, pokoj...“.

Nacházíme se v podobné situaci, jako člověk, který v předprodeji koupil lístky do divadla a tudíž musí jen dodržet čas představení a přijít. Je to jiná situace, než jít do divadla a nemít ještě lístky. Když mám více lístků v kapse, mohu vesele a odvázně zvat druhých na představení. Pokud je ještě nemám, byla by to troufalost a mohlo by to skončit fiaskem. Asi takto bychom mohli vyjádřit naši jistotu spáasy. Když jsme uvěřili v Krista a dali jsme se pokřtít, když jsme ho vírou přijali a jsme se mu zcela odevzdali a snažíme se žít v moci Ducha Svatého Boží Slovo, tehdy máme očekávat, splnění blažené naděje. Podobně jako člověk, kteří má lístky, můžeme a máme zvat druhých ke Spáase.

Na závěr ještě jeden výrok sv. Františka, který nám pomůže pochopit, jak to je ze Spásou a námi: „Světce své bratry často ujišťoval, že duchovní radost je nejjistějším prostředkem proti nástrahám a lstí zlého ducha. Říkal totiž: „Dábel nejvíce jásá, když může Božímu služebníku vyrvat radost ducha. Nosí s sebou prach a podle libosti ho hází do záhybů svědomí, aby pošpinil čistotu svědomí a ryzost života. Pokud je však srdce naplněno duchovní radostí, marně stříká had svůj jed. Zlí duchové nezmohou nic proti Kristovu služebníku, když ho zastihnou plného svaté radostnosti. Pokud je však mysl malátná, bez útěchy a smutná, snadno se stane kořistí smutku nebo marných radovánek.“

Proto se světec snažil žít radostně a zachovával si pomazání ducha i olej radosti. Bedlivě se vystříhal sklíčenosti, jak by to bylo největší zlo. Jakmile zpozoroval, že se vkrádá do jeho duše, rychle se ponořil do modlitby. Říkal totiž: „Božího služebníka mohou některé věci zmást, ale tehdy se má rychle ponořit do modlitby a před Nejvyšším Otcem setrávat tak dlouho, až se mu zase vrátí radost ze Spáasy. Pokud setrvá v zádumčivosti, trudnomyslnosti, zakoření se v něm ono babylónské zlo, které srdce nahlodá jakoby rzí, pokud nebude slzami ihned vyhlazené.“ (Fr. Prameny str. 244/125) Chci jen dodat, že sv. František zná cosi jako „radost ze Spáasy“ a to je zážitek Boží blízkosti, který člověk může přežít v modlitbě.

07. Opuštění

Když se počíná nový člověk, přináší sebou úžasný Boží dar. Psychologie ho nazývá „prvotní důvěra“. Základní postoj nově vzniklé osoby můžeme nazvat „víra - důvěra“. Víra se zde jeví jako nejzákladnější pozitivní vztah ke skutečnosti, do které jsme svým početím vstoupili. I tento fakt nasvědčuje tomu, že jsme stvořeni pro Dobro. Dobro je pro nás normální a samozřejmé, na Dobro jsme nastavení, po Dobře toužíme. Víra, kterou Bůh od nás očekává, předpokládá Dobro a zkušenost Dobra posiluje víru. Bůh je Absolutní Dobro a všechny jeho díla jsou dobré. Člověk nebyl stvořen s pancířem.

Hmotný vesmír nás postupně přivádí ke střetnutí tváří v tvář s Bohem, k uvědomění si Boha. Hmotný vesmír je abecedou, kterou se vyslovuje Absolutní Duch. Putujeme od hmoty k duchu. Je třeba číst v knize stvoření, abychom poznali Stvořitele. Hmotný vesmír je podobenstvím Boha. Se stvořením je to podobně, jako když nám někdo přinese krásný dar a vyzná lásku. Ten krásný dar třeba dešifrovat. Ten dar chce cosi říct. To, že existujeme ve světě, kde je v podstatě o nás postaráno, mluví o Lásce. Není jiná cesta k poznání a zážitku Boží lásky, jako víra.

Prvotní důvěra způsobuje, že naše duše je zcela obnažena a průchozí. Bez tohoto základního pozitivního postoje by v nás neexistovala žádná otevřenost a žádné přijímání. A víme, jak je zvláště rozvíjející se život, odkázán na přijímání. Dokud je tu víra, je zde také otevřenost a je tu schopnost přijímat. To, co na první pohled vypadá jako duchovní úvaha, se týká těch nejzákladnějších skutečností jako první nádech, pití mateřského mléka, přijímání potravy, uvolněnost v náruči matky, otce, ale i vzdělávání a růstu. V tomto smyslu můžeme víru definovat jako bytostnou otevřenost, která umožňuje přijímání a z něj vyplývající růst.

Co myslíte, kdy člověk začne ztrácet tento stav prvotní důvěry? Když se v něčem zklame, když ho něco poraní. Poslužme si příkladem: Malé dítě si vesele běhá s bosýma nohama po louce dokud se nezraní. Po takové zkušenosti se začne obouvat. To, co materiálně vyjádří obuv, se v duši rodí ze strachu, který je opakem důvěry. Každá zkušenost se zlem umenšuje základní schopnost věřit. Člověk se začne uzavírat, vytváří si určitý pancíř. Neodpuštění je také určitou formou pancíře, který si člověk nasadil ze strachu. Pancíř zamýšlený původně jen kvůli jednomu se stává překážkou v komunikaci se všemi. Člověk jako uzavřená bytost není průchodný ani pro Boha. Skrze neprůchozí bytí nemůže proudit Lásky, co je mu na škodu, protože člověk je určen k tomu a to ho oblažuje, když přes jeho srdce proudí Boží Lásky. Chápeme už, jako spolu úzce souvisí víra a odpuštění, tedy náš nejzákladnější vztah k Absolutnu, Bohu a náš defektní vztah k bližnímu.

Přestože člověk, tak jak vyšel z Božích rukou, byl obdařen prvotní důvěrou a všeobecnou láskou, hřích v jeho duši zatemnil obraz Boha a začal se v něm objevovat strach. Člověk od chvíle, kdy zhřešil, nemá žádnou jistotu. Svět, do jakého jsme se narodili jako potomci Adama, má tendenci ničit naši víru. Když si porovnáme, kolik bylo chvil pohody víry, zjistíme, že převahu mají ty, které bychom mohli označit slovem „obava“. Hřích vedl k zážitku zla, který způsobuje, že se lidská bytost obrtí. Sv. Augustin výstižně definuje hříšníka jako „homo incurvatus in se“ - člověk zkroucený do sebe, do sebe uzavřený. Víra jako otevřenost je nutná k uzdravení této do sebe uzavřené bytosti. Pán Ježíš mluví o podmínce, kterou je třeba splnit, aby se naše schopnost víry uzdravila a ta se týká odpuštění.

Nejprve se zamysleme: „Komu máme odpustit?“ Především těm, kteří nám skutečně ublížili, ale i těm, o kterých si to jen myslíme. Do této kategorie mohou patřit všichni, počínaje Bohem a konče sebou samým. Můžeme být našťvaní na Boha, že nás stvořil s určitými danostmi, že nás vsadil do určitého prostředí a času, se kterými nesouhlasíme. Můžeme se zlobit, že určité věci v našem životě dopustil, vždyť „bez jeho vůle se nám ani vlas na hlavě nezkříví“. Problém odpuštění je stále aktuální a my se musíme naučit odpustit na úrovni srdce.

To, co často nazýváme odpuštěním, je jen snahou zapomenout na to, co se stalo. Takové odpuštění funguje jen dokud nám někdo danou věc nepřipomene. V srdci zůstává po každé zlé zkušenosti bolest, která vždy znovu oživne, když si na danou událost a lidi, kteří v ní hráli nějakou roli, vzpomeneme. Život nás usvědčuje, že my sami neumíme takto ze srdce odpustit. Odpuštění je podmínka našeho uzdravení a naší Spásy. Sirach říká: „Odpust' svému bližnímu, pokud ti uškodil: neboť i tobě odpustí viny, pokud o to požádáš. Pokud člověk přechovává hněv proti bližnímu, jak si pak žádá od Boha, aby byl zdrav?“ Existuje reálná spojitost mezi odpuštěním a uzdravením člověka. Je to zkušenost, se kterou se setkáváme v pastorační i v medicíně.

V listě Židům čteme: „Synu můj, podrobuji se kázni Páně a neklesej na mysl, když tě kárá. Koho Pán miluje, toho přísně vychovává, a trestá každého, koho přijímá za syna.“ Podvolujte se jeho výchově; Bůh s vámi jedná jako se svými syny. Byl by to vůbec syn, kdyby ho otec nevychoval? (Žid 12.5-7) Jako chápeme všechno to, co nás v životě potkalo? Chápeme to, jak dílo slepého osudu, jak souběh náhodných událostí, nebo přijímáme ve víře pravdu o tom, že náš život je Bohem řízený, vrcholně rozumný, výchovný proces? Pokud věříme v Boha Otce, tak musíme věřit i v to, že náš život není dílem neosobního osudu, ale že jsme v každé chvíli objektem Boží pedagogiky. I když to vypadá tak, že si svůj život řídíme my sami, přece platí, že hlubší smysl událostem našeho života dává Boží moudrost. Výchovu můžeme posuzovat až podle konečného efektu a tím je v našem případě Věčnost.

Abychom dokázali odpustit musíme se na svůj život podívat očima víry, tak jak to dělá Josef syn Jakubov. Bratři mu způsobili mnoho zla, prodali ho do otroctví a on se řízením Božím stal zachráncem Egypta. Když se dal poznat svým bratrům, byli zděšeni a čekali spravedlivý trest. On však místo toho k nim promluvil: „Já jsem váš bratr Josef, kterého jste prodali do Egypta. Avšak netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi poslal Bůh pro zachování života. ... Bůh mě poslal před vámi, aby zajistil vaše potomstvo na zemi a aby vás zachoval při životě pro veliké vysvobození. A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh.“ (Gen 45,4-7).. „Nebojte se. Což jsem Bůh? Vy jste proti mně zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro; tím, co se stalo, jak dnes vidíme, zachoval naživu četný lid. (Vy jste mysleli na zlo, Bůh to promyslel na dobro)“ (Gen 50,19-20) Josef za svými negativními zážitky začíná vnímat Boží prst a Boží moudrost. A důležitý je výsledek a ten je pozitivní.

Víra nám říká, že náš život není shlukem náhod a nesmyslů, ale že jsme předmětem výchovy Boha, který svou pozornost obrací na nás k našemu dobru. Zranění přestane bolet, když se na něj začneme dívat očima víry jako na součást Boží výchovy. Každé zranění, které jsme zakusili, nám zjevuje jednu skutečnost, že nikdo nemůže dokonale naplnit naše očekávání, kromě Boha. Odpuštění nás otevře víře, která je potřebná ke Spáse. Pokud nás náš bolavý život nakonec vrhne do Boží náruče a my dosáhneme Spásy, dokážeme se tak jako Josef povznést nad osobní zranění.

Sv. František se modlí: „Odpust' nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým viníkům; a protože nedokážeme odpustit úplně, nauč nás, Pane, odpouštět úplně, abychom pro tvou lásku dokázali opravdově milovat své nepřátele a zbožně se za ně modlit, abychom nikomu neodpláceli zlým za zlé a snažili se kvůli tobě pomáhat všem.“

Odpuštění ze srdce je podmíněno z naší strany ochotou odpustit. Samotné slovo odpustit naznačuje, že máme cosi pustit. Pustit pomstu ze svých rukou. „Mysli na konec (všeho) a zanech nepřátelství, neboť hniloba a smrt ti hrozí, jak to ustanovil (Bůh) ... Pamatuji na smlouvu Nejvyššího a promiň vinu bližnímu!“ Každá mše nám zpřítomňuje smlouvu s Nejvyšším, v každé mši vidíme úžasnou míru Božího odpuštění, které z Kříže uděluje Spásu. Smlouva s Nejvyšším se uskutečnila v obětování Těla a Krve Ježíše Krista. Zde hledejme sílu k odpuštění. Sv. Ambrož říká: „Tento chléb je odpuštěním hříchů!“

Paměť, jejímž původním určením je hromadit moudrost a zkušenost s dobrem a tak vést člověka k stále větší moudrosti, vděčnosti a z toho plynoucí lásky, co nás uschopňuje setkat se s Absolutním Dobrem, po hříchu se právě tato paměť stává bolavým místem, místem hromadění zkušeností se zlem, místem, které může být zdrojem hořkosti a zatrpklosti. Každá zkušenost se zlem způsobuje trpkost, která se hromadí v naší paměti. Naše paměť potřebuje uzdravení, aby byla schopna Lásky

Pokud chceme přežít uzdravení paměti a osvobození srdce pro Lásku, třeba si postupně promítnout svůj život a hledat v něm všechno to, co je nestrávené, co nás, obrazně řečeno, tlačí v žaludku. Mělo se to stát příčinou našeho růstu, ale my jsme to nestrávili a nepřijali. Pokud spustíme film svých vzpomínek, zjistíme, že určité věci bolí i po dlouhém čase, který od jejich reálného zážitku uplynul. Právě tyto události musíme znovu prožít pod Božím pohledem. Vzor pro tuto modlitbu můžeme nalézt v knižičce „Vyznání“ od sv. Augustýna. „Vyznání“ jsou vlastně Augustýnovou autobiografií ale psanou pod vedením lékaře, kterým je Kristus. Toto znovu prožívání svého života pod Kristovým pohledem má uzdravující účinek.

Naše vzpomínky nejsou jen strnulými fotografiemi minulosti v nějakém zažloutlém obrázkovém albu, ale jsou zhodnocením vyvolaného zážitku, který pulzuje v podvědomí, plný barevných detailů z minulosti, ale ovlivňuje naše postoje k současným situacím, k jiným lidem, událostem a věcem. Postoj je tou silovou hodnotou, která se z nějaké události zakořenila do naší paměti. A právě postoje mohou silně ovlivňovat všechny přítomné rozhodnutí člověka. Jestliže při takovémto vzpomínání zjistíme, že vzpomínka, na kterou jsme třeba 25 let nepomysleli, se najednou z podvědomí vyplaví jako živá a přetéající citem, můžeme si být jisti, že svou vnitřní silou působila v našich rozhodnutích během celých 25 let.

Modlitba osobních vzpomínek zřetelně působí v tom centru, kde člověk rozhoduje o svém životě. Pokud se tento uzdravující proces uskuteční s větším množstvím vzpomínek, osobnost modlícího se stane schopnější lásky a díků, protože nahromaděné vzpomínky se stávají součástí naší osobnosti. Jakmile si člověk uvědomí, odkud pramení jeho nesprávné reakce, získává už nad nimi alespoň částečnou kontrolu. A čím více jsme si vědomi sami sebe, tím lépe chápeme, koho v modlitbě odevzdáváme Pánu.

Modlitba osobních vzpomínek je znovuprožívání vlastních zážitků v přítomnosti Krista, takže modlící se osoba znovu přijme svůj život, ale teď už mnohem zralejším způsobem. Očima Kristovými lépe pochopíme i své neúspěchy. V sdílení vzpomínek s Kristem se modlící osoba s ním hlouběji sjednocuje, podobně jako zamilovaní, kteří spolu chodí, jsou si stále bližší tím, že se jeden o druhého více zajímá a že si vzájemně sdílejí své osobní hodnoty, postoje, naděje, prožitá utrpení i radosti. Vzájemné sdílení přináší do denních aktivit a rozhodnutí hmatatelnější Kristovu přítomnost.

V této modlitbě jde o to, vpustit Krista do těchto nejzranitelnějších oblastí, kde jsme slabí a kde nejvíce trpíme. Každý člověk má v sobě nejméně dvě osoby, tu lepší všude ukazuje, ale má v sobě ještě druhou, za kterou se stydí a bojí se k ní přiznat a přece se v určitých spontánních reakcích objeví. V tomto smyslu je modlitba vzpomínek nebezpečnou procedurou, neboť dovolí tomu druhému člověku se ozvat. A právě tento člověk potřebuje Spasitele.

Pod vedením Ducha Svatého modlitba osobních vzpomínek tiše píše na srdce modlící se osoby její autobiografii. Člověk si postupně přivlastňuje svou minulost a více si uvědomuje sebe sama. Modlitbu, která začala pasivním otevřením se Kristovu Duchu, vede sám Kristus. On je průvodcem při objevování a hodnocení vzpomínek. Modlící se začíná pomalu vidět sebe sama tak, jak ho vidí Kristus, tedy reálnější a s větší láskou. V knize Sirachovej nacházíme tuto moudrost: „Chci vzpomínat na Pánovo dílo, rozhlášovat budu, co jsem viděl.“ (Ekl 42,15)

Když sem se jednou pokoušel psát své vzpomínky, zjistil jsem, že i když jsem to přednostně dělal kvůli druhým, sám jsem měl z toho užitek. Zde nejde o můj lidský „nepovedený“ život, na ten vzpomínám za každým ve svaté zpovědi: „Vyznávám, že jsem vela zhřešil myšlením, slovy i skutky a zanedbáním dobrého...!“ V těchto vzpomínkách jde o to, co koná Bůh. Tedy i já se snažím vzpomínat na Pánovo dílo. A jsem překvapen, když za mnohými událostmi, odhaluji laskavou Boží ruku. Při tom si znovu jasněji uvědomuji Boží vedení navzdory nebo právě prostřednictvím mých zmatků.

Paměť se netýká jen věcí minulých. Paměť nám slouží v procesu vzdělávání. Ona nám umožňuje, aby Boží Slovo přebývalo v nás. Sv. Bernard říká: „Duše hledá Slovo, se kterým by souhlasila pro svou nápravu, kterým by se osvítila pro poznání, na které by se opřela, aby byla silná, kterým by se napravila, aby byla chytrá, kterému by se podrobila, aby byla krásná, se kterým by se zasnoubila, aby byla plodná, které by požívala, aby byla blažená. Slovo se stalo tělem a přebývá již v nás. Přebývá vírou v našich srdcích, přebývá v naší paměti, přebývá v myšlence a sestupuje až k obrazotvornosti.“

Jinou důležitou funkcí paměti je pamatování na Boha. Sv. Řehoř z Nazianzu (r. 326-390) nám zanechal tyto myšlenky: „Ustavičně žij v modlitbě a vždy děkuj Bohu za všechno, cokoli se s tebou děje. Ať tvůj rozum nepřestane myslet na Boha a jazyk se chrání od hříchu. Jedno je láska k moudrosti, druhé je pamatování na Boha. Pamatovat na Boha je nutnější jako dýchání, a pokud se možná tak vyjádřit, kromě toho ani nemáme nic jiného dělat, jen rozjímat dnem i nocí (Ž 1,2), večer, ráno i poledne rozjímat a vzdychat (Ž 54,18) a velebit Pána v každém čase (Ž 33,1), ležíc i stojíc či kráčejíc po cestě (Dt 6,7) a také při práci pamatovat na Boha a tímto zapamatováním růst v čistotě.“

Paměť má smysl, pokud vede duši k vděčnosti a lásce. Vzpomínka na Boha je v této zahradě vzpomínek jako Slunce na obloze. Bez něj zůstává všechno temné a nesmyslné. Ale vše nabývá smysl, pokud mě to vede k Bohu.

08. O Božím Slovu

Když chceme mluvit o Božím Slovu, musíme si uvědomit, že tímto termínem označujeme dvě skutečnosti: Boží Slovo jako II. Božskou Osobu, tedy Logos a Boží slovo jako inspirovanou sbírku knih. První je vydechované Duchem, druhé je inspirované Duchem Svatým. Obě nesou v sobě tutéž informaci. Plnější informací je Boží Slovo jako II. Božská Osoba, ale v zásadě nemůže být mezi nimi rozpor. Sv. Augustin říká: „Uvědomte si, že je to jedno a totéž Slovo, které se rozprostírá po celém Písmu Sv., a že je to, totéž Slovo, které zaznívá v ústech všech svatých pisatelů; to Slovo, které, protože bylo na počátku Bůh u Boha, nepotřebuje slabiky, protože nepodléhá času.“ Bůh v celém Písmu Sv. nevyslovuje nic jiného, než jen jediné Slovo, své Slovo, ve kterém se sdílí úplně celý.

Židé, Boží Slovo označují termínem Tóra a takto se vyslovují o úctě k Tóře: „Tóra je naše Nejsvětější svátost. Tóra to je pět knih Mojžíšových, krasopisně a bez chybičky napsaných rukou osvědčeného písaře v hebrejštině a na bělostném pergamenu z hovězí kůže ... Jeho oba konce jsou zavínuté na dvou dřevěných válečkách, které nazýváme „Strom života“ Svitky Tóry přechováváme v modlitebně ve svatostánku za nádhernou oponou. Když během bohoslužeb v den sobotní a svátčích přenášíme knihu synagogou, stáváme před ní ze svých míst s větší úctou než jiné národy před svými králi. Dotýkáme se jí roucha a líbáme ho. ... Pokud se stane svitek z nějakého důvodu k předčítání nepoužitelní, pohřbíme ho na hřbitově s náležitými poctami. Bůh se vtělil do Tóry a jejích svatých písem a tak se nám odevzdal. Dříve než byl svět, byla Tóra, tajemný Boží Zákon. Bůh, Tóra a Izrael je totéž a jedno.“

Všimněme si zvláštní označení válečků, na kterých je Tóra navinuta: „Strom života“. Genesis při popisu pádu prarodičů hovoří jmenovitě o dvou stromech, Strom poznání Dobra a Zla a Strom Života. I z této souvislosti můžeme pochopit, že stromem života je Zjevené Boží Slovo, Boží zákon a tedy jíst ze stromu poznání dobrého a zlého, může znamenat, pohrdnutí Božím Zákonem.

Tento židovský postoj k Božím Slovu můžeme doplnit. Toto Slovo se nevtělilo pouze do Svatých písem, ale se stalo člověkem a přebývalo mezi námi. Nacházíme zde i odvážné tvrzení, že Bůh, jeho Slovo a jeho lid je totéž. I zde můžeme potvrdit, že jsme Tajemným tělem Kristovým, když přijímáme Slovo a když ho žijeme. A tak jako my uchováváme Svátost oltářní v svatostánku, tak Židé uchovávají v synagoze Boží Slovo. Jak je Kristus přítomen v Eucharistii, tak je přítomen i v Písmu svatém.

Podobný postoj nacházíme také u sv. Františka z Assisi: „Protože ten, kdo je z Boha, slyší Boží Slovo, máme i my, kteří jsme zvláštním způsobem ustanovení ke boží službě nejen poslouchat a dělat, co Bůh říká, ale také opatrovat nádoby a ostatní předměty používané při bohoslužbách, které obsahují jeho Slovo. Skrze Boží Slovo do nás hluboko proniká Vznešenost našeho Stvořitele. Proto napomínám všechny své bratry a povzbuzuji je v Kristu, aby pokud najdou kdekoliv napsáno Boží Slovo, zacházeli s ním co nejuctivěji, a pokud to závisí na nich, sbírali je a ukládaly, pokud je najdou na nedůstojných místech nebo někde pohozené a tak v nich ctili Pána, který je vyslovil. Mnoho věcí se totiž posvěcuje Božím Slovem a mocí Slova Kristových se děje i proměnění na oltáři.“

Sv. Augustin nazývá Boží Slovo - sacramentum audibile - svátost slyšení. Tuto svátost můžeme mít ve svém domě, a můžeme si ji vysluhovat i sami. Čtení Božího Slova je duchovním svatým přijímáním. Skrze toto Slovo vstupuje do nás Boží Duch. Je to svátost svatého ovlivňování. Přesto naše náboženství není „náboženstvím knihy“ jako Judaismus. Křesťanství je náboženstvím Božího Slova, ale „ne slova psaného a němého, ale Slova Vtěleného a Živého“. (Sv. Bernard z Clairvaux) Aby slova nezůstávaly mrtvou literou, je třeba, aby Kristus, Otcovo Slovo, nám skrze Ducha „otevřel mysl, abychom rozuměli Písmu“ (Lk 24,45) Janovo evangelium začíná tvrzením:

„Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo Bůh.“ Bůh je nám poznatelný jen proto, že vyslovuje své Slovo. Ve svém Slově zjevuje svou podstatu. Bůh jako absolutně dokonalá bytost, se ve svém Slově dokáže úplně vyslovit a to až natolik, že můžeme říci: Boží Slovo je Bůh z Boha, Světlo ze Světla. Aniž z něj něco ubylo, nebo mu něco přibylo, plodí Slovo. Dává Informaci o Sobě. Toto Slovo je stále plozené a milované. A tímto Slovem tvoří svět a v tomto Slově se Bůh dává svému stvoření. A tímto Slovem je Boží Syn, jeden ze svaté Trojice, který je jedné podstaty s Otcem, preexistuje před stvořeným světem. Je Živou Osobou a zároveň nezrušitelným a neodvolatelným Slovem. Boží Slovo je Cesta, Pravda a Život, je zároveň absolutně dokonalým Božím Činem. Boží Slovo stojí v základech stvořeného světa, neboť vše povstalo Božím Slovem a stojí i v základech lidského svědomí. Je věčným Božím Zákonem, kterým se má řídit celý stvořený svět. Obsahuje v sobě celou pravdu o Bohu ale i o stvořeném světě. Je živou a osobní Informací.

Naši dobu zvykneme nazývat epochou informatiky. Informatika je věda o PC, ale především věda o přenosech informací. Informatika nám odhaluje některé zákony duchovního světa. Např. že: „Informace se předáváním neztrácí“. V materiální oblasti platí, že pokud něco dám, nutně to ztrácím, stávám se chudším, v duchovním světě to tak není. Ten, kdo dává informaci, nepřichází o ni, a ten, kdo ji přijímá se obohacuje. Platí to pro vzdělávání, platí to pro kopírování. Např. pokud mám dobrý operační systém, mohu ho instalovat na množství PC, aniž jsem o něj sám přišel. Boží Slovo se sjednocuje s člověkem a my ho přijímáme, a skrze Slovo jsme proměňováni a rosteme do podoby Otce, ale z něho nic neubývá a naopak, my jsme obohaceni Bohem. Vidíme, že plodnost v Bohu nezůstává jen v něm samém, ale v této Boží plodnosti je Spása světa, která je v účasti na Boží přirozenosti. Člověk se do této Boží plodnosti může zapojit přirozeným plozením, ale ještě více hlásáním evangelia, neboť nic by nám nepomohlo, že jsme se narodili jako lidské děti, kdybychom se současně, skrze přijetí Slova, nestaly Božími dětmi.

V listu Židům čteme: „Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh otcem skrze proroky. V těchto posledních dnech promluvil k nám v Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i svět. On je odlesk jeho slávy a obraz jeho podstaty a udržuje vše svým mocným slovem.“ (Žid 1,1-3) Vrchol tohoto Božího vyslovení tvoří Vtělení. Boží Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi jako Pravý Bůh a Pravý člověk. Bůh se zjevil jako člověk a tím ukázal, že lidská duše může do sebe pojmout Boží Slovo a člověk se tehdy stává skutečným Božím obrazem, Theoforem – Bohonosičem.

Apoštol Pavel mluví o tom jak je třeba přijmout Boží Slovo, aby přineslo užitek: „Proto i my neustále děkujeme Bohu za to, že když jste od nás přijali Boží Slovo, které jsme hlásali, nepřijali jste ho jako lidské slovo, ale, jaké opravdu je, jako slovo Boží; a ono působí ve vás věřících.“ (1 Sol 2,13) Nakolik člověk je omylný a hříšný, přijímáme lidské slova s určitou rezervou. Apoštol mluví o tom, že přijali jeho hlásání, jak Boží Slovo a ono v nich působí. To, že „působí“, má několik příčin. Působí, protože je Živé a Účinné, tedy působí z vlastní své podstaty a působí také proto, že bylo přijato vírou, tedy proniklo dovnitř skrze víru, která si je jistá. Jen takto přijaté Boží Slovo může plně rozvinout svou účinnost vzhledem k nám.

Zajímavým a téměř informatickým způsobem vyjadřuje tuto pravdu sv. Augustin: „Hledám tedy způsob, jakým by se k tobě dostalo a v tvém srdci usídlilo Slovo, které v mém srdci už existuje. Použiji k tomu hlas a tímto hlasem k tobě promluví. Zvuk hlasu přenáší k tobě smysl Slova. Když zvuk hlasu přenesl k tobě smysl Slova, zvuk sice pomine, avšak Slovo, které k tobě přenesl, je už v tvém srdci, aniž opustilo mé.“ (Z kázání sv. Augustina; Sermo 293, 3)

U Boha není rozdíl mezi slovem a činem. Bůh to co říká, současně tvoří. Boží Slovo je živou a účinnou skutečností a to natolik, že pokud se mu svojí vůlí nepostavíme na odpor, tak se v našich životech prosadí. Panna Maria nás učí správnému postoji vůči Božímu Slovu, které je zároveň příkazem ale i činnou mocí.

Neříká sebevědomě: „Já to udělám!“ ani pochybovačně: „To se nedá!“, ale pokorné a odevzdané: „Ať se mi stane podle tvého Slova“. Bůh je dost mocný, aby v nás dokonal své Slovo. Od nás se žádá, abychom chtěli a smýšleli, jak smýšlí On.

Můžeme mluvit o dvou úrovních života, v nichž se odehrává náš růst. A to o nevědomé - biologické, která se děje bez naší vůle. Nedá se říci „proti naší vůli“, protože tuto úroveň života jsme dostali dříve než se dalo mluvit o naší vůli. Druhou úroveň bychom mohli označit jako vědomou, svobodnou. Jakmile existuje naše osoba, obdařena svobodnou vůlí, může si vybrat, zda chce na duchovní úrovni růst do podoby Božího Syna, stát se Božím obrazem, růst z nelásky do Lásky. Sv. Augustin to vyjadřuje slovy: „Ten, který tě stvořil bez tebe, nespasí tě bez tebe!“ Tento vědomý, duchovní život provádíme svobodně, vždy když žijeme Boží Slovo.

V duchovním životě jde o stále větší a hlubší ztotožnění se Slovem Božím. Boží Slovo nám postupně odhaluje všechny oblasti, které ještě nejsou v nás pod Boží mocí. Sv. Augustin říká, že „Boží Slovo se nám nejprve bude jevit jako nepřítel naší duše, dokud nepochopíme a nezpozorujeme, že je příčinou naší Spásy.“ Snad bychom to mohli přirovnat k lékaři, který nás operuje a o kterém si můžeme myslet, že nám dělá špatně, ale nakonec uznáme, že ten bolavý zásah byl potřebný k našemu uzdravení. Boží Slovo nám zjevuje, kde a jak se ještě lišíme od Božího Syna, kde ještě žijeme v zajetí hříchu. Pokud se snažíme žít Boží Slovo, žije v nás Boží Syn.

Slovo Boží se může na své cestě pronikání do našeho života zastavit v nás na dvou místech. První chybou je pokud se zastaví v hlavě a nepřejde do srdce. Druhou chybou je, jestliže ze srdce nepřejde do rukou, do činů. Pokud se Boží Slovo na své cestě v nás zastaví, ať už v hlavě nebo v srdci a nepřejde do rukou, vyvíjí nepříjemný tlak, který nás může dusit a ochromovat, namísto toho, aby nám dávalo život. Ale každé slovo, které skrze sluch a mysl vstoupilo do srdce a z něho přešlo do činů, nám dává ještě větší víru a odvalu k následování. Sv. Benedikt učí, že láska roste v konání. Jako je víra ze slyšení slova, tak je láska z konání slova. Takto se Slovo stává tělem a přebývá mezi námi.

Ježíš zjevuje moc, která pramení do lidského života, skrze spojenectví s Bohem. Jeho srdce je podstatně sjednocené s Božím Slovem. Boží Slovo je jako operační systém, který si musíme ve vlastním zájmu nainstalovat na své srdce, abychom se stali pro Boha přijatelní. A tak jako před instalací je dobré přečíst si nač daný systém slouží, co vyžaduje a co způsobuje, tak i my chceme-li Ježíše přijmout, musíme nejprve znát Boží Slovo, abychom věděli k čemu říkáme své „Ano“. A tak, jak před přijetím nového operačního systému probíhá formace disku, která smaže všechny předešlé soubory, tak se i my musíme zříci svého předešlého způsobu života, hříšné existence zaměřené jen na sebe, aby se v nás krása tohoto nového operačního systému, který se nazývá „Kristus - Bohočlověk“, mohla zcela projevit.

Pravá úcta vůči Kristu nespočívá jen v tom, že adorujeme jenom jeho Nejsvětější Tělo, ale pravá úcta spočívá v tom, že se mu snažíme porozumět a poslouchat jeho příkazy. Svaté přijímání nespočívá jen v tom, že otevřu svá ústa po tom, co jsem řekl „Amen“ ke Kristovu Tělu. Nemám přijímat Ježíše jako předmět, ale jako živou osobu. Ve svatém a životadárném přijetí Božího Syna jde především o to, aby se II. Božská osoba, stala mým Životem. Toto je první a základní princip svatého přijímání. To znamená: přijmout Ježíše jako svého Pána a Spasitele. Je to zároveň základní předpoklad duchovního boje. Pokud není Kristus v nás, určitě prohrájeme zápas s ďáblem a platí to i naopak: Sv. Pavel prohlašuje: „Kristus ve vás, naděje slávy.“

Na závěr myšlenku sv. Bernarda: „Duše hledá Slovo, se kterým by souhlasila pro svou nápravu, kterým by se osvětila pro poznání, na které by se opřela, aby byla silná, kterým by se napravila, aby byla chytrá, kterému by se podrobila, aby byla krásná, se kterým by se zasnoubila, aby byla plodná, které by požívala, aby byla blažená. Slovo se stalo tělem a přebývá již v nás. Přebývá vírou v našich srdcích, přebývá v naší paměti, přebývá v myšlence a sestupuje až k obrazotvornosti.“

09. Narození Páně

Dnešní den stojíme před tajemstvím Bohorodičky a zároveň před tajemstvím vyvolení Izraele. Proč Bůh vyvolil k takovému úžasnému poslání dceru tohoto lidu. Sv. Pavel v listě Židům říká: „Svou vírou dobývali království, uskutečňovali Boží spravedlnost, dosáhli toho, co jim bylo zaslíbeno.“ (Žid 11,33)

Vladimír Solovjev upozorňuje na některé rysy tohoto národa, které vzbudily Boží zájem: „Židé vynikají hlubokou religiozitou, zbožností, oddaností Bohu až do úplné sebažertvy. Je to národ Zákona a proroků, mučedníků a apoštolů. Pravý Bůh učinil z Izraele svůj národ proto, že Izrael přijal Pravého Boha za svého. Když se patriarchové a vůdcové Židů oddělili od modlářského pohanství a svou vírou se pozvedli nad pověřivost chaldejské magie a také nad chytrost Egypta, stali se hodnými Božího vyvolení. Bůh si je vyvolil, zjevil se jim, uzavřel s nimi svazek. Je to ve světových dějinách jedinečný jev, neboť u žádného jiného národa náboženství nenabylo takovou formu spojenectví nebo smlouvy mezi Bohem a člověkem.“

Naše náboženství začíná osobním vztahem mezi Bohem a člověkem v dávnověké smlouvě s Abrahamem a Mojžíšem a utvrzuje se co nejužším osobním spojením Boha a člověka v Nové smlouvě Ježíše Krista, ve kterém obě přirozenosti přebývají bez splnutí ale i bez rozdělení. Tyto dvě smlouvy Stará a Nová, nejsou dvě rozdílné náboženství, ale jen dva stupně jednoho a téhož boholidského náboženství. Toto jediné pravé boholidské, židovsko - křesťanské náboženství se ubírá přímou a královskou cestou mezi dvěma krajními omyly pohanství, ve kterém ráz člověka pohlcuje božství (v Indii), jindy samo božství se mění na stín člověka (v Řecké a Římské mytologii).“

Tajemství Bohorodičky nám mluví o velikosti člověka v Božích očích. Člověk může být partnerem Boha v lásce. A tato láska k Bohu je vrcholně plodná a její plodem je - Ježíš Kristus. Evangelium nám ukazuje, že se člověk může stát Boží matkou. Sv. František prohlašuje: „Jsme Kristovými matkami, když ho nosíme v srdci a ve svém těle božskou láskou a čistým a upřímným svědomím. Rodíme ho svatými skutky, které mají druhým zářit jako příklad!“ O Barnabášovi se píše v 11 kap. Sk, že byl „plný Ducha Svatého a víry“. Víra, která stojí na počátku našeho posvěcení a způsobuje, že v Duchu Svatém přijímáme Krista, tatáž víra má vést k projevům Ducha navenek. Ten, kterého jsme skrze víru přijali se chce vírou projevit našimi skutky.

I o Panně Marii platí, že ačkoli Krista rodí jako samostatnou bytost, nikdy ho nepřestává vlastnit jako svůj Život. Může říci jako apoštol: „Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus!“ Maria ho nejen porodila, ale ho stále žije a to až natolik, že vše, co se s ním děje jako s jejím synem, se velmi bytostně dotýká jí samotné, nejen jako jeho biologické matky, ale ještě víc jako matky jeho mystického těla. Mariino Božské mateřství se realizuje ve dvou rovinách, tělesné a duchovní. Maria je nejen Boží Matkou, protože nosila tělesně Boha ve svém klíně, ale také proto, že ho nejdřív počala vírou ve svém srdci. Origenes říká: „Co mi prospěje, že se Kristus jednou narodil v Betlémě, pokud se nenarodí vírou v mé duši.“

Když mluví Písmo Svaté o Marii, neustále vyzdvihuje dva základní momenty, které v obecné lidské zkušenosti, definují mateřství ženy. Je to početí a porod. Anděl zvěstuje Panně Marii v evangeliu podle Lukáše: „Počneš a porodíš syna“. Tyto dva momenty nacházíme i v evangeliu podle Matouše. Izaiášovo proroctví, které toto vše předpovídá, se vyjadřuje stejně: „Panna počne a porodí syna“. I při této příležitosti se potvrzuje, že Západní a Východní křesťanství, každé zvlášť, vlastní po jednom klíči k plnému pochopení a otevření tohoto tajemství Bohorodičky. Název užívaný v latinské církvi „Dei Genitrix“ vyzdvihuje spíše moment početí z Boha. Početí je společné, týká se otce i matky. Název „Theotokos“, který užívá řecká církev, vyzdvihuje spíše moment porodu, který je výlučně věcí matky.

Bohorodička je titul, který naplnil úžasem liturgii církve. Církev si přisvojila údiv židovského lidu, jaký nastal ve chvíli, kdy se Boží sláva snesla v podobě oblaku do chrámu a svůj údiv nad Pannou Marií vyjádřila podobným zvoláním: „Ten, jehož nemohou obsáhnout nebesa, uzavřel se do tvého lůna a stal se člověkem.“ Otcové říkali: „Marino lůno je svatebním ložem, na kterém došlo ke svatbě Boha s lidstvem“ nebo „místem, ve kterém se Bůh sjednotil s člověkem“. Otcové ji nenazývali Bohorodičkou proto, že by v ní měla původ Božská přirozenost Slova ale proto, že se z ní narodilo svaté tělo, obdařené rozumovou duší, s níž se spojilo Boží Slovo tak, že s ní vytvořilo jedinou osobu.

Mária není Bohorodičkou v tom, smyslu, že by byla existovala dříve než II. Božská Osoba a byla příčinou jejího Božského zplodení. Vždyť v Krédu vyznáváme, že Boží Syn je Bůh z Boha, Světlo ze Světla, zplodený ne stvořený jedné podstaty s Otcem. Pokud mluvíme o Marii jako Bohorodičce, tak tím vyznáváme, že skrze ni vstoupila II. Božská osoba, tedy Boží Slovo do našeho lidského světa a do naší lidské přirozenosti. Maria je jediná v celém tvorstvu, která může Ježíše oslovit stejným způsobem jako Otec: „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodila!“ Sv. Ignác z Antiochie říká se vši prostotou, že: „Ježíš je z Boha a z Marie“, jako když řekneme o někom, že je synem toho a té.

Titul Bohorodička nám říká o Boží Pokoře. Bůh přijal závislý způsob existence, aby nás učil, co to je Pokora. Lidé ve své pýše bojují proti tomu, aby museli uznat, že jsou na někom závislí, že bez vůle rodičů by zde vůbec nebyly. Porovnejme to s Boží pokorou, která chce přijmout toto závislé bytí. Člověk chce ve své pýše hledat Boha, kdesi velmi vysoko a nepozoruje, že Bůh se ve své Pokoře snížil. Bůh se mlčky zpřítomňuje v útrobách ženy. Bůh sestupují přímo do srdce hmoty, neboť slovo matka, lat. „mater“, je odvozeno od „matérie“. Bůh, který se stává tělem v lůně ženy, je tentýž, který se zpřítomňuje v srdci hmoty, v Eucharistii. Sv. Irenej tvrdí, že kdo nevěří v zrození Boha z Panny Marie, nemůže věřit ani v eucharistii.

Když si Bůh zvolil tuto cestu prostřednictvím lidské matky, aby se sám mohl zjevit, připomněl lidské pošetilosti, která vidí zlo tam, kde není, a nevidí ho tam, kde je, že všechno je čisté. Prohlásil, že vše, co stvořil, je svaté. Posvětil a vykoupil nejen abstraktní přirozenost, ale také lidské narození a celou hmotnou existenci. Především zjevil Bůh důstojnost ženy jako takové. „Když se naplnil čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy“ (Gal 4,4). Kdyby Pavel prohlásil „narozeného z Marie“ šlo by jen o životopisný údaj, když však prohlásil: „narozeného ze ženy“, dodal svému prohlášení univerzální a nesmírný dosah. Sama žena, každá žena, byla povýšena v Marii k takové neuvěřitelné výšce.

Matka není titul jako jiné tituly, které se člověku dávají zvenčí, ale nezpůsobují v něm žádnou vnitřní změnu. Žena se stane matkou a tím získá zkušenosti, které ji navždy poznamenají v celé bytosti, tělesně i duševně. Tělesně je to zkušenost početí, těhotenství a porodu; na duchovní úrovni získává nové vědomí o sobě, o svém poslání a o svých schopnostech. Prožívá novou formu lásky vůči bytosti, kterou nosí pod srdcem. Žena, když se jednou stala matkou, je matkou navěky. Její dítěti je určeno, aby žilo navěky jako samostatná bytost díky své matce a aby se k ní chovalo tak, jak k matce.

Dogma o Bohorodičce byla definována jako reakce na blud patriarchy Nestoria, který tvrdil, že Marii nemůžeme nazývat Boží matkou, ale jen matkou Kristovou, tedy jen lidskou matkou člověka Ježíše. V tomto dogmatu jde o uznání pravdy, že Kristus je od prvního momentu početí Pravý Bůh ale také Pravý člověk a je tedy ve vlastním slova smyslu jejím synem, ale nepřestává být Synem Božím. A tedy i jako Syn Boží přijal Marii za svou lidskou matku a ona se takovýmto způsobem stala Matkou vtěleného Slova. Maria je tedy živou branou, skrze kterou sestoupil Bůh mezi nás na tuto zem. Proto tvrdíme, že Ježíš je člověk, protože se narodil z Marie, která je lidským tvorem.

Titul Bohorodička také svědčí o Ježíšovi, že je zároveň pravý Bůh. Maria je Bohorodičkou pouze tehdy, když v okamžiku porodu Ten, který se rodí, je současně Bohem i člověkem. Tento titul hovoří o hluboké jednotě mezi Bohem a člověkem, která se uskutečnila v Ježíši, mluví o tom jak se Bůh připojil k sobě člověka nejhlubší jednotou jaká existuje na světě, totiž jednotou osoby. Tímto způsobem je titul Bohorodička jakousi ochranou, která nás chrání od toho, abychom v Ježíši oddělovaly Božstvo od lidství.

Sám titul „Bohorodička“ stačí, aby se na něm zakládala Marina velikost a aby zdůvodňoval poctu, která se jí vzdává. Žádný jiný a větší titul již není a nemůže být. Titul Bohorodička je i dnes příležitostí k setkání a společnou základnou všech křesťanů. Z něj je možné vycházet, abychom dosáhli shody o tom, jaké místo zajímá Marie ve víře. Toto je jediný ekumenický titul nejen podlé práva, protože ho definoval ekumenický koncil v Efezu, ale i faktický, protože ho uznávají všechny křesťanské církve.

Martin Luther říká: „V titulu „Bohorodička“ je obsažena veškerá její čest. Nikdo nemůže říct jí nebo o ní nic většího, i kdyby měl tolik jazyků, jako je stébel trávy, hvězd na nebi a písku v moři. I naše srdce má uvažovat, co to znamená být Matkou Boha... Článek, který tvrdí, že Maria je Bohorodičkou, platí v církvi od počátku a Efezský koncil ho nevyhlásil jako něco nového, protože je to pravda, obsažená už v evangeliu a v Písmu svatém. Tato slova (Lk 1,31-32) - „Počneš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. On bude veliký a bude nazván synem Nejvyššího“ a (Gal 4,4) - „Ale když přišla plnost času, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy, narozeného pod zákonem“, zastávají velmi pevně názor, že Maria je skutečně Bohorodičkou.“ A ve formulí víry složené po jeho smrti čteme: „Věříme, učíme a vyznáváme, že Maria je právem nazývána Bohorodičkou a že jí skutečně je.“

Pokud člověk nežije duchovním životem, může se mu zdát, že při početí Božího Syna šlo jen o historickou událost. Pokud však žije duchovním životem, začíná chápat, že „početí z Ducha Svatého“ v každém z nás a „Narození Krista“ do našich skutků je stále aktuální věcí. To, co se děje při dobré zpovědi a pokud to pokračuje dobrým předsevzetím, můžeme klidně nazvat „početí Krista z Ducha“. Duchovně počíná Krista každý, kdo chce změnit svůj život k lepšímu. Maria nám všem ukazuje, co je příčinou její Bohomaterství? Je to její víra Bohu a poslušnost Božímu Slovu. Je třeba s jistotou víry přijmout Boží Slovo a uskutečnit ho v každodenním životě, aby se i do nás vtělilo Boží Slovo. Aby se Boží Slovo znovu stalo tělem v nás a skrze nás. Aby to Slovo vyzářilo z našich bytostí ve formě dobrých myšlenek, slov i skutků. Protože jen takto se můžeme stát tím, čím máme být - obrazem Boha.

Pokud se rozhodneš změnit svůj život a zařadit se mezi chudé a pokorné, kteří se podobně jako P. Marie snaží najít milost u Boha, nesmíš se starat o to aby ses zalíbil lidem. Musíš se vyzbrojit odvahou, protože ji budeš potřebovat. Sv. Bonaventura říká, že přijdou za tebou tví předešní přátelé a budou tě přesvědčovat, že to, co na sebe bereš je příliš tvrdé, že to nikdy nedokážeš, že si zkazíš zdraví, že riskuješ své dobré jméno a oblíbenost u lidí. Na všechny tyto pokušení třeba odpovědět s vírou jako sv. Augustin: „Mohli jiní, mohli jiné, proč i ty ne, Augustine!“

Zakončím tuto úvahu slovy sv. Augustina: „Matka ho nosila v lůně, my ho nosíme v srdci. Panna otěhotněly když se v ní vtělil Kristus, naše srdce ať otěhotní vírou v Krista. Ona porodila Spasitele, naše duše ať porodí Spásu a Chválu. Ať nezůstanou naše duše neplodné, ale ať se stanou plodnými pro Boha.“

10. O Lásce k Bohu

Sv. František stručně vyjadřují, co znamená milovat Boha: „Bud' vůle Tvá, jako v nebi tak i na zemi, abychom Tě milovali celým srdcem, když na Tebe budeme stále myslet; celou duší, když po tobě budeme stále toužit; celou myslí, když k Tobě budeme směřovat všechny své úmysly a ve všem budeme hledat tvou čest, a celou svou silou, když dáme všechnu svou energii a schopnosti duše i těla do služby tvé lásky a nikam jinam, a abychom milovali svého bližního jako samí sebe, kéž strhneme všechny, jak jsme jen schopni, k Tvé lásce a když se budeme radovat z dobra druhých jako z vlastního, budeme mít účast na jejich utrpení a neublížíme nikomu.“

Text přikázání Lásky k Bohu, který židé označují slovem „Shema (Poslouchej)“ tvoří zároveň základní židovskou modlitbu, která do dnešního dne zaznívá z domácností zbožných židů každé ráno a večer - má tedy velký význam v židovské tradici. Jde tu vlastně o liturgický text, který je určen k tomu, aby se stále opakoval, aby si ho člověk připomínal. Boží Slovo má v sobě náboj - potenciál, který se trvalým opakováním v člověku uvolňuje. Příkaz nacházíme v Deuteronomiu: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou. A tato slova, která ti dnes přikazují, budeš mít v srdci. Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat. Uvážeš si je jako znamení na ruku a budeš je mít jako pásek na čele mezi očima. Napíšeš je také na veřeje svého domu a na své brány.“ (Dt 6,4-9)

Bůh, který dal toto první přikázání, Sám miluje člověka, kterého stvořil. Člověk dostal úžasnou možnost i schopnost milovat Boha. Ten, jehož poznáváme rozumem jako Rozumného Stvořitele, chce být poznáván srdcem jako Láska. Možná nás zarazí skutečnost, že se mluví o lásce k Bohu jako o příkazu. Kdybychom nebyli postiženi hříchem, v čistotě srdce bychom poznávali Boha a prožívali bychom nesmírnou vděčnost a lásku vůči Tomu, který nás stvořil. Po dědičném hříchu se rozum člověka zatemnil a vůle se naklonila k zlému, proto se nám musí přikazovat, tak jak se přikazuje nemocnému, musí se nám přikazovat věci, které slouží k našemu dobru, protože naše chuť je zkažená. Chutná nám zlo, ale když ho uděláme, jsme nešťastní. Dobro nám nechutná, ale když se překonáme, nacházíme své štěstí. Proto se nám přikazují věci zcela normální, i když pro nás hříšné, ne zcela samozřejmé.

Základním předpokladem jakékoliv lásky je první podmínka: „Slyš!“ Nedá se mluvit o lásce, kde není ochota slyšet a poslouchat. Pán Ježíš říká, že základem lásky k němu je „poslušnost jeho příkazům!“ Ne cit ale vůle je rozhodující. Tedy „slyš a poslouchej!“ V absolutní míře to platí o lásce k Bohu, relativně i o našich mezilidských vztazích. Kolik manželství i komunit ztroskotá právě na této neochotě naslouchat si navzájem. Jsme tak zabraní do sebe, že naše vysvobození začíná příkazem: „Slyš!“

Ríkali jsme, že se jedná o přikázání lásky k Bohu. Možná nás překvapí skutečnost, že při hlubším studiu zjistíme, že to vlastně v pravém významu slova není příkaz, lépe by bylo mluvit o normě, zákonitosti, která platí mezi člověkem a Bohem. Shema popisuje princip, který platí mezi slyšeným Božím Slovem a jeho působením v nás. Při gramatickém rozboru hebrejského textu objevíme zajímavou skutečnost. V daném textu nacházíme jediné sloveso ve tvaru rozkazovacím, ostatní slovesa ve způsobu oznamovacím. Jediné sloveso v rozkazovacím tvaru je právě ono první slovo „Slyš“ (slyš a poslouchej). Všechny další jsou ve tvaru oznamovacím. Máme je tedy chápat nikoliv ve smyslu příkazu „miluj!“, ale spíše ve smyslu něčeho, co se s námi stane, když vírou přijmeme do sebe Boží Slovo. Prvním z důsledků je, že miluješ Boha, dále, že máš Jeho Slovo ve svém srdci, v duši, v myslí, text pokračuje: „budeš ho vštěpovat svým synům a dcerám“ to znamená jde to z tebe ven, a také je to vidět kolem tebe - na tvých veřejích, branách ... totiž kdo Boha poslouchá, ten ho miluje! V textu se uvádí, že následkem lidského poslouchání Boha se v nás objeví Láska, která pramení zevnitř.

Když jsem mluvil o Božím Slovu, tak jsem se zmínil, že tímto termínem označujeme dvě skutečnosti: Boží slovo jako inspirovanou sbírku knih, tedy Bibli, ale zároveň Boží Slovo jako II. Božskou Osobu, tedy Logos. Tímto Slovem je Boží Syn, jeden ze svaté Trojice, který je jedné podstaty s Otcem, skrze něho a pro něho bylo vše stvořeno. A toto Boží Slovo je Živé a Učinné. Když ho posloucháme a vírou přijímáme, vstupuje do našeho srdce a naše duše se začne rozvíjet k dokonalosti. Ježíš je Život naší duše. Teprve tehdy člověk miluje Boha, protože Bůh je Láska a bez něho žádná skutečná láska není možná.

Pán Ježíš říká: „Jestliže mě milujete, budete zachovávat má přikázání. A já požádám Otce a On vám dá jiného Přímluvce, aby zůstal s vámi navěky - Ducha Pravdy.“ Tak jako platí o víře, že je ze slyšení Božího Slova, tak Láska je z uskutečňování Božího Slova. Láska je snahou žít Boží Slovo. Láska roste v konání. Poslušnost Božím Slovu je láskou k Bohu, neboť On se zjevil ve svém Slově a nemá jiný charakter než ten, který nám zjevuje Ježíš. Je láskou i k sobě samému, protože naše Spása, naše dokonalost a naše určení je: „být božím obrazem“. Toto úsilí o lásku způsobí, že sám Bůh - Láska, přijde a obnoví v člověku svůj přibyték a z naplnění příslibu Božího přebývání v člověku pramení naše Věčná Blaženost. A je to současně i láska k lidem, neboť všichni a dokonce i celá příroda očekává „zjevení se Božích synů“, že se skrze nás zjeví dobrota Božího Slova.

Druhé slůvko mluví o tom, komu je toto přikázání určeno: „Izrael!“ Slovo Izrael se překládá jako Boží bojovník. Pokud se chceme Bohu líbit musíme v tomto světě přijmout duchovní zápas jako způsob života, bez zápasu ze sebou, se zlými duchy, bez zápasu s duchem tohoto pomýleného světa, nemůžeme mluvit o lásce k Bohu. My všichni máme být Izraelem a stáváme se jím natolik, nakolik zápasíme se zlem z lásky k Bohu. Zápas s hříchem má smysl, neboť jeho plodem je návrat do prvotního stavu Bohočlověčenstva. Boží příslib týkající se přebývání v člověku, je velmi silnou motivací v zápase s hříchem. Jen tehdy můžeme pravdivě říci Bohu: „Miluji Tě“, když se chráním hříchu v jakékoli podobě. A všechno se může stát hříchem, pokud nás to chce vzdálit od Boha.

Vždy jsme pokoušeni. U dětí je to pokušení sladkosti, u mladých zase pokušení smyslnosti, pro nás ve středním věku pokušení bohatství a kariéry a pro ještě věkem starších pokušení moci a lakoty. Pokušení ještě není hříchem, hříchem se stává až když ho začneme následovat. My totiž nejsme povinni zhřešit. I když naše nitro postižené hříchem velmi silně rezonuje s pokušením, někdy až tak, že se nám zdá, že toto je naše pravá přirozenost a že odmítnutí pokušení znamená naši smrt, přece, když se začneme otevírat Bohu a jeho Duchu, mění se i naše vnitro a naše přirozenost. Začíná nám chutnat dobro. Bůh dává našemu pokušení jiný smysl. Sv. František říká: „Každé překonané pokušení je jakoby snubní prsten, kterým se Pán snoubí s duší svého služebníka.“ Z Boží strany se nám pokušení jeví jako otázka na lásku k Bohu a překonané pokušení je důkazem této lásky k Bohu, naším vyznáním. Boží odpovědí je Duch Svatý, Láska vylita do srdce.

Co má člověk slyšet? „Pan, náš Bůh, je jediný Pán!“ Slovo Pan je překladem slova Adonaj, které zase tvoří v hebrejských textech náhražku za svaté Boží jméno JHWH. V době církve se tentýž titul dává Ježíši, neboť „Ježíš je Pán“. Náš Bůh je jediný Bůh a nikdo nemá právo na úctu před ním. V původním textu je užitě slovo jedináček. Náš Bůh je jedináček a máme na Něm lpět tak, jak lpí rodiče na svém jedináčkově.

Bůh jeden, jediný, nebo také jedinečný je ten, který nás vyvádí z Egypta, z otroctví hříchu. To znamená, že s ním máme osobní zkušenost. Zážitek nejen osobní, ale i kolektivní. Bůh je ten, který se projevuje v tom, že vyvádí člověka z Egypta. Zde lze také říci, že hebrejsky tvar slova pro číslovku jeden „echa“, může mít i jiný význam a to význam v 1. os. „Já“ - Je to tedy Pán, který tvoří jednotu mezi Bohem a člověkem. On sám je tou Jednotou a on ji i tvoří. Sjednucuje poslouchajícího člověka

se sebou a sjednocuje naslouchající obec věřících se sebou a také mezi sebou. Bůh mluví a tím sjednocuje naslouchajících lidí.

Můžeme si ještě položit otázku: O co jde, když se říká, že „si Boží slovo uvážeš na ruku, nebo si je napíšeš na veřeje domu?“ Opakování, vštěpování, o kterém se zde mluví není opět závazným příkazem pro člověka. Naopak i tady jde o jakousi přirozenou reakci člověka, který je toho plný a proto to tak dělá. Protože je člověk plný do něj vloženého Slova a lásky k Bohu, tak kudy chodí, je to z něj cítit. Jakmile člověk slyší a je naplněn Božím slovem a láskou je to na něm jednoduše vidět. Láska proniká naše ruce, přechází do konání dobrých skutků. Jak na rukou, tak na obličeji, na domě, na bráně pravděpodobně se myslí na brány města - i ve městě, kde lidé poslouchají Boha - je to vidět. To, jak je to vidět, jak se to projevuje, o tom text neříká, jen konstatuje, že tomu tak je. Nemůže to zůstat skryté.

Ježíš doplňuje toto první přikázání ještě o další rozměr. Nejdříve řekne: „Poslouchej a budeš milovat Boha“ a pak dodá - „tím také miluješ bližního!“ Milování Boha není oddělitelné od milování člověka. Tedy do člověka poslouchajícího Boha, je vložené Boží Slovo a to Slovo proniká zevnitř jedince ven a to nejen k hranicím vlastních dveří nebo vrat, ale i za ně - k dalším lidem, domům. Jedině takto se dá dělat evangelizace, protože jediné takový člověk má svou zkušenost s Bohem a má v sobě svědectví o Boží moci.

Jiného, většího přikázání, jako jsou tyto, není. To říká Pán Ježíš a je to skutečně Slovo Boha. Milovat Boha znamená milovat Život, neboť On je Život. Mimo něj není Život. Kdo miluje Boha, miluje sám sebe, neboť kráčí cestou k nesmírně blažené věčnosti. Láska k Bohu nás činí vrcholně svobodnými, ale i vrcholně plodnými, neboť plodem této lásky je Kristus v nás, naše normalita. Nemilovat Boha znamená kráčet cestou smrti do záhuby na své neštěstí a na svou hanbu.

A tak jak se Boží přikázání týkají celého života, tak i láska k Bohu proniká celým životem člověka, celou bytostí: srdcem, duší i myslí. Bůh, který nás nesmírně a nekonečně převyšuje, nám dovoluje a dokonce naléhavě přikazuje: „Mysli na mě! Měj touhu po mně! Těš se na mě! Miluj mě!“ Nám je dovoleno na něj myslet! Nám je přikázáno po něm toužit! Ten, který všechno stvořil, chce, aby si ho miloval. Máme ho milovat celou myslí. My sami si uvědomujeme sebe jen částečně. Bůh nás svojí myšlenkou tvoří a udržuje v bytí. On je základem pro každé vědomí a poznání. Všechny naše myšlenky jsou mu zřejmé.

Proto je důstojné a správné ze všech svých myšlenek udělat modlitbu. Nemyslet monologicky ale dialogicky. Nemyslet tak jakoby Bůh nebyl svědkem každé myšlenky, ale všechny myšlenky směřovat k Němu. Je to bolavé, když je Boží pozornost stále upřena na člověka a člověk myslí jakoby Bůh nebyl svědkem jeho myšlenek. Nemyslet na Boha je hřích. Vždyť je to vlastně součást prvního přikázání. Milovat Boha celou myslí.

„Modlitba, neboli rozhovor s Bohem, je nejvyšším dobrem, neboť je společenstvím a sjednocením s Bohem. Jak se tělesné oči rozjasňují, když vidí světlo, tak i duše upřená na Boha je ozářena jeho nevýslovným světlem. Mluvím o modlitbě, která není zvyková, ale vychází z duše; která není omezena na určitý čas nebo hodinu, ale koná se stále, v noci i ve dne. Neboť nestačí, když se duch jen tehdy narychlo pozvedne k Bohu, když se soustředíme na modlitbu; ale i tehdy, když nás zaměstnávají nějaké úkoly, ať už péče o chudé, či jiné starosti nebo užitečné dobročinné skutky, máme do toho míchat touhu po Bohu a vzpomínku na něj, aby se vše láskou k Bohu, jako solí okořeněné stalo lahodným pokrmem pro Pána vesmíru. A pořád, přes celý život se můžeme těšit ze zisku, který plyne z toho, že mu věnujeme více času.

Modlitba je světlem duše, pravým poznáním Boha, prostřednicí mezi Bohem a lidmi. Duch, modlitbou povznesený až do nebe, objímá Pána v nevýslovném štěstí. Dychtí po božském mléce jako dítě, když volá s pláčem matku. Chce, aby se splnily jeho vlastní touhy, ale dostává lepší dary, než je celý viditelný svět. Modlitba je

úctyhodná zprostředkovatelka před Bohem, rozveseluje srdce a utiňuje jeho touhy. Když mluvím o modlitbě, nemysli si, že jsou to slova.

To je touha po Bohu, nevýslovná láska, která nepochází od lidí, ale má původ v Boží milosti. Také Apoštol o ní říká: „My nevíme ani to, za co se máme modlit, jak je třeba; a sám Duch se přimlouvá za nás nevyslovitelnými vzdechy.“ Pokud Pán někomu daruje takovou modlitbu, je to bohatství, které nemůže být odňato. Je to nebeský pokrm, který nasycuje duši: kdo ho ochutná, vzplane věčnou touhou po Pánu, jako by jeho duši rozpaloval nejžhavější oheň.

Tuto modlitbu pak svým úsilím zdokonaluj: Zkrášluj svůj dům skromností a pokorou, rozjasňuj ho světlem spravedlnosti; vyzdobuj svůj dům dobrými skutky jako ušlechtilým zlatým potahem a namísto malovky a ozdobných kamenů použij víru a velkodušnost. A nad celou stavbu polož k dokončení domu modlitbu jako střechu. Tak připravíš Pánu dokonalý příbytek a přijmeš Pána jako ve skvělém královském paláci. A skrze jeho milost budeš vlastnit opravdu jeho samého jako obraz umístěný v chrámu duše.“ (Z Homilií Pseudo-Chryzostoma; Supp., Hom. 6 De precatione: PG 64, 462-466)

K této ustavičné vzpomínce na Boha se můžeme dopracovat i skrze Ježíšovu modlitbu. Starci z hory Athos říkají: „Všechno hrdinství je v úplném vyhnání každé hříšné myšlenky a všech hloupých vzpomínek touto Ježíšovou modlitbou. Základem tohoto asketického hrdinství je jednoduchý psychologický fakt, že náš rozum, když se obrátí k božskému rozumu, nemůže být zaměstnán žádnou myšlenkou a vzdaluje se od každého poznání i smyslových či myšlenkových obrazů.“

Sv. Řehoř z Nazianzu (326-390) nám zanechal tuto myšlenku o modlitbě: „Ustavičně žij v modlitbě a vždy děkuj Bohu za všechno, cokoli se s tebou děje. Ať tvůj rozum nepřestane myslet na Boha a jazyk se chrání od hříchu. Něco jiného je láska k moudrosti, a jiné je pamatování na Boha. Pamatovat na Boha je nutnější jako dýchání a pokud se lze tak vyjádřit, kromě toho ani nemáme nic jiného dělat, jen rozjímat dnem i nocí, večer, ráno i poledne rozjímat a vzdychat a velebit Pána v každém čase, ležíc i stojíc či kráčeje po cestě (Dt 6,7) a také při práci pamatovat na Boha a tímto pamatováním růst v čistotě.“

11. Pokání

Velmi často si zaměňujeme pokání se svátostí pokání, i když nejde přesně o totéž. Ačkoliv zpověď nazýváme „svátostí pokání“, pokání je významově širší pojem. Potřeba pokání vyplývá ze situace člověka po dědičném hříchu a patří k základním požadavkům proroků i Ježíše. „Obráťte se (čiňte pokání) a věřte evangeliu!“ Pokání je ochotou přijmout Boží Království v osobě Ježíše Krista. Adam zhřešil tím, že si vzal život do vlastních rukou a rozhodl se žít jen podle sebe a pro sebe. My všichni jsme tuto formu života zdědili po něm. Jsme vůči Bohu hříšné „soběstační“. Základní skutek pokání je znovu přijetí Ježíše jako svého Pána a Spasitele. Uznat Boží nárok na sebe. Slovo víra, v jazyce, kterým mluvil Ježíš, má i takový smysl, jak nechat se vést. Je to opak toho co udělal Adam.

Říkali jsme, že prvotní hřích způsobil, že se rodíme ve stavu bezbožnosti (ASEBEIA) a z ní pramení naše bezmocnost, další hříchy jsou plodem dedičního. Do tohoto stavu zaznívá Ježíšova výzva k pokání, která neklade přednostně důraz na vnější skutky, pytlouinu, popel, pústy a umrtvování, ale k obrácení srdce. Vnitřní pokání je radikálně nové zaměření celého života, obrácení k Bohu celým srdcem, rozchod s hříchem, spolu s odporem vůči špatným činem, které jsme spáchali. Zároveň s sebou přináší touhu a předsevzetí změnit život s nadějí na Boží milosrdenství. Toto obrácení srdce doprovází spásný smutek. Tím, že naše srdce objeví velikost Boží lásky, se zachvěje hrůzou z tíhy hříchů a začíná se bát urazit Boha a odloučit se od Něho. Sv. Klement Římský říká: „Upírejme pohled na Kristovu krev a uvažujme, jak byla drahá pro Boha, jeho Otce: vždyť tím, že byla vylita za naši Spásu, nabídl Bůh celému světu milost obrácení.“ (List Korintským).

Vnitřní pokání křesťana může mít velmi rozmanité projevy. Písmo sv. i Otcové zdůrazňují zvláště tři způsoby: půst, modlitba, almužna, které vyjadřují obrácení ve vztahu k sobě, k Bohu a k bližním. Čtení Písma Sv., modlitba liturgie hodin a Otčenáše, každý upřímný úkon Bohopocty v nás oživuje ducha pokání a přispívá k odpuštění hříchů. Slyšení Božího slova má sílu. Opravdové a plodné pokání začíná tam, kde se stáváme učedníky Ježíše. Bůh je blažeností, ale můžeme ho takto poznat jen tehdy, když se správně naladíme. Po dědičném hříchu jsme jako rozladěné rádio. Přestože jsou v éteru kolem nás rádiové vlny, na kterých je krásná hudba, nejsme schopni se z ní těšit, dokud si nenaladíme přijímač na správnou frekvenci. Ve vztahu k Bohu je tou správnou frekvencí Boží Slovo a tím naladěním souhlas s Ním.

V Hebrejských textech SZ bývá pokání označováno slovem „Šub“. Toto slovo vyjadřuje radost z návratu vězně ze žaláře nebo psance z exilu. Pokání to je radostný návrat domů k Otci. Sv. Anton z Padovy hovoří o pokání jako o svatbě plné radosti. Mezi znaky pravého pokání patří radost a jásání srdce a oslavná chvála Boha. Pokání je výzvou pro všechny křesťany, na všech stupních duchovního života, musí se stále prohlubovat. Jeho završením je smrt přijata z lásky k Bohu.

V řeckém jazyce se pro pokání užívá termín Metanoia. Toto slovo je výzvou: „Změňte smýšlení!“ a vyjadřuje duchovní podmínku návratu k Bohu a společenství s Ním. Změňte smýšlení, ne ve smyslu jiného lidského způsobu myšlení, ale jak říká apoštol: „Nechť je mezi vámi takové smýšlení jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponižil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.“ (Flp 2,5-8)

Ježíš vyzdvihuje pokání jako centrální pojem svého poselství. Na mnoha místech evangelia zaznívá: „Čiňte pokání!“ Pokání se koná a někdy tak tvrdě jak se pracuje na denní chléb. Pokud jsem hřešil, mám to napravit. Pán Ježíš neučí: „Když budete chodit pravidelně na zpověď, je to v pořádku!“ Zpověď je jen malou částkou z toho, co pokání všechno obsahuje. Kdyby naše zpověď byla správně prožívání, byla by pokáním, ale pokud je jen vyznáním hříchů, bez snahy o vnitřní změnu života, bez skutečné lítosti a předsevzetí, není pokáním.

Pokání má být stylem celého křesťanského života. Pokání to je zřeknutí se sebe vlastnění. Je to darování se Kristu. To, že existujeme sami pro sebe, bez reálného vztahu k Bohu jako k Bohu, vůbec není v pořádku. Žitá kajícnost to je boj s naším sobectvím. Dát přednost Božímu Slovu před pokušením žít jen pro sebe a podle sebe. Žitá kajícnost je snaha o čistotu srdce a čisté srdce nás vede k poznání Boha. Kajícnost je úsilí o obnovu dýchání naší duše, jako tomu bylo na počátku, když Bůh i člověk dýchali v souladu.

Většinou, když se zamýšlíme sami nad sebou a nad svou hříšností, považujeme za svou největší chybu určitou danost, se kterou jsme se narodili, něco, za co v podstatě ani nemůžeme a s čím si nevíme rady. Ve vítězství nad hříchem hledáme Spásu a jsme zoufalí, když zjišťujeme, že s určitými věcmi neumíme navzdory nejlepší vůli něco pozitivního udělat. Naše duchovní úsilí se vyčerpává v tom, na co nemáme sílu a proto po určitých zklamáních přijímáme jako normální stav: kompromis s hříchem.

Naše situace se podobá člověku, který je od narození nemocný. Moudrý lékař mu nebude vyčítat stav, ve kterém se narodil. Může mu však vyčítat, když mu naordinuje účinné léky a zjistí, že je nebere. Od chvíle, kdy existuje dostupný lék, je zodpovědný za svůj stav. Pán Ježíš v evangeliu sv. Jana říká na adresu farizeů: „Kdybych byl nepřišel a nemluvil k nim, byli by bez hříchu. Nyní však nemají výmluvu pro svůj hřích.“ (Jan 15,22) Hřích je v tom, že neuvěřili v Syna Božího.

Každý člověk musí osobně přijmout Ježíše Krista jako svého Spasitele a Pána: až potom bude moci zakusit radost z Boží Lásky a pochopit Boží plán Spásy pro svůj život. Celá skutečnost možné pozitivní změny spočívá v přijetí Božího Syna. Přijetí Božího Syna je Vtělení Božího Slova do nás. To co nazýváme „svatým přijímáním“, nespočívá jen v tom, že otevřeme ústa po tom, co jsme řekli „Amen“ k Tělu Kristovu. Ve svatém a životadárném přijetí Božího Syna jde především o to, aby se Boží Slovo, II. Božská osoba stala řídicím principem - životem, mého života. Toto je první a základní princip svatého přijímání. Prvořadá je snaha přijmout Boha, který se zjevuje ve Slově. Je to základní předpoklad duchovního boje. Pokud není Kristus v nás, určitě prohrajeme zápas s ďáblem. A naopak: „Kristus ve vás, naděje slávy.“

Existují v podstatě tři možné stavy lidské duše ve vztahu ke Kristu, Spasiteli:

1. Člověk přirozený. V takovém stavu se rodíme na tento svět. Takový člověk vírou nepřijal Ježíše jako svého osobního Spasitele, buď proto, že ho nezná, nebo proto, že mu nechce podřídit svůj život, nechce se vzdát svého sobeckého stylu života. Sv. Pavel o takových lidech píše v 1 Kor 2,14: „Přirozený člověk nemůže přijmout věci Božího Ducha; jsou mu bláznovstvím a nemůže je chápat, protože se dají posoudit jen Duchem.“ Do této skupiny patří např. král Herodes, který za žádnou cenu nechce přijít o svou vládu. Takový člověk se nechává ovládat svým egoismem. Jeho zájmy jsou poddané vlastním choutkám, co se často končí pocitem disharmonie. Protože je nešťastný, prožívá i vnější svět jako špatný. Jeho pohled není čistý a proto se mu všechno zdá špinavé. Pokud nezmění svůj pomýlený styl života, postupně přijde až k zavržování světa i sebe, což často může vést až k sebevraždě. Takový životní styl ústí do satanismu.

2. Člověk duchovní. Je to člověk, který vírou přijal Ježíše jako svého Pána a Spasitele. Protože přijímá Boží Slovo, působí v něm a skrze něj Duch Svátý. Nejkrásnějším typem takového člověka je Panna Maria. Sv. Pavel mluví o takových lidech v listu Ef 3,14-19: „Proto klekám na kolena před Otcem, od něhož pochází každý nebeský i pozemský rod, a prosím, aby se pro bohatství Boží slávy ve vás jeho Duchem posílil a upevnil ‚vnitřní člověk‘ a aby Kristus skrze víru přebýval ve vašich srdcích; a tak abyste zakořenění a zakotvení v lásce mohli spolu se všemi bratřími pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka: poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání, a dát se prostoupit vši plností Boží.“

„Vnitřní člověk“ může v nás zesílit mocí Ducha Svatého. Kristus skrze víru přebývá v takovém člověku. Víra je základním předpokladem lásky, tak jako otevřená náruč umožňuje objetí. Kristus je na trůnu života. Ego je detronizované. Všechny zájmy jsou poddané Božímu řízení. Výsledkem je život v harmonii s Božím plánem. V takovém člověku se objevuje ovoce Ducha, kterým je láska, radost pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost, zdrženlivost. (zrov. Gal 5,22-23)

3. Tělesný křesťan. Je to třetí typ člověka a asi v církvi nejrozšířenější. Je to člověk, který Krista zná a také ho přijímá, ale ne zcela a ne natrvalo. Neodevzdal mu celý svůj život a proto se často cítí bezradný a znechucený, protože se spoléhá jen na své vlastní síly ve snaze o křesťanský život. Sv. Pavel o takových křesťanech říká: „Já jsem k vám, bratří, nemohl mluvit jako k těm, kteří mají Ducha, nýbrž jako k těm, kteří myslí jen po lidsku, jako k nedospělým v Kristu. Mlékem jsem vás živil, pokrm jsem vám jíst nedával, protože jste jej nemohli snést – ani teď ještě nemůžete, neboť dosud patříte světu. Odkud je mezi vámi závist a svár, ne-li z toho, že patříte světu a žijete jako ostatní lidé?“ (1 Kor 3,1-3)

Takový život je poddaný vlastnímu „Egu“. Kristus sice vešel do tohoto života, ale člověk se mu zcela nesevěřil. Jeho zájmy jsou poddané vlastním choutkám, co se často končí zážitkem deprese. Takový člověk nezná své duchovní dědictví, svou pravou totožnost v Bohu a ani Boží zaslíbení. Nemá víru jako živý vztah k Božímu Slovu. Je neposlušný Bohu a ani Boží zaslíbení. Nemá víru jako živý vztah k Božímu Slovu. Je neposlušný Bohu. Má nedostatečnou lásku k Bohu i lidem. Jeho modlitební život je ubohý, studium Písma nedostatečné. Chybí mu touha po něm a nerozumí tomu, co čte. Má jen formální vztah k Bohu. Trápí ho nečisté myšlenky. Bývá často plný zloby, hněvu a kritiky, žárlivosti a znechucení. Nemá jasný a pravý životní cel.

Držme se Ježíšových slov: „Kdo chce jít za mnou, zapře sám sebe, vezme svůj kříž a následuj mne.“ (Mt 16,24) Jde o to, aby se naše ego pokořilo před Božím Slovem, aby sestoupilo z trůnu. Musí se vzdát místa zbožňování a uvolnit ho Bohu. Zapření sebe je snahou zříci se tohoto vedoucího postavení. Nežít svůj život, ale žít Boží Slovo. Nechtít být středem všeho.

Obrácení a každodenní pokání nacházejí svůj pramen a svůj pokrm v eucharistii, protože v ní je zpřítomněná oběť Krista, který nás smířil s Bohem: ní jsou živeni a posilováni ti, kteří žijí z Kristova života. Eucharistie řeší náš největší problém, naši bezbožnost a hříšnou soběstačnost. V ní se učíme eucharistickému životnímu stylu, vděčnosti vůči Bohu a oslavě Boha. Snaha o časté sv. přijímání nás vede k duchovnímu zápasu s hříchem, který vládne v našich srdcích. Zápas s hříchem spočívá v tom, že neděláme to, co sami chceme, protože naše vůle tíhne ke špatnému. Musíme dělat to, co vyžaduje Ježíš. On je náš životní styl. Nemůžeme koketovat s hříchem, když chceme přistupovat k eucharistii, k svatému přijímání.

Víme, že člověk vnitřně roste svatým přijímáním. Ale název svaté přijímání je trošku jednostranný. Abychom mohli mluvit o skutečné lásce k Bohu, která vás uzdraví, je třeba jej doplnit slovíčkem – vydání, odevzdání. Ježíš se dává nám a my ho přijímáme, ale na druhé straně platí, že my se máme dát Bohu. Toto vydání se musí uskutečnit ze strany hříšného člověka. Pokud Bohu neodevzdáme své bytosti a své životy, nikdy nepřemůžeme hřích. Svaté přijímání je jen tehdy svaté, jde-li o trvalou odevzdanost, kterou když poruším, tak čím dříve napravím upřímnou lítostí a zpovědí.

Kdysi jsem se setkal v letniční apoštolské církvi s lidmi, kteří vydávali svědectví o tom, jak je Ježíš osvobodil od různých hříšných sklonů, drogové závislosti nebo od prostituce. Byli osvobozeni v případech, se kterými si ani psychiatr a často ani kněz nevěděli rady. Když jsem zkoumal, jak k tomu došlo, tak jsem zjistil, že šlo u nich vlastně o duchovní svaté přijímání, protože neměli mezi sebou kněze, kteří by jim mohli eucharistii vysloužit. Stačilo jen to, aby tito, až po uši v hříšných ponoření lidé, svými slovy pozvali Ježíše do svého problému. Oslovili svými slovy Ježíše a on v jednom momentě změnil jejich život.

Je třeba vydat se Bohu. Člověk je schopen a ochoten obětovat svou svobodu, když tuší, že život v manželství je plnější než to, co žije jako svobodný. Obvykle to dokážeme dělat tehdy, když zjistíme, že partner je v něčem lepší než my, nebo alespoň není horší od nás. Ale Pán Ježíš nám nabízí společenství ne proto, že jsme ho uchvátili svými kvalitami, ale proto, že prostě ví, že bez něho skončíme v pekle svých hříchů a zvrácenosti. Chce po nás, abychom mu odevzdali svou hříšnou bytost, a On nám dává jako výměnu účast na svém boholidském životě. Žalmista říká Bohu: „Tvá milost je lepší než život“.

My se denně sytíme Ježíšem jako chlebem. Chyba není ve svátosti, ale v naší malé víře, že nevěříme v Jeho přítomnost, ačkoli sám Nejvyšší říká: „Toto je mé tělo!“ a že se mu neodevzdáváme. Zkuste mu zcela vážně v okamžiku svatého přijímání předat celou svoji bytost. Dejte mu právo na svůj život, přijměte Ho jako svůj Život a já vám zaručuji, že nebudete z tohoto setkání s Ním odcházet smutní.

O Sv. Františkovi čteme: „A ačkoli sv. František ještě nekázal lidu veřejně, ubírajíc se cestou, napomínal a povzbuzoval muže i ženy, řka jednoduše s láskou: „Milujte Boha, bojte se ho a čiňte pokání za své hříchy.“ A bratr Egid říkával: „Dělejte, co vám říká tento můj duchovní Otec, protože vám říká to nejlepší.“

14. Předkladné chleby

Tento název, který se u nás běžně užívá, není nejvýstižnější. Židé o něm mluvili jako o „chlebu přítomnosti“. Jsou to chleby, které se uchovávaly v židovském Svatostánku ne ve Velesvatyni, ale v druhé části chrámu. Poprvé se s nimi setkáváme během východu z Egypta. Jakmile Bůh předal izraelskému lidu desatero přikázání a smlouvu s ním zpečetil nebeskou hostinou (srov. Ex 20-30), začíná dávat pokyny týkající se toho, jak ho mají uctívat. Všechny tyto pokyny se točí kolem ústředního místa bohoslužby - stanu setkávání, ve kterém se měly nacházet tři posvátné předměty: archa smlouvy, zlatý svícen (menora) a zlatý stůl na předkladné chleby. Zaměřme pozornost právě na tento stůl: „Uděláš si stůl z akáciového dřeva... Obiješ ho čistým zlatem a nahoře dokola uděláš zlatý věnec: Uděláš k němu i mísy, misky, konve a číše, ve kterých se budou přinášet mokré oběti. Vyhotovíš je z čistého zlata. Na stůl budeš stále klást přede mně předkladné chleby.“ (Ex 25,23-24.29-30)

Tento úryvek obsahuje tři důležité indicie k významu tohoto zvláštního chleba:

Za prvé, při pečlivém zkoumání si člověk všimne, že tento chléb nebyl jedinou věcí na tomto zlatém stole. Hned vedle něj byly konve a číše na mokré oběti... to byly oběti nápojů, nejčastěji vína (srov. Nm 15,3-7; 28,7). Takže u Mojžíšova svatostánku můžeme mluvit o chlebu a víně přítomnosti. Toto víno kněží nevylévali, ale pili ho při posvátné hostině chleba a vína.

Hebrejský výraz, který se zde používá pro předkladný chléb, doslova zní „lechem ha panim“. Slovo, které obvykle vyjadřuje přítomnost, je ve skutečnosti hebrejské slovo znamenající tvář (panim), jinak používané i při stvoření člověka k Božímu obrazu. Při stvoření člověka Bůh říká: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem (na náš obraz) podle naší podoby.“ (Gen 1,26). Hebrejšтина zde užívá slovo Panim = tvář, obličej, to, co je nyní nezakryté a obrácené ke mně. Být stvořen „k obrazu Božímu“ tedy znamená „být obrácen tváří k Bohu“, „dívat se Bohu do očí“ a reprezentovat, zjevovat, zpřítomňovat Boha ve stvořeném světě. (M. Balabán: Hebrejské člověkosloví str. 22) Tedy chléb přítomnosti není nic jiného než chléb Boží Tváře. Tímto způsobem je tento chléb viditelným znamením Boží Tváře nebo Boží přítomnosti.

Chceme-li najít v Písmu oporu pro tento význam, musíme si vzpomenout na přesný okamžik, kdy byly lidu dány předkladné chleby poprvé. Tento příkaz dostal Mojžíš hned po nebeské hostině, na které měl účast spolu se staršími na vrchu Sinaj (srov. Ex 24). To, že se tyto dvě události odehrály tak krátce po sobě, je důležité, protože vyprávění o nebeském stolování zdůrazňuje, že přitom, jak jedli a pili, zároveň viděli Boha: „Mojžíš, Áron, Nadab, Abiu a sedmdesát ze starších Izraele vystoupili a uviděli Boha Izraele... Ale ani na vyvolené ze synů Izraele nevztáhl svou ruku; uviděli Boha a jedli a pili.“ (Ex 24,9-11)

Babylonský talmud (Berachat 17a) říká: „V příštím světě není jedení a pití ... ale spravedliví sedí s korunami na hlavách krmíc se jasnou Boží přítomností, jak se píše: „Uviděli Boha a jedli a pili.“ Jistý židovský odborník na SZ řekl, že v chlebu ve svatostánku je to Bůh „sám“ který jedná jako „hostitel, který se daruje svým věřícím a dodává jim Boží život a božskou sílu.“

V knize Leviticus se dozvídáme, že tento chléb a víno nejsou jen znaky Boží přítomnosti, ale jsou také znamením Boží smlouvy. Tento chléb reprezentuje posvátné pouto mezi Bohem a dvanácti kmeny Izraele: „Vezmeš bílou mouku a upečeš z ní dvanáct bochníků: každý bochník bude ze dvou desetín éfy. Položíš je před Hospodinem na stůl z čistého zlata do dvou sloupců, šest do sloupce. Na každý sloupec dáš čisté kadidlo; bude při chlebu na připomínku jako ohnivá oběť pro Hospodina. Ať je Áron před Hospodinem uspořádá vždycky v den odpočinku, a to ustavičně. To bude mezi Izraelci platit jako smlouva věčná. Budou patřit Áronovi a jeho synům, kteří je budou jíst na svatém místě; je to pro něho velesvaté, podíl z ohnivých obětí Hospodinových. To je provždy platné nařízení.“ (Lv 24,5-9)

Zde je třeba si všimnout hned několika věcí. Především vidíme, že chléb přítomnosti je jasně identifikován jako znamení „věčné smlouvy“ mezi Bohem a Izraelem, která byla uzavřena na Sinaji.

Za druhé, podle knihy Leviticus měl být chléb přítomnosti „pravidelnou“ či „ustavičnou“ obětí. Měl být ustavičným znamením toho, že ačkoli Izraelité již nejsou na hoře Sinaj, Bůh je stále s nimi. Dokud byl tento chléb ve svatostánku, měl se u něj neustále udržovat oheň memory, tak jak je tomu dodnes u našich svatostánků. Pokaždé, když levité vynesli zlatý stůl ze svatostánku, měli ho zakrýt obalem či závojem (srov. Nm 4,1-7).

Za třetí, chléb přítomnosti nebyl jen symbolem, byl také obětí. SZ znal jak krvavé, tak i nekrvavé oběti. Chléb přítomnosti byl druhem nekrvavé oběti, známé v hebrejštině pod jménem minhab, proto se na něj kladlo kadidlo jako symbol oběti. Prorok Ezechiel tento zlatý stůl označuje slovem „oltář“ (Ez 41,21-22) Jinými slovy, tento chléb byl zároveň pokrmem i obětí. Byl to dar od Boha jeho kněžím (ve formě pokrmu) a obětí kněží jejich Bohu (ve formě oběti).

Za čtvrté, chléb přítomnosti nebyl jen takovou běžnou obětí. Byl tou „nejsvětější“ obětí, kterou v sobotu přinášel velekněz jako kněžskou oběť. Před zničením chrámu se každý týden sobotní bohoslužba soustřeďovala na přinášení oběti čerstvého chleba přítomnosti a požívání odnesených chlebů kněžími „na svatém místě“. Tato oběť se odváděla od Melchisedeka, který podle židovské tradice byl vlastně Sem, prvorozený syn Noema. Nějakým tajemným způsobem sahala až k počátku lidstva.

V Mišně rabíni píší, že pecne chleba přítomnosti měli na okrajích rožky sestávající z kousků těsta, které byli zatočené do hora do podoby býčích rohů (Mišna, Menachot 11,4). Díky rohům vypadal chléb jako bronzový obětní oltář, který byl na vnějším nádvoří chrámu, což podporuje biblický popis tohoto chleba jako čehosi, což bylo zároveň znamením i obětí. Kromě toho se dozvídáme, že někteří rabíni věřili, že v momentě, kdy chléb přítomnosti obětovali kněží jako oběť, stalo se s ním něco mimořádného. Dříve mohl být položen na mramorovém stole, ale poté, co kněží tento chléb zasvětili Bohu, mohl se klást už jen na zlatý stůl. „...protože co je svaté, musí být z úcty vyvýšeno a ne poníženo. A uvnitř byl zlatý stůl, na kterém byl položen chléb přítomnosti neustále“ (Mišna, Menachot 11,7).

Tento obřad jasně ukazuje, že pro starověké židy byl chléb přítomnosti po svém obětování mimořádně posvátný (Kadoš - oddělený, konsekrovaný). Když kněží vynesli tento chléb ze svatyně, položili ho na „zlatý stůl“, aby ho mohli společně sníst (Mišna, Menachot 11,7).

V Ježíšově době židovští muži žijící v Izraeli třikrát v roce na svátky vystupovali do Jeruzaléma a do chrámu: na svátky Paschy, svátky týdnů a na svátek Stánků. Tento zvyk pramenil ze závazného Božího zákona daného Mojžíšovi: „Všechno, co je u tebe mužského pohlaví, ukáže se třikrát do roka před tváří všemohoucího Pána, Boha Izraele“ (Ex 34,23; 23,17). V Hebrejském originálu doslova čteme: „Vše, co je u tebe mužského pohlaví, se třikrát do roka podívá na **Tvář Všemohoucího Pána, Boha Izraele.**“ Je zde znovu užito slovo „panim“. Zachoval se popis jednoho zvláštního zvyku: „Oni (kněží) ho (zlatý stůl) zvykli zvednout do výšky a ukazovat chléb přítomnosti těm, kteří přicházeli na svátky. Přitom jim říkali: „Hle, Boží láska vůči nám!“ (Babylonský talmud, Menachot 29a)

Židovský biblista a historik Israel Knohl o tom píše: „Zdá se mi, že mudrci se trochu odklonili od zažitého zvyku a dovolili vystavovat tento kus chrámového zařízení před poutníky proto, aby jim umožnili naplnit jejich povinnost „vidět Tvář“. Nebo jinak řečeno, vystavení těchto svatých předmětů před velkým zástupem vytvořilo zkušenost veřejné teofánie. Izraelité, kteří toužili po nádvořích chrámu se ptali: „kdy už budou hledět na Boží tvář“ (srov. Ž 42), takto uhasili svou duchovní žízeň a naplnili příkázání Tóry, které žádalo, aby „třikrát do roka každý muž viděl **Tvář Všemohoucího Pána, Boha Izraele.**“ (Ex 34,23)

Dr. Kreft: „Pokud se katolíci v tomto mýlí a protestanti mají pravdu - pokud toto jsou jen posvátné symboly, katolíci nejsou jen modláři, ale nejhloupější modláři v historii. Oni se klanějí chlebu a vínu, myslí si, že to je všemohoucí Bůh. Jak mohou být tak hloupí, a co je důležitější, jak je mohl Duch Svatý tak uspat na 15 století a čekat, až nám protestantští reformátoři řeknou, že to byl omyl?

Na druhé straně, pokud katolíci mají pravdu, pak my protestanti, kteří nevěříme v reálnou přítomnost Krista v eucharistii, nám chybí nejúžasnější a nejzarážející a nejintimnější spojení s Bohem, jaké je možné v tomto životě. Jako bychom manželství snížili na přátelství. Tak tohle mě opravdu trápí. A nevím, co s tím.“ Dr. Kreeft, profesor filozofie, předtím než konvertoval z kalvinismu na katolickou víru

15. Eucharistie jako forma zápasu s hříchem.

Eucharistie je zápasem s hříchem několika způsoby. Podívejme se nejprve na eucharistii jako díkyčinění. V eucharistii jde právě o oslavu Boha a naši vděčnost. Když jsme hovořili o hříchu, řekli jsme si, že nejzákladnější forma a dá se říci přímo podstata hříchu, z které jako ze základu vyrůstají naše konkrétní špatné činy, je ASEBEIA - bezbožnost. Podle sv. Pavla se tato bezbožnost projevuje v odmítnutí oslavovat Boha (řecky doxazein) a v odmítnutí vděčnosti vůči Bohu (řecky eucharistein). Jinými slovy, v odmítnutí uznat Boha v jeho Božství.

Toto odmítnutí získalo konkrétní podobu v modlářství, které spočívá „v klanění se stvoření místo Stvořiteli“ (Řím 1,25). Možná nás překvapí, že apoštol prohlašuje veškerý morální úpadek za následek Božího hněvu. Boží hněv zde chápeme jako odstoupení Boha z lidského života a to vede k bytostné „bezbožnosti“ jako k důsledku oné první bezbožnosti. Člověk, kterému je určeno žít na úrovni Bohočlověka, je bez Boha úplně ztracen ve svých neovládaných podnětech a vášních. Sv. Pavel třikrát zdůrazňuje: „Proto je Bůh nechal na pospas nečistým vášním jejich srdcí, takže zneuctívají svá vlastní těla...“ „Proto je Bůh vydal v moc hanebných vášní...“ „Protože si nedovedli vážít pravého poznání Boha, dal je Bůh na pospas jejich zvrácené mysli, aby dělali, co se nesluší...“ (Řím 1,24.26.28). Bůh takové věci určitě nechce, ale dopouští je, aby člověk pochopil, kam vede odmítnutí Boha.

Proč tohle všechno říkám? Protože tyto věci se netýkají jen lidí zvenčí, ale stejně se dotýkají i nás. Vždyť musíme přiznat, že jsou problémem i církve. Proč nás Bůh vydal v moc hanebných vášní? Proč nevíme být stoprocentní vítězi v zápase s hříchem? Možná proto, že svůj problém řešíme špatně. Bouříme se vůči samotnému trestu za bezbožnost, ale neodstraňujeme a nepracujeme na tom, aby byl zničen kořen bezbožnosti. I v zápase s hříchem hledáme svou slávu. Nemrzí nás hřích jako takový, mrzí nás to, že právě my hřešíme.

Sv. Pavel odhaluje kořen hříchu. Je jím odmítání oslavy Boha a díkyčinění. Ve smyslu toho, co jsme slyšeli, položme si otázku: Jaké místo a jaký čas zabírá v mém duchovním životě oslava Boha a díkyčinění? Prožívám každodenní eucharistii jako díkyčinění, anebo i tam vstupuji s nevděčným srdcem, bez ochoty oslavovat. I tam přicházím, jen abych řešil své špatné pocity z hříchu, ale ne kořen hříchu? Hřích přestane nad námi vládnout v tom momentě, kdy skutečně budeme chtít, aby nám už nevládl. Vidíme však, že naše vůle má zálibu v hříchu, nevíme s ním tak snadno skoncovat. My, sami ze sebe, nevíme nechtít hřích.

Vyznáváme se z jednotlivých hříšných skutků, ale málokdo vyznává kořen hříchu, kterým je bezbožnost? První místo patří bezbožnosti, hříchu zanedbání oslavy Boha a díky Bohu. Základem je nedostatečná přítomnost Boha v našem životě, vytištění Boha na okraj, za všechny ostatní pozemské zájmy. Je až tragicky směšné, čemu všemu dáváme ve svém životě přednost před Bohem. Jede fotbal, překládám čas bohoslužby, jede můj oblíbený seriál, nemohu se modlit breviář. Zde si každý musí položit otázku, čemu dávám ve svém životě přednost před Bohem, před jeho oslavou a díkyčiněním? Odtud vyrůstá každý hřích jako ze svého kořene, a dokud nebude likvidován kořen, budeme při zpovědi vytrhávat plně hrsti hříchů a nedostatků, bez pozitivního výsledku. Musíme odstranit příčinu Božího hněvu, pak postupně zmizí i jeho následky. Hlavním kořenem hříchu je naše EGO, svařené (spečené) s hříchem, nepodrobené a neodevzdané Bohu.

Svátostný účinek na náš hřích není omezen jen na svátost smíření, i když tato je v případě těžkých hříchů nutná. V eucharistii přistupujeme k samotnému prameni odpuštění hříchů: za každým, při jej slavení, z hříchu trochu ubude, jako z kusu ledu, který postupně taje. Sv. Ambrož říká: „Vždy, když piješ tuto krev, dostáváš odpuštění hříchů a opájíš se Duchem“ a na jiném místě říká: „Tento chléb je odpuštěním hříchů“. „Spolupracovat na zbavení moci těla ovládaného hříchem“ a podporovat působení Kristovy spásy, můžeme především: utrpením, díkyčiněním a oslavou.

Sv. Petr říká: „Když tedy Kristus podstoupil tělesné utrpení, i vy se vyzbrojte stejnou myšlenkou: Ten, kdo trpěl v těle, skoncoval s hříchem.“ (1 Pt 4,1) Tím definuje nesmírně důležitou zásadu: kdo trpí v Kristově Duchu, rozchází se s hříchem. Utrpení, od té doby, co ho podstoupil a posvětil Boží Syn, má tajemnou moc „rozpustit“ hřích, roztrhat síť vášni a vypudit hřích z našich údů. Démoni jsou jako falešní přátelé. Budou se nás držet, dokud se máme dobře. Ale jakmile naše tělo přestane být zdrojem rozkoše a potěšení, tak nás opouštějí. V tomto je i smysl půstu, o kterém si ještě budeme mluvit.

Ale toto utrpení je třeba přijmout v novém eucharistickém duchu. Co to je to? Přesně to, co posloucháme každý den při sv. mši: „Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky, lámal jej a řekl: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává; to číňte na mou památku.“ (1 Kor 11,23-24) Pokud jste prožili zradu od blízkého člověka, víte jak to bolí. V takové chvíli se nám chce leccos, jen ne děkovat Bohu. Ježíš právě v takovou noc, vzal chléb, požehnal, vzdal díky. Sv. Pavel v listě (1 Sol 5,18) dává takovou radu: „Za všech okolností děkujte, neboť to je vůle Boží v Kristu Ježíši pro vás.“ Je to postoj, kterému se máme učit. Všichni máme v sobě tendenci dělit si události života na dobré a za ty občas děkujeme, a na špatné a za ty neděkujeme. Boží Slovo nás vyzývá, abychom při všem děkovali Bohu. Bůh totiž chce od nás právě toto, neboť patříme Kristu Ježíši. Důvod naší vděčnosti je především v tom, že jsme vykoupeni, patříme Ježíši. On dává hodnotu i zdánlivě nesmyslnému utrpení. Láska dává všemu hodnotu, ještě i naším slabostem a naším chorobám.

Sám Ježíš žil v tomto postoji ustavičného díkůčinění. Chvála a díky Bohu, oslava Boha to je antihřích - par exelenc. Pokud je hlavním hříchem bezbožnost, odmítnutí oslavovat Boha a děkovat mu, pak pravým opakem hříchu není jednotlivá ctnost, ale díky a oslava Boha. Protikladem bezbožnosti je zbožnost. Musíme se naučit bojovat s hříchem mocnými prostředky a ne slabými: pozitivními a ne jen negativními. A prostředkem nanejdůležitějším a pozitivním je sám Bůh. Kdybychom měli Boha, neměli bychom hřích, protože kam vstoupí Bůh, odtud musí zmizet hřích.

Písmo svaté vyzývá: „Přines Bohu oběť díky (chvály) a plň svoje sliby Nejvyššímu!“ (Ž 50,14). Co mohou mít společné chvála a oběť? Oběť označuje něco, co má být zničeno. Ale co ničí a zabíjí Eucharistická oslava? Chvála zabíjí a ničí lidskou pýchu! Ve vděčnosti a chvále se skrývá pokora. Ze všeho nejpodivuhodnější je, že neexistuje nic, co by nemohlo být změněno v důvod chvály a díky Bohu, pokud to my sami chceme, dokonce ani naše hříchy. Ať nás svědomí jakkoliv těží, můžeme každou situaci obrátit jakoby naruby, když se svatým násilím vytrhneme všem tělesným úvahám a rozhodneme se chválit Boha. Boha můžeme slavit i za svůj hřích, ne proto, že jsme ho spáchali, ale proto, jak se On k nám v našem hříchu zachoval: „že nám ponechal život a neodepřel nám své milosrdenství.“ Sám Bůh ujistil slavnou mystičku Julianu z Norwich: „Hřích je skutečně nutný, ale na konci se vše promění v dobro, všechny věci budou dobré.“

Naše vděčnost vůči Bohu za všech okolností je vlastně jakýmsi vyšvihnutím se ve víře, je vyznáním větší důvěry Bohu. Bohu se líbíme na základě naší víry. Děkovat to znamená, především důvěřovat Bohu v každé životní okolnosti a to přitahuje Boží pozornost a zprostředkovává Boží milost.

Sv. František se modlí: „Všemohoucí, Nejvyšší, Přesvatý a Nejvznešenější Bože, Otče Svatý a Spravedlivý, Pane a Králi nebe i země, pro Tebe samého Ti vzdáváme díky, že si svou svatou vůlí a skrze svého jednorozeného Syna v Duchu Svatém stvořil všechno, duchovní i tělesné, a nás, že si stvořil ke svému obrazu a k podobě a postavil do ráje, kde jsme padli vlastní vinou. A my ti děkujeme, že jak si nás stvořil skrze svého Syna, tak si také chtěl skutečnou a svatou láskou, kterou si nás miloval, aby On se narodil jako Pravý Bůh a Pravý člověk ze slavné, nejblahoslavenější vždy Panny svaté Marie a že si nás zajatce, chtěl vykoupit jeho křížem, jeho krví a jeho smrtí.

A děkujeme ti, že tento Tvůj Syn přijde znovu ve slávě a velebě, aby svrhl do věčného ohně zavržené, kteří nečinili pokání a Tebe neuznaly a všem těm, kteří tě uznali, klaněli se Ti a v pokání Ti sloužili, aby řekl: „Pojďte požehnaní mého Otce a ujměte se království, které je připraveno pro vás od založení světa.“ A protože my, ubozí hříšníci, všichni do jednoho, nejsme hodni vzývat tvé jméno, prosíme pokorně, aby náš Pán Ježíš Kristus, „Tvůj milovaný Syn, ve kterém si našel zalíbení“, spolu se Sv. Duchem Utěшитelem, sám Ti vzdal dík za všechno tak, jak Ty a Oni uznají za správné, neboť On jediný Tobě za vše učinil zadost a skrze něho jsi nám tak velké věci udělal, Aleluja!”

Eucharistie je základem posvěcení člověka a tím řeší podstatný problém naší bezbožnosti. Sv. přijímání se po latinsky nazývá „comunio“, což v našem jazyce znamená „sjednocení“ anebo „spojení“. Smyslem sv. přijímání je tedy sjednocení s Ježíšem a skrze něho s Bohem, návrat Boha na trůn našeho srdce. V katechezích sv. Cyrila Jeruzalémského čteme: „Pod způsobem chleba je ti dáváno tělo a pod způsobem vína krev, aby si účastí na těle a krvi Kristově, měl s Ním tělesné a pokrevní příbuzenstvo.“ K tomu, abychom mohli prožít s někým plné sjednocení, nestačí jen tělesná blízkost, ale potřebujeme znát jeho myšlenky, slova, city a touhy. Musíme se nejprve stát učedníky Božího Slova.

Proto před každým svatým přijímáním je nejprve ohlašováno Boží Slovo. Pokud s ním souhlasíme, způsobuje průnik Ducha Svatého do nás. „Skrze Boží Slovo hluboko do nás proniká Vznešenost našeho Stvořitele“, říká sv. František z Assisi) Před sv. přijímáním jsme vyzváni říct své „Ano“ k „Božímu Slovu“, pokud ho neříkáme a odvažujeme se přijímat, dopouštíme se svatokrádeže. Sv. František z Assisi učí: „Proto jen ten, kdo má Ducha Páně, který přebývá v jeho věrných, přijímá nejsvětější Tělo a Krev Páně, všichni ostatní, kteří nemají z toho Ducha a odvažují se přijímat jedí a pijí si odsouzení.“ Přijímáme sice Tělo a Krev Ježíše, ale ne v tom Duchu, ve kterém se nám dává. Toto nás v pravém slova smyslu vylučuje od svatého přijímání a ne vědomí nehodnosti. Když chceme existovat v Duchu Svatém, musíme svou bytost zharmonizovat se Slovem Božím. Pokud mu neprotičíme, sjednocujeme se s Kristem stejným Duchem. A Duch Svatý je nejvhodnějším ovzduším pro Život, který nám Otec v Ježíši dává a právem od nás očekává.

Když jdeme na svaté přijímání, vidíme oplatku podobnou jiným oplatkám. To, co vidíme svými smysly, je znak. Ale to co se skrývá v tomto znaku, to může vidět jen naše víra. Víra v srdci dokáže vzbudit jen Duch Svatý. Duch Svatý nám zjevuje a vnitřně nás v tom ujišťuje, že toto je opravdu Kristus, že je to jeho Pravé a Životadárné Tělo. Ježíš říká: „Toto je mé tělo“ a já věřím, neboť Duch Svatý mi to zjevuje. Víra je bezpečnější a jistější než všechny lidské poznatky, neboť se zakládá na slovech samého Boha, který nemůže lhát.

Sv. Františka učí: „Proto jsou zavrženi všichni, kteří sice viděli Pána Ježíše v jeho lidství, avšak neviděli ho v jeho a neuvěřili v něho, podle Ducha a božstva, že je pravý Syn Boží. Právě tak jsou zavrženi i všichni ti, kteří sice vidí svátost Kristova Těla, které je posvátné zpřítomňované v rukou kněze na oltáři skrze slova Pána pod způsobem chleba a vína, kteří však nevidí podle ducha a božstva, že je to skutečně nejsvětější Tělo a Krev našeho Pána Ježíše Krista, jak to dosvědčuje sám Nejvyšší, když říká: „Toto je mé tělo, to je má krev nové smlouvy“ a „Kdo jí mé tělo a pije mou krev má život věčný“. „Nuže lidé, jak dlouho chcete mít nechápavě srdce“, proč nechcete znát pravdu a „věřit v Syna Božího?“ Hle, denně se poníží, jako kdysi sestoupil z „královského trůnu“ do života Panny, denně k nám přichází v pokoře, denně sestupuje z Otcova lůna v rukou kněze na oltář. A jak se ukázal svatým apoštolům ve skutečném těle, tak se nám dnes ukazuje ve svatém chlebu, a jako oni, když se na něj dívali, viděli jen jeho tělo, ale věřili, že je Pán a Bůh, protože na něj hleděli duchovním zrakem, tak i my, když vidíme tělesným zrakem chléb a víno, hledíme a věřme, že je to jeho pravé a živé nejsvětější Tělo a Krev.“

Přijetí Ježíše v Eucharistii se podobá manželství. Dvě osoby, které se milují, musí navenek vyjádřit, že se chtějí setkat a že se chtějí přijmout navzájem. Vnější gesta, symboly, slova vyjadřují lásku, ale láska je tou vnitřní silou, která způsobuje, že se jedna osoba odevzdává druhé. Podobně se může a má uskutečnit naše setkání s Bohem skrze Ježíše v Eucharistii. V Ježíši nám Bůh Otec zjevuje Lásku, vyzývá nás na setkání. Podobně jako manželství i sv. přijímání je jen tehdy skutečně svaté, když je trvalým, odpovědným a plodným vztahem. Pokud jsme tento vztah porušili, máme ho ve vlastním zájmu, co nejdříve obnovit skrze lítost a Svátost smíření. Nejde o přijetí na chvíli, ale o celoživotní odevzdanost.

Ještě z jiného pohledu pomáhá Eucharistie zápasit s hříchem. Totiž člověk, který se spokojí s jedním přijímáním za rok nebo i více let, nezápasí s hříchem. Hřích má v jeho životě hlavní roli, Ježíš jen pár minut v době Vánoční nebo Velikonoční. Avšak člověk, který se snaží často přijímat, ví, že nemůže současně sloužit Bohu i mamonu. Stále zkoumá své srdce a vyznává své hříchy, aby mohl Pána přijmout kdykoliv, když zaklepe. Časté sv. přijímání nás vychovává k bdělosti srdce.

Člověk je dokonalý, když je sjednocený s Bohem v Duchu Svatém, skrze Boží Slovo a Tělo Kristovo. Nejprve tedy i my musíme přijmout Boží Slovo, musíme mu uvěřit. Vůlí se přiklonit k Slovu Božímu. Rozhodnout se odpovědět Bohu v hloubi své bytosti, dobrovolně, vědomě: „Chci žít pro Boha!“ Před sv. přijímáním se obvykle modlíme Modlitbu Páně, Otče náš, která je vždy naším konečným aktem přípravy na sv. přijímání, protože představuje Kristovu vlastní modlitbu, znamená, že akceptujeme Kristovu mysl jako naši mysl, Jeho modlitbu k Otci jako naši modlitbu, Jeho vůli, Jeho touhu, Jeho život - jako naše.

Pán Ježíš říká každému z nás: „Hle, stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo můj hlas a otevře mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se mnou.“ (Zj 3,20). To klepání je výzva k víře při pozdvihování: „Hle, Beránek Boží!“ Otevření třeba v duchu dokonat, otevřít se jemu a jeho vůli. Bez víry neexistuje žádné sjednocení, ale jde znovu o svatokrádež. Požívá se chléb, neznající vírou, že je to Kristus. Tehdy se nejedná o comunio, tehdy nenastane sjednocení, neboť ono může nastat jen mezi osobami jako vědomě setkání ve víře a lásce, tedy v Duchu Svatém. Pokud zde není víra, svátost nepřináší ovoce. Proto je tolik lidí, kteří mnoho let, možná i každodenně přijímají Pánovo Tělo, ale v jejich životě se nic nemění. Proto nelze nikdy oddělovat od sebe přijetí svátosti od přijetí Slova. Neboť Boží Slovo vzbuzuje naši víru a víra oživena Slovem Božím nás uschopňuje přijmout hodně a plodně Tělo Kristovo. Proto před přijetím svátosti má existovat liturgie Slova. Nejprve přijímáme Ježíše v Slově, pak v modlitbě, pak ve svátosti, pak to pokračuje v životě, protože se snažíme chodit s Pánem, kterého jsme přijali. Chodit s Pánem znamená, ustavičně brát ohled na toho, který v nás zůstává, pokud ho těžkým hříchem nevyhostíme. „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.“ (Jan 6,56). Ve sv. přijímání jde o sjednocení „comunio“, které má obsáhnout celý náš život. Jen tak můžeme zvítězit nad sebou a vytvořit společenství těch, kteří se narodili z Boha.

Přijímám svátostný znak, ve kterém je skutečně přítomen Ježíš jako osoba. Ale jen vírou Ho mohu vidět. Zde my nepomůžou ani rozum, ani smysly. Zde může pomoci jen víra. To znamená: „Opřít se o Slovo Boží“. Sám Kristus říká: „Toto je moje Tělo“. Mohu se také opřít o svědectví kněze, který svou vírou vyjadřuje tehdy, když mi říká: „Tělo Kristovo“. A toto svědectví vydává jménem církve, která již dvě tisíciletí žije z tohoto tajemství. A ten, který přichází, má vědomě říct své „Amen“ = „Věřím a chci přijmout Ježíše jako osobu, chci mu odevzdat svou bytost, aby mě mohl v lásce přetvořit“. Přijmout ho mohu jen natolik a v té míře, nakolik se mu sám odevzdám. K lásce patří přijetí osoby druhého i výdej sebe samého. Někdy právě tento rozměr chybí v našem svatém přijímání. Přijetí osoby může nastat jen v aktu vzájemného odevzdání. Dát svůj život, svou bytost, abych získal Božský Život.

To „amen“ je třeba vyslovit v Duchu Svätém: „Vím o tom, protože Duch Svätý mi to zjevil. Chci mít Syna Božího, chci mít Život:“ Před prvním svätým přijímáním zkoušíme děti z vědomosti, ale spíše bychom se měli ptát na víru, neboť zde vůbec nejde o pochopení, ale o Nepochopitelný Boží čin, který můžeme přijmout jedině vírou.

Sv. Augustin nás poučuje: „Pokud jste tělo Kristovo a jeho údy, je na oltáři Pána předkládané vaše tajemství a vy přijímáte své tajemství. Odpovídáte: „Amen“ na to, co přijímáte, a touto svou odpovědí to podepisujete. Vždyť se ti říká: „Tělo Kristovo“, a ty odpovídáš: „Amen“. Buď tedy údem Kristovým, aby tvé Amen bylo upřímné“.

O sv. Františkovi z Assisi se říká, že: „Všechny tkáně jeho bytí hořely láskou pro svátost Těla Páně, a nedokázal si sám vysvětlit, jak mohl On mít vůči nám takovou blahosklonnost a lásku. Pokládal za znamení chladného pohrdání, kdyby nebyl přítomen alespoň jedné mše za den, když k tomu měl možnost. Často přijímal s takovou oddaností, že i druhých k oddanosti strhával. Tuto vznešenou svátost obklopoval takovou úctou, že přinášel v oběť všechny své údy, a když obětovaného Beránka přijímal, obětoval mu svého ducha v ohni, který stále hořel na oltáři srdce.“ (2 Cel 20).

16. O Duchu Svatém

V posledním proslovu se chci zamyslet nad vrcholným tajemstvím křesťanské víry a to nad významem Seslání Ducha Svatého. Na Svátek Letnic slaví Židé svátky sklizně - dožínky, čili děkují Bohu za první úrodu a zároveň si připomínají dar Zákona, který byl dán Mojžíšovi na hoře Sinaj. A jako je zjevení Božího zákona na Sinaji podstatným základem Judaismu, tak je podstatným základem křesťanského náboženství dar Ducha (Boží milost), který sestoupil na apoštoly na Letnice. A tak, jak se na Letnice v Izraeli sklízí první úroda, tak je i dar Ducha první úrodou Kristova Vykoupení. Bez Ducha Svatého zůstává Křesťanství na úrovni Židovstva. Bez Ducha svatého není a neexistuje žádná vnitřní změna člověka. Člověk zůstává vnitřně špatný, i když pod vlivem Kristova učení jasněji rozlišuje mezi dobrem a zlem. Chápe co je dobré, ale nemá v sobě sílu k následování.

Duch Svatý je bytostná dobrota Boha. První člověk v ráji žil z Ducha Svatého, neboť Bůh při jeho stvoření vdechl do jeho nozder svůj Dech, svou Dobrotu. Ale prvotní hřích zničil v nás tento Boží Dech, tento Boží život. Svatý Pavel v listu Římanům takto vystihuje naši situaci po prvotním hříchu: „Kristus zemřel v určeném čase za bezbožné, když jsme byli ještě bezmocní!“ Bezbožnost a bezmocnost skutečně velmi dobře vystihují situaci v našem nitru, v níž jsme se narodili. My všichni jsme takto ošklivě postiženi. Tato bezbožnost nespočívá v tom, že bychom Boha odmítali, ale v tom, že my všichni se na tento svět rodíme bez vnitřní dobroty a duchovní moci, kterou byl Adam obdařen předtím než zhřešil, protože tato moc je z Boha.

Zaměříme pozornost na člověka. Často si zaměňujeme dva pojmy a to slušnost a dobrotou. To, co většina lidí zná jako dobrý život, je lepší označovat jako slušný život. To, že navenek neděláme nic špatného, ještě nesvědčí o naší dobrotě. Jaký člověk skutečně je, se ukáže teprve tehdy, když ho něco zaskočí a musí reagovat spontánně, když ztrácí zábrany, ať už vlivem alkoholu, drog, bolesti nebo i stařecké demence. A obvykle právě tyto reakce nejsou správné a ani dobré. Stařecká demence člověka postupně zbavuje „naučeného“, vědomostí ale i chování, a zůstává mu jen to, co je v hlubinách jeho ducha. A to může být děsivé, ale to může být taky krásné. Záleží na tom, zda se otevřel Kristu, zda přijal Ducha Svatého, který uzdravuje v člověku jeho deformovanou spontánnost.

Podívejme se na Ježíše na Kříži. Biblická archeologie nám potvrzuje, že ti, kteří byli odsouzeni k ukřižování, se často rouhali a kleli. V ukrutných bolestech se zjevovalo jejich nitro. Můžeme položit otázku: „Proč Ježíš nereagoval podobně?“ Teologie nás poučuje, že byl pravým člověkem ve všem nám podobný, kromě hříchu. Ježíš netrpěl méně než lotři ukřižovaní spolu s ním a přece nereagoval jako oni. Sv. Petr takto popisuje chování Krista na kříži: „Když mu zlořečili, on nezlořečil; když trpěl, nehrozil, ale vkládal všechno do rukou toho, který soudí spravedlivě.“ (1 Pt 2,23) Jeho umírání bylo tak evidentně jiné, že setník, který pravděpodobně častěji asistoval při popravách, konstatoval: „Tento člověk byl opravdu Boží Syn.“ (Mk 15,39)

Měl snad jiné tělo než my? Víme, že tělo, které přijal z Panny Marie, bylo opravdové lidské tělo. Tedy problém nespočívá v lidském těle, problém je v duchu, který jej ovládá. Ježíš se počal z Ducha Svatého, ale o nás všech platí to, co říká žalmista: „v hříchu mě počala má matka“. Problém spočívá v duchu, který nás ovládá. Když Písmo mluví o hříchu, nemá na mysli jen špatný skutek, jak to zvykneme chápat my, ale hřích chápe jako zlého ducha, který na člověka číhá a chce ho ovládat. Každý spáchaný a ve zpovědi nevyznaný hřích nás víc a víc otevírá zlému duchu. Duch se v našem životě projevuje jako jakýsi spodní proud. Je-li v nás Duch Svatý, pak i naše spontánní reakce jsou dobré, naše touhy šlechetné. Jedině Bůh může zcela změnit hlubiny člověka. Teprve ten člověk, který znovu dýchá z Boha, žije skutečně lidským životem. A tady začínáme chápat význam Seslání Ducha Svatého.

Ducha Svatého můžeme přijmout jen tak, jak se přijímá živá osoba. Když se dvě osoby definitivně přijmou, jmenujeme to manželství, trvalé a plodné společenství. Ono vyžaduje od obou zřeknutí se věcí, o kterých je známo, že jsou obtížné pro partnera. Vyžaduje to úsilí být lásky hoděn. Podobně je to i ve vztahu člověk a Duch Svatý. Žít tak, abych neurážel Ducha Svatého. Chceme-li zažít Boha v Duchu Svatém, musíme se rozhodnout poslouchat Ho. Bůh dává svého Ducha těm, kdo ho poslouchají. Znakem správně žité poslušnosti je Duch Svatý. Usilujme se dosáhnout tohoto pravého bohatství. Pokud ho nemáme, i kdybychom měli všechny poklady světa, jsme před Bohem chudí. Je-li On v nás, máme to právě bohatství z Boha. Jsme bohatí Bohem.

Duch Svatý je bytostná Dobrota Boha, Darovaná Spravedlnost. Všichni jsme vyzváni k tomu, abychom přijímali Ducha Svatého. Duch Svatý vstupuje do nás natolik, nakolik se ve vůli sjednotíme se Slovem Božím. Jen ten, kdo miluje Zjevené Boží Slovo, může mít Ducha Svatého. Skrze Boží Slovo hluboko do nás proniká vznešenost našeho Stvořitele. To, co Kristus zjevuje našemu rozumu a vůli, to Duch Svatý vkládá do našeho srdce. A srdce rozhoduje o směřování člověka. Srdce dokonce rozhoduje o našem posmrtném osudu. „Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce.“ (Mt 6,21) I po smrti směřujeme k tomu, co milujeme. Duch Svatý způsobuje podstatnou změnu v nás, řeší základní problém člověka postiženého důsledky prvotního hříchu: z bezbožných vytváří zbožné a bezmocným dává sílu z Boha. Jedině takto můžeme zvítězit nad světem, tělem i ďáblem. Člověk není schopen počít Boží Slovo ze svých lidských sil.

Tím, co je pro lidi objetí v manželství, to v Tajemství Nejsvětější Trojice představuje Duch Svatý. On je Vzájemnost Otce i Syna. On je Božím Teplem. Duch Svatý způsobuje a umožňuje zážitek Boha v lidském srdci. Je to zážitek radosti z Boha a zároveň schopnost milovat tak jak miluje Bůh. Duch Svatý je Božský a plně Osobní Vztah, jedinečný a jediné správný Vztah k Bohu, k lidem i ke stvořeným věcem. Duch Svatý je sladkostí a mocí Božího Slova. Duch Svatý je Pochopením Božího Slova. Boží Slovo je inspirováno Duchem Svatým, a proto ho můžeme jen natolik pochopit, nakolik je v nás Duch Svatý.

Duch Svatý dává duchovní plodnost. V Duchu Svatém se účinně ohlašuje Boží Slovo. On způsobuje, že máme o čem svědčit druhým. Svědectví, které Ježíš požaduje, je ovocem zkušenosti, kterou On sám umožňuje. Ježíš nás vede do společenství s Bohem skrze Ducha Svatého. Duch Svatý dělá z apoštolů svědky. Svědectví apoštolů vyvěrá ze zážitku Ducha, z osobní zkušenosti s Bohem jako se živou osobou. Duch Svatý nám umožňuje zážitek Boha. V Kristu ho můžeme vidět, ale v Duchu Svatém ho můžeme zažít. Duch Svatý to je Láska Boží rozlitá v našich srdcích. Svědectví nemusí spočívat nutně v tom, že budeme mluvit slovy. Křesťanské svědectví může být i v klidném, navenek nehlukném vnitřním životě, který přesto oslovuje. Těžiště našeho křesťanského svědectví je v prožívání Boží lásky v srdci – ve změně bytí. Přijímáme Boží Slovo, ale skrze Slovo přijímáme Božího Ducha. A Duch Boží rozhoduje o kvalitě bytí. Křesťanské svědectví se dotýká především změněného bytí.

Myslíte si, že Duch Svatý už dnes nechce tak mohutně účinkovat, jak tomu bylo v dobách apoštolských? Určitě chce, ale vše závisí na naší víře, naději a lásce. Modlitbou a touhou se naplňujeme Duchem Svatým. Podle intenzity naší modlitby, která zároveň vyjadřuje naši touhu, nás On bude naplňovat a přetvářet. Sv. Hilar učí, že: „Duch Svatý se dává natolik, nakolik ho chce kdo přijmout a usadí se do takové míry, v jaké se někdo snaží zasloužit si ho.“ Tato definice přítomnosti Ducha Svatého v nás potřebuje několik objasňujících poznámek. Jde zde o odstupňování přítomnosti Ducha Svatého v nás. Opravdu, není možné se na jeho přítomnost v nás dívat podle zásady buď – nebo. Je tam možné stupňování nebo jinými slovy růst. V Duchu Svatém lze růst. Růst v Duchu je proces, dynamika.

Když mluvíme o Duchu Svatém, musíme se zbavit jednoho mylného přesvědčení, že jsme problém Ducha Svatého vyřešili ráz - navždy tím, že jsme byli při svátosti biřmování. Křest a biřmování jsou vstupem do Tajemství Ducha Svatého, ale přijetí Ducha Svatého není jednorázový proces. Duch Svatý je Nekonečný Bůh, a proto se mu můžeme stále více otevírat. Podle východních otců je smyslem křesťanské existence „nabytí Ducha Svatého“. Sv. František z Assisi klade tuto touhu dokonce před touhu po vzdělání. „Bratři se mají nade vše snažit, aby měli Ducha Pánova a jeho účinky, trpělivost v pronásledování, lásku k nepřátelům, pokoru.“ Duch Svatý je skutečným bohatstvím, tedy vlastněním Boha.

Duch Svatý vstupuje do nás v té míře, v jaké svou lidskou vůli podrobíme vůli Boží. Celý problém našeho duchovního života je právě v tom, že neumíme radikálně chtít Boha a to buď proto, že ho neznáme, nebo proto, že lpíme na své vůli, která je nakloněna k pozemským a viditelným věcem. Problém úspěšného duchovního života je v tom: „chtít Boha, který se zjevuje ve svém Slově“. Vylití Ducha a očistění mysli i srdce od hříšných postojů, velmi úzce souvisí. Právě proto je důležité sladit svou bytost co nejvíc se Slovem Božím. Proto potřebujeme často brát do rukou Boží Slovo a zkoumat, co se Bohu líbí a za toto se modlit a toto chtít.

Jak poznáme, že je v nás přítomen Duch Svatý? Přítomnost Ducha Svatého v lidech můžeme poznat podle jeho ovoce. Svatý Pavel v listu Galaťanům jmenuje devět druhů ovoce, které jsou znakem přítomnosti Ducha Svatého v člověku: „Ovoce Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, mírnost, zdrženlivost.“ (Ga 5,22-23) . Při zkoumání, zda je v nás Duch Svatý, se především soustředíme na kvalitu srdce. Nejlepším kritériem, které vypovídá o kvalitě našeho Ducha, jsou naše touhy. Touha po lásce a službě Bohu a bližním, která vychází z našeho nitra, je základním kritériem pro rozpoznání toho, jestli Duch Svatý v nás působí. Dobrá touha je předpokladem spolupráce s Duchem Svatým, ale zároveň je i výsledkem, dílem Ducha Svatého. Touha je podstatným prvkem v procesu rozlišování. Je mnohem spolehlivějším kritériem než city a vnitřní mír.

Naše touha musí být doprovázena skutky. Skutky jsou totiž ovocem Ducha, projevem, že žije v nás. Je-li v nás opravdu Duch Svatý, pak jsou zde také dobré skutky. Sv. Benedikt konstatuje, že láska roste v konání. Tedy i konání dobra může být cestou k nabytí Ducha Svatého. Podle sv. Serafína Sarovského musí člověk spolupracovat na svém produchovním dobrými skutky. Neboť „jakákoli ctnost, konaná ve jménu Ježíšově, nám získává milost Ducha Svatého a modlitba více než co jiného.“ U posledního soudu bude jedním kritériem služba.

Touha po růstu v lásce a službě Bohu a bližním nás postupně vnitřně přetváří. Žádná touha nemá větší šance být vyslyšená, než právě tato, protože zde jde o touhu po svátosti. Je to tím, že čím více věcí v našem nitru je přeměněno, tím silnější je v nás i hlas Ducha Svatého a tím slabší je v nás hlas zla. Na začátku duchovního růstu je tomu naopak, proto musíme při snaze o dobro překonávat tak obrovskou námahu. A tak se může po čase stát, že konání dobra se nám stane jakoby druhou přirozeností, tak jako tomu bylo v případě božích svatých.

Duch Svatý způsobuje, že se v nás objevuje Láska. Ježíš říká v evangeliu: „Žízni-li kdo, ať přijde ke mně a pije! Kdo věří ve mne, proudy živé vody budou plynout z jeho nitra, jak říká Písmo.“ (Jan 7,37-38) Je vlastností lásky, že vychází, že směřuje k jiným. Zkušenost mnoha Božích přátel je, že je Bůh rychleji vyslyší, když prosí za druhé a ne za sebe. A za ně se zase modlil někdo jiný.

Kde se v poušti objeví pramen, tam se vytvoří oáza. Každý křesťan má velký příslib, že se může stát pramenem. Přijměme tuto promluvu v tomto duchu, jako výraz touhy stát se pramenem Ducha Svatého v poušti tohoto světa. Sv. Bazil Velký říká: „Skrze Ducha svatého se dává navrácení do Ráje, vstup do Nebeského království a návrat do stavu adoptovaných synů: dává se odvaha volat Boha svým Otcem, umožňuje se mít účast na Kristově milosti, volat se synem světla a mít podíl na věčné slávě.“

Závěr Duchovních cvičení

Zakončím modlitbou sv. Františka: „Všemohoucí, Věčný, Spravedlivý a Milosrdný Bože, dopřej nám ubohým, abychom pro tebe konali to, o čem víme, že to ty chceš a vždy chtěli to, co se tobě líbí, abychom tak vnitřně očistěni, uvnitř osvícení a ohněm Ducha Svatého zapálení, mohli následovat šlépěje Tvého Syna, našeho Pána Ježíše Krista a jen tvou milostí dojít k tobě Nejvyšší, který v dokonalé Trojici a jednoduché jednotě žiješ a kraluješ a jsi oslavován jako Všemohoucí Bůh na věky věků.“